BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XIII-lea, No. 6.

SEPTEMBRE.

TABELA MATERIILOR.

I.	Scrisórea Munteanuluĭ ca rĕspuns la scrisórea Moldovanuluĭ	pag.	257.
II.	Monastirile Româneştĭ	»	280.
III.	Scrierea Ieroschim. Chiriac Rômnicénu	»	288.
IV.	Istoria Bisericeĭ	»	295.
V.	Despre formele şi caracteristica predicămêntuluĭ bisericesc	»	301.
VI.	Monica, muma Fericituluĭ Augustin	»	310.
VII.	Cronica Bisericéscă	»	318.
VIII.	Acsióne pe tóte glasurile	»	332.
IX.	Donaţiunĭ	»	334.

BUCUREŞTI.

Tipografia Cărţilor Bisericescĭ

34. Str. Principatele-Unite, 34.

1889.

SCRISÓREA MUNTÉNULUI

CA

RĔSPUNS LA SCRISOAREA MOLDOVANULUI.[1])

(Material pentru Istoria Universala şi Bisericéscă a Românilor din timpurile moderne).

Dorite Prietene,

Cetind cu luare aminte tóte câte în scris îmĭ vesteştĭ, vĕḑuı ca dragostea adevĕruluĭ şi a dreptaţiĭ, ţı aŭ deschis înlesnitórele mijlóce prin care aĭ putut ajunge la cunoştinţa duhurilor celor streinĭ şi la descoperirea celor ce cu negraită vrajmăşie aŭ cugetat asupra a tot neamuluĭ românesc. Dar însĕ, a da de faţa catră pămêntenĭ acéstă lucrare diavolécscă a streinilor, ca să sĕ pótă apăra de junghierea ce le stă înainte, am judecat că cu acésta nu vom face nicĭ un folos la un neam cu totul împilat supt picerile tiraniceştiĭ stĕpânirĭ, legat de tóte mâĭnele a nu sĕ putea apăra nicĭ de o muscă; ĭar la un ipochimen mic ca mine şi nenorocit de orı-ce sprijinire, negreşit voiu aduce grabnică peire, şi aşa am fost silit a păḑi o adânca tacere, priveghind însĕ cu dédinsul şi bagând de séma la tóte mişcă-

---

[1]) Veḑı No. 5.

rile strĕinilor vrajmaşĭ ceĭ de o dogmă cu pămêntenii români, până la înfricoşata epohi a trecutului, anul 1821 ce a aratat o jalnică tragodie în tótă lăţimea pamêntuluĭ Valachieĭ, în care aŭ lucrat cu adevĕrat strĕiniĭ cele maĭ grósnice şi sălbatice fapte asupra pămêntenilor ce ĭ-aŭ hrănit şi ĭ-aŭ încaldit, care, socotesc, că s'ar fi sfiit a le lucra şi ceĭ maı salbaticı de alta lege, şi acestea tóte s'au lucrat nu numaĭ în vederea cinstituluı Vechil al Protectoruluĭ ţăreĭ româneştĭ ci încă şi prin îndemnarea luĭ. O prea Puternice, prea Bunule şi prea Milostivule Protector! Oare cum ar fi cu putinţa să cunoştĭ adevĕrul, şi să mĕ îndestulezĭ de câte nelegiuirĭ a lucrat cel ce'ţĭ a purtat haractirul într'acest ticălos pămênt al ţareĭ româneştĭ, şi cu câtă înlesnire aŭ deslegat şi aŭ adus la nimic acest Ipochimen de neam strĕin cu partaşiĭ luĭ cele ce cu multe trude şi ostenelĭ aĭ legat pentru fericirea noroduluĭ românesc! Aflându-mĕ faţă la tot cursul acesteĭ tragodiĭ, am dobândit tóte cele pe deplin ştiute, nu numaı prin vedere ci şi cât întêmplările cele din urmă 'mĭ aŭ descoperit cum şi alte întêmplărĭ ce am băgat de sémă în cursul încă de 20 de anĭ maı 'nainte, aflându-mĕ cu petrecerea în pămêntul acesteĭ ţărĭ şi privind la tóte. Care acele întêmplarĭ, înclinate dovedindu-sĕ cu cele din urma, 'mĭ dete tóte luminile cunoştinţiĭ adevĕruluĭ; de acea şi bizuindu-mĕ ca întru nimic nu voiŭ avea greşală la povestea lor (cu tóte că parte dintr'ênsele trebue sa'ţĭ fie ştiute, câte adica s'au întêmplat şi în Moldova patria D-tale) ţi le arĕt, prietene, cu deslușire, nu pentru alt, fără numaĭ ca sa plângı ticaloşia acestor pravoslavnice ţărĭ, pentru că şi eŭ în destul am plâns-o şi o plâng numaĭ pentru căcĭ am dobândit o deosebită dragoste catră acest nevinovat norod al ţăreĭ româneştı într'ataţea anĭ de când m'am aflat petrecênd cu dênşiĭ în ţara lor; şi acum m'a lepadat nevoia şi pĕ mine afară dinpreuna cu eĭ şi plâng maĭ vêrtos pentru că mıjloc nu este a rasbi suspinurile lor la nicĭ o parte de loc şi ĭaraşi plâng, pentru că acéstă mare şi nepilduită ticăloşie a patimit-o fară veste, nu numaı de

la strĕinii ce s'aŭ hranit şi s'aŭ înbogăţit în pămêntul lor, şi încă cu pâĭnea lor în gura aflându sĕ, aŭ năvălit cu tótă salbaticia asupra hranitorilor ca să le stingă de tot pomenirea lor, ce au patimit'o şi de unde socotea că le este rézimul şi temeiul fericirilor. Dar maĭ 'nainte până a-ţĭ povesti cele ce s'au întêmplat întru acésta ticalósă şi nevinovată ţară în epohi a létuluĭ trecut am socotit de trebuinţă ca maĭ întaiŭ sa-ţı daŭ o deplină ştiinţă pentru adunarea strĕinilor în pamêntul ţareı ; cine adica 'ĭ au scris şi 'ĭ aŭ însuşit ; cine ĭ-aŭ întrarmat, pĕ ce vremı şi prin care vremĭ ; şi pentru ca să o desluşesc acésta maĭ face trebuinţa să'ţı povestesc pe scurt maĭ întaiu întêmplarile cele ce s'aŭ băgat de sémă de domnia luı Constantin Voevod Ipsilant dupa ce adică s'au aşeḑat domniile a fi statornice pĕ câte şépte anĭ, ale caruia, Domn, cugetărĭ şi uneltirĭ ce hrănea ascunse întru adîncul inimeĭ sale, au vestit maĭ 'nainte acel înfricoşat cutremur la 14 Octombre létul 1802, la începerile adică domnieı sale şi chiar în ḑiŭa cea dintăiŭ în care 'şĭ facea intrarea cu tóta pohvala în domnescul sĕŭ scaun; care cutremur a rĕsturnat din temelie multe monăstirĭ, bisericĭ, hanurĭ, case şi cele maĭ multe, cu un cuvênt, şi maĭ falnice zidirĭ, atât în oraşul Bucureştilor cât şi afară pe la cele-lalte oraşe şi moşiı boereştĭ şi mŏnăstireştĭ ; şi după acésta să'ţı maĭ povestesc uneltirile şi celor din urmă duoı domnĭ, adică Ioan Voevod Caragea (la acăruia domnie aĭ făcut şi Dumnia-ta óreşĭ cum bagările de sémà ce'mı scriı) şi Aleco Voevod Suţul ; şi acéstă pĕ scurt scriere împrejur, nu o fac pentru alt cuvênt fara numaı ca să'ţĭ puiu de faţă obrazele cele ce au jucat rolurile acesteĭ posomorîte tragodiĭ şi cum din început s'a plamădit acéstă rea cugetare a streinilor şi din vreme în vreme s'a adaogat şi s'a pus în lucrare. „După ce dar numitul Domn Constantin Voevod Ipsilant s'a suit în domnescul sĕu scaun cu acea grósnica scuturare a pămêntuluĭ, cea maı întăiu îngrijire a sa a aretat spre a se strejui pe sineşĭ cât va putea maı bine, de acea 'şı-a întarit domnésca sa

curte cu majgalurĭ împrejur, a înmulţit cu mare prisos numĕrul paznicilor curţiĭ la ogécurile (adică polcurile) luĭ Tufecci Başa, Delil Başa, Ghionulei Agani, Câr-Serdar şi celor-lalte căpeteniĭ, cu mulţime de arnăuţĭ şi alţĭ strĕinĭ ceĭ maĭ rĕĭ tîlharĭ pribegiţĭ din ţara lor. Acest tacâm de paznicĭ în ḑilele domnilor pamêntenĭ nu era, ci atât domnia cât şi tótă ţara se strejuia de paznicĭ pamêntenĭ, ĭar după ce s'a luat stepânirea de la mâinele pamêntenilor şi s'a încredinţat în mâĭnele strĕinilor grecĭ, îndată strĕiniĭ aŭ stricat tóta puterea oştăşéscă a pămêntuluĭ şi aŭ întocmit capeteniĭ după cum aŭ Paşiĭ Otomaniceştĭ, adică Tufecci Başa, Delil Başa şi cele-lalte, dupa cum s'a ḑis, şi le-aŭ împlinit stégurile cu mulţime de arnăuţĭ şi alţiĭ de neamul lor, uniĭ fugiţĭ de rĕutăţile ce au fost făcut în ţara lor şi alţiĭ aduşĭ într'adins, făcênd-o acésta cu viclenie pentru douĕ sfêrşiturĭ: unul ca să sĕ arate credincioşĭ către Pórta Otomanicéscă ne întrebuinţându-sĕ, adică cu paznicĭ pămêntenĭ, şi altul ca să'şĭ pótă lucra cu lesnire silniciile lor către neamul romănesc şi să-ĭ împileze desevêrşit la slobodile lor voinţe, tiraniĭ; ĭar cel maĭ adevĕrat sfêrşit şi maĭ ascuns care vremea l-aŭ dat pe faţă a fost pentru ca sa pótă pustii ţara românéscă şi sa rĕstórne pĕ însuşĭ Impĕratul lor către carele să prefacea că arata credinţă. Nu s'a mulţumit acest domn numaĭ cu înmulţirea arnăuţilor la numitele ogécurĭ (polcurĭ) ci a maĭ adus o mulţime de streinĭ harvaţĭ (sclavuţĭ) într'armaţĭ, şi a pus căpetenie peste dênşiĭ pĕ unul din credincioşiĭ sĕĭ grecĭ, anume Iancul Caminarul Bonă. A adus şi din panduriĭ judeţelor de peste Olt, adica din slujitoriĭ şi paznicii acelor judeţe, şi facêndu-ĭ osebit tagmă oştaşésca ĭ-a înmulţit cu mulţĭ ticăloşĭ ţĕranĭ, aduşĭ într'adins de la acele judeţe, şi întrarmându-ĭ a alcătuit acésta tagmă de câţĭ-va anĭ şi a aşezat căpetenie peste dênşiĭ pe însuşĭ Postelnicul sĕu cel mare Grigorie Caliarh, şi aşa Constantin Voevod Ipsilant în puţină vreme s'a aflat în fruntea uneĭ mulţime de oştirĭ. Acestea tóte vĕḑêndu-le smeriţiĭ lŏcuitorĭ aĭ ţăreĭ ro-

mâneştĭ se spăımânta şi în sineşĭ să mira ḑicênd: Oare ce va fi însemnând atâta gatire şi atâta strejuire, şi atâta putere ostăşéscă în mâĭnele grecilor? Dar nu îndrăsnea nicĭ a face vre o întrebare, nicĭ a cugeta vre-o iscodire de a afla adevĕrul în vreme când tóte să lucra în vilég şi în vederea tuturor celor ce stĕpânea marginea Dunăreĭ puternicĭ războĭnicĭ, adică luĭ Regec Agà de la Adà, luĭ Osman Paşa Pajvantoglu de la Vidin, luĭ Hagi Hişoglu de la Nicopoli, luĭ Ismail Agà Trestenichi de la Ruşciuc şi luĭ Eilă Oglu de la Silistra, carĭ de o potrivă înfricoşaţĭ era şi la ţara românéscă şi la Domn şi la însuşĭ Sultanul otomanicesc şi era în destul bagarea de sémă acelora tuturor. Şi-a întins mâĭnele sale acest Domn cu o turbată năvălire la neobicĭnuita adunare de banı înpotriva privilegiurilor ţăreĭ, a luat şi ruşumaturile îndoite şi vinărie de la Eparhiile pămêntuluĭ, de la mŏnăstirĭ şĭ de la toţĭ boeriĭ de obşte, de la mic pană la mare fară osebire şi de la ceĭ-lalţĭ privilegéţĭ din tótă starea, ca sa'şĭ înlesnéscă cele ce cugeta; aşijderea şi greciĭ ceĭ după lângă dênsul aŭ strâns mulţime de banĭ ca sa'şĭ aıba merinde cu îndestulare. Alte douĕ semne înfricoşate s'aŭ maı întêmplat în ḑilele acestuĭ domn adică arderea fânuluı în létul 1804 August 18, care a prefacut în cenuşă tot tîrgul Bucureştilor, şi tóte învecinatele parţĭ, mŏnăstirĭ, bisericĭ şi case. Precum şi potopul apeĭ Dâmboviţeĭ în létul 1806 Martie, care a înecat tóte părţile cele de jos ale oraşuluĭ şi tóte mahalalele dupa lunca acesteĭ ape. Acestea au fost cele maĭ dinainte vestirĭ ale lucrărilor domnieĭ acestuĭa, ce era sa obladuıască încredinţatul seŭ norod al ţareĭ româneştĭ în cursul de şépte anĭ şi sa'l aducă la fericire. In cele dupa urmă acea băgare de sema a lumeı pentru adunatele oştirĭ strĕine a încetat de o cam dată cu pribegirea acestuĭ Domn Ipsilant, la létul 1806 August 16, cacĭ acea mulţime de ostaşı ı-au slujit pentru strejuirea fugireĭ sale pâna la hotarele austriacesculuĭ pămênt. Nu s'aŭ întêmplat vre un lucru supărător nicĭ vre o turburare la locuitoriĭ oraşuluı Bucureştĭ şi la douĕ-spre-ḑece

județe dintr'acéstă nenădějduită fugă, fiind-că părinții Arhiereĭ și boeriĭ țăreĭ îndată aŭ apucat cârma obladuireĭ și aŭ astîmparat duhurile noródelor cu sfintele lor doctoriĭ; ĭar grecésca otravă a věrsat'o Domnul acesta numaĭ la ticăloșiĭ lŏcuitorĭ acelor cincĭ județe de peste Olt ce nu avea nicĭ o științĭ de cele ce sě întêmplase în Bucureștĭ; căcĭ pentru ca să apuce maĭ 'nainte până a nu afla aceĭa adevěrul, chiar din ḑiŭa fugiĭ a scris prin Postelnicul Caliarh către Caĭmacamul sěŭ grec de la Craiova, Postelnic Gheorgache Arghiropulo, cu într'adins lipcan, într'acestașĭ chip: „Că sosind vestirea răsboiuluĭ rusesc asupra prea înalteı Porțĭ și spăımântându-se boeriĭ din Bucureștĭ aŭ fugit îndata și s'aŭ răsipit toțĭ locuitoriĭ orașuluĭ Bucureștĭ; de acea Dumnia-ta aducênd pe toțĭ boeriĭ Craiovenĭ în Divan să le citeștĭ pitacul acesta ca să ĭa měsurile". Acest pitac sosind la Craiova, a doua ḑi de diminéță, la 17 August, și cetindu-sě în Divan întru auḑul tuturor, pě dată s'aŭ răsăpit toțĭ, atât ceĭ din Craiova cât și ceĭ de prin județe, trăgêndu-sě la partea munteluĭ avênd înaintea ochilor lor groaza înfricoșaților vecinĭ după marginea Dunareĭ, cariı apururea și în somn îĭ spaĭmânta; întêmplarea acésta s'a făcut pricină de a băgat Pajvantoglu oștirile sale într'acele cincĭ județe și țara a fost silită să-ĭ dea doue miĭ de pungĭ de banĭ, afară din câțĭ a luat de la Logofětul Dumitrache Bibescu, pre carele 'l robise ca pe o rudă a luĭ Ipsilant și ca un epistat peste panduriĭ luĭ ce să afla acolo și afară din câțĭ aŭ luat Meemuriĭ oștirilor turceștĭ din jafuıile noroduluĭ și așa s'aŭ sloboḑit acele ticaló.e cincĭ județe. Acésta este cea maĭ întăiu facere de bine a acestuĭ Domn ce de o canı dată a putut face catră neamul românesc, arătând în faptă cu câtă rîvnă să îngrija pentru fericirea acestuı nevinovat norod; ıar mulțimea celor într'armațĭ arnăuțĭ și harvașĭ, după fuga luĭ a rěmas în pamêntul țareĭ. La 13 Dechemvre ale acestuĭ velét 1806, s'a întors din Rusia cu avan-cvardia a oștirilor ruseștĭ ca sa'șı urmeze obladuirea domnieĭ până

la sorocul de şépte anĭ şi să'şĭ lucreze cugetările luĭ cele ascunse ce le lăsase nesĕvêrşite; şi îndată a adunat altă mulţime de ţĕranĭ proştĭ din cele-lalte douĕ-spre-ḑece judeţe, hrăpindu-ĭ cu sila de la pluguri, de la paza vitelor şi de la cele-lalte lucrurĭ ale pămêntuluĭ şi îmbrăcându-ĭ şi într'armându-ĭ prin credinciosul sĕŭ grec Aga Manolescu Persianul şi împĕrţindu-ĭ în treĭ tagme a numit pe uniĭ Elenĭ, pe alţiĭ Machedonı şi pe alţiĭ Spartiaţĭ, numirĭ strĕine şi neobicınuite, care aceĭ ticăloşĭ şi proştĭ ţăranĭ nicĭ putea să le graĭască, şi amestecând-uĭ cu alţĭ ostaşĭ grecĭ aŭ pus preste eĭ căpetenie pĕ un strĕin grec, cel maĭ vestit tîlhar, anume Nicolai Pangal, carele fară veste s'a fost ivit în oraşul Bucureştilor cu subalterniĭ sĕĭ ofiţerı tot strĕinĭ de un neam cu dênsul şi aseminea luĭ la cugetărĭ şi cu cea maĭ ferbinte rîvnă a neamuluĭ lor, făgăduindu-sĕ cu marĭ laude că va rîdica negrăite biruinţĭ asupra Turcilor spre desrobirea neamuluĭ lor; acéstă îndrăsnéţă urnire a luĭ Ipsilante s'a arĕtat atât de vĕtamĕtóre ţăreĭ cât şi vrednică de rîs; vĕtamĕtóre pentru cacĭ mulţĭ dintr'aceĭ adunaţĭ în silă ticaloşĭ ţăranı s'aŭ jĕrtfit peste Dunăre la Silistra şi la alte părţĭ; ĭar vrednică de rîs, pentru că sĕ asemăna urnire de un om zadarnic ce cerca să zidéscă cetăţı în văzduh. Cu tóte acestea puternica Monarhie a Rosieĭ nemulţămindu-se de urmările acestuı Domn l-aŭ lĕpadat cu totul din domnia ţareĭ româneştĭ pĕ la sfêrşitul luneĭ luĭ August létul 1807 şi a ramas oblăduirea ţareĭ la Divanul boerilor pămêntenĭ. Pangal s'a făcut nevĕḑut; ticaloşiĭ ţĕranĭ ce sĕ numiseră Elinĭ, Machidonĭ şi Spartiaţĭ câţĭ aŭ scăpat de sabia turcéscă s'aŭ răsipit pe la satele lor la munca pămêntuluĭ. Ipsilant cu familia sa şi ceĭ aleşĭ boerĭ aĭ seĭ grecĭ s'aŭ dus după poruncă la Chiev unde şĭ-aŭ şi dat în urmă obştescul sfêrşit cu chipul ce Ziditorul tuturor a găsit cu cale. Mulţimea arnăuţéscă a rĕmas tot în ţară, ĭar pandurıı s'aŭ luat supt comanda oştirilor ruseştĭ ce erau în judeţele de peste Olt pe cariĭ ı-aŭ şi întrebuinţat Roşiĭ la rĕsbóele ce aŭ făcut asupra Turcilor la

Negotin şi la Cladova peste Dunare; când atuncĭ li s'aŭ şi orînduit căpetenie un Theodor Vladimirescul, pamêntean din județul Mehedințuluĭ, născut din părinţĭ proştĭ din neamul pandurilor, şi cu acéstă a sa slujbă a dobândit şi numire de ofiţer al Rosieĭ.

După pacea ce s'a legat între Rosia şi Poarta Otomanicéscă la létul 1812, s'a orînduit Domn ţăreĭ româneşcĭ Ioan Voevod Caragea de la 2 ale luı Octombre. Acesta şĭ-a trimis Caĭmacam înainte după obiceiŭ la Bucureştĭ pĕ maĭ sus pomenitul Postelnic Gheorgache Arghiropulo, ĭar Ahmet Paşa aflându-sĕ încă cu ordia turcéscă în Şumla şi gouind să prindă pĕ Eilacoglu, Hanul Silistriĭ, a trimis carte poruncitóre către acest Caĭmacam că Eilacoglu a fugit în părţile ţăreı româneştĭ şi că cere de la dênsul să i-l prindă negreşit şi sa i-l prindă legat, ıar de nu, tae şi capul luĭ şi capul Domnuluĭ sĕŭ ce să află în Ţarigrad şi nu póte pricinui vre o neputință la sĕvêrşirea acesteĭ poruncĭ, de vreme ce ţara românéscă are cincĭ miı de pandurĭ óste pămêntéscă carĭ cu armele în mâınĭ aŭ îndrăsnit a se bate cu înaltul Devlet şi este prea pe lesne cu atâta mulţime de óste a sĕ prinde un om. Din norocire bună s'a prins Eilacoglu de ceĭ de dincolo de Dunăre turcĭ, ascuns într'un ostrov al Dunăreĭ; însĕ cu acésta îngrozitóre poruncă a Veziruluĭ s'a făcut cunoscut câta patimă hrăneşte Devletul asupra ţăreĭ româneştĭ din pricina pandurilor pe cariĭ Ipsilant pentru ale sale sfêrşiturĭ ĭ-a adunat şi ı-a întrarmat. Iată dar şi alt chip al greceştiĭ rĕutăţĭ cu care a vĕtămat pe nevinovatul neam al românilor şi ĭ-a pus a fi supt bănuială către Devletul otomanicesc. Decĭ viind Ioan Voevod Caragea în domnescul sĕŭ scaun la 12 Dechemvre ale aceluĭ lét, 1812, şi aşeḑêndu-sĕ în curtea domnéscă, ce atuncĭ de curînd să gătise cu multă cheltuială a ţăreĭ, s'a întêmplat la 22 Dechembre, nóptea aprópe de ḑiuă, dintr'un coş ce a fost crăpat, s'a aprins d'asupra o puţină parte din velitórea caselor şi cu tóte ca era destulă lesnire de stins, fiind tótă învelitórea însarci-

nată cu multa zapada, dar el n'a vrut să pue sa stingă ci stând într'adins în mijlocul curţei a poruncit de ĭ-aŭ scos tóte calabalâcurile, şi casele le-a lasat de aŭ ars până în pamênt ardênd treĭ dile de rînd şi el s'a mutat în două case boereştı cu tótă familia luı. Facênd apoı începere şi la îngrijirile cele politiceştĭ şi judecând ca nu-ĭ va fi de folos a urma planul luı Ipsilant, de vreme ce pacea era prea próspată, şi acea carte a Viziruluĭ catre Caïmacamul seŭ destulă pricina îı dedese sa'şı ïa séma, îndata a stricat tagma pandurilor, pĕ uniĭ dintr'ênşiĭ dându-ĭ la bir cu ţara, ıar pe ceĭ maı cu stare bună înalţându-ı cu aşedare la neamurı, mazâlı şi alte orânduelı, luându-le sume de banĭ, ıar în locul lor aŭ adaogat cu mult prisos cetele strĕinilor arnauţĭ şi pĕ uniĭ dintr'ênşiı ĭ-aŭ poprit lângă dênsul cu numire de paznicı aı domnieĭ aşedêndu-ĭ pe la ogécurile (polcurile) curţeĭ supt căpeteniı tot de neam strĕin şi ceĭ maĭ vestiţı tîlharĭ, ıar pe ceĭ-lalţı ĭ-a înperţit la spatarie, la agie şi la boeriĭ sĕı grecı; alţiı ıaraşı prin ajutorul curţeĭ şi al boerilor grecĭ aŭ luat căpităniĭ şi polcovniciĭ spătăreştĭ afară pe la judeţe, alţiı arende de moşiĭ şi alţiĭ alte slujbe ale ţăreı şi cu acest mijloc s'a presărat şi s'a înmulţit acest reŭ şi vrajmaş neam în tótă laţimea pamêntuluı ţăreĭ româneştı, cariĭ într'armaţĭ fiind aŭ pus în lucrare tóta silnicia şi facênd tot felul de nedreptaţı şi jafurĭ ticaloşilor locuitorĭ, sĕ ocrotea de catra ceĭ în putere Dregatorı şi Miniştri aĭ Domnieĭ, una pentru căcı era tot de un neam cu el, şi al doilea pentru ca le vindea lor pe banı polcovniciile şi capitaniile şi în loc sa fie paznicı şi scutitori aĭ ţăreı de orı-ce bantuiala sa facea eĭ jafuitoriĭ ţăreı. Acest Domn întrecênd pe toţĭ ceı-lalţı la lacomia banilor, maı întaiu a schimbat pĕ Mitropolitul ţăreı şi pĕ Episcopul Rômniculuĭ facênd alţiĭ în loc grecı, adica pĕ Episcopul Rômniculuı Nectarie Moraitul l-a facut Mitropolit, şi în locul luĭ a facut Episcop pe Galaction nepotu-seu, luându-le sume marı de banĭ şi aşa ĭ-a avut înclinaţĭ la tóte interesurile sale. Multe jafurĭ au lucrat aceştı Arhie-

reï la ticalósa tagma preoțéscă ïar maï vîrtos bĕtrînul Mitropolit Nectarie ce stĕpânea amêndouĕ Eparchiile avênd lângă sineșî pĕ tóte rudele sale grecï, ómenï cumplițï și fără frica luï Dumnedeŭ, orînduițï în tóte trebile Mitropolieï, pĕ carii a și înbogățit cu felurimï de mijlóce, dându-le și acareturï de ale Mitropolieï și pricinuind multe sĕrăciï preoților și vĕduvelor preotese și diaconese și la sfânta casă. A tăïnuit și multe documenturï ale țareï ce era puse în păstrare din vechime la sfânta Mitropolie și a scos vorbă că aŭ spart hoțiï într'o nópte paraclisul ce este în casele Arhiereștï și aŭ furat cele ce eraŭ puse acolo în păstrare. Acest Domn a deschis și prăvalie de vîndarea boïeriilor și tuturor dregătoriilor de la mare până la cea maï mică fără osebire și, fără a privi nicï la slujbă, nicï la vrednicie, nicï la cădere, le vindea prin fii-sa Ralu și Postelniciï sĕï cu tocmélă la ceï ce da maï mulțï banï, afară din câte boeriï și dregatoriï Pinat consulul rosesc și Dragomanul luï, Gheorghie Moraitul, tot cu tocmélă pĕ banï gata. S'a neguțătorit cu granițile munților băgând în lăuntru în pămêntul austriacesc mulțime de tot felul de zaharele și de vite cu luare de mulțime de banï pentru voïa ce da ca să trécă, din care acest câștig s'aŭ folosit și greciï luï cu îndestulare. Vindea pĕ banï gata isprăvniciile și sameșiile județelor și Domnia luï, zapcilâcurile plășilor până și sfânta dreptate, la judecățile cu Divan și la întărirï fara Divan o vindea pĕ banï la ceï ce da maï mult; și cu un cuvênt n'aŭ lăsat un chip de nelegïuită luare și urîta hrăpire, a-nu-l pune în lucrare pĕ cât adică nesățiosul sĕŭ suflet l-aŭ domirit și cât ceï de lângă dênsul grecï, meșteșugarițï la rĕutățï și născociturï la felurimï de hrăpirï, l-aŭ dascălit și aŭ deschis canalurï de câștigurï din sĕracia obștiï norodului. Făina ruséscă de proviant ce rĕmasese în țara, de treï orï a vîndut'o la ticăloșiï de locuitorï și a adunat banï cu mare silă, și pentru căcï boeriï pămêntenï între dênșiï vorbind aŭ arătat nemulțamire și neplăcere la cele ce să urma cu stingerea țăreï, pârîndu-sĕ de către ceï de lângă

dênsul iscoditorĭ şi pricinuitorĭ tuturor relelor, uniĭ s'aŭ surgunit la loc departat în ţara turcéscă ĭar alţiĭ strîmtorându-sĕ cu tarı închisorĭ şi cu alte mijlóce silnice au fost siliţĭ de 'şĭ-aŭ lăsat viaţa. Norodul românesc, cel ce vedea numaĭ faţa lucrurilor şi nu prevedea până la cele maĭ din lăuntru, cu tóte că cunoştea şi eĭ că aceste cumplite şi nepilduite jafurĭ sunt semne doveditóre că acest Domn nu are în socotélă a sĕ maĭ întórce înapoĭ la casa luĭ, unde putea să fie întrebat şi să-şĭ dea séma, dar sĕ afla la mare mirare cum de sĕ lucréză tóte acestea de faţă şi în privirea cinstituluĭ Consolat al Rusieĭ, şi în loc să sĕ înpotrivéscă Consulatul, după datorie să strige şi în tot chipul să zaticnésca acéstă turbată pornire spre jefuirea obşti noroduluĭ românesc, înpotriva: păzeşte o adîncă tăcere. Cu tóte acestea Domnul Caragea nesfiindu-sĕ nicĭ de Dumneḍeŭ, nicĭ de ómenĭ, ci ca un vrednic şi iubitor de muncă lucrător al obştestiı sĕrăciĭ, secerând fara milostivire cu amêndouĕ mâınele tótă starea noroduluĭ şi adunând tot aurul şi argintul din pămêntul ţăreĭ româneştĭ a fugit peste graniţă înauntru, la 19 Dechemvre létul 1818, cu tótă familia luĭ, cu nume schimbat ca să nu-i se întêmple vre o zăticnire de către Austriecésca putere, şi aşa aŭ trecut în Italia; ĭar mulţimea acea de strĕinĭ într'armaţĭ a rĕmas a sĕ preumbla în cóce şi în colo în ţară de capul lor, nu cu puţină frică a pămêntenilor. Acéstă fugă a Domnuluĭ Caragea a pricinuit câtă-va turburare la sistima politicéscă a Porţiı otomaniceştĭ, de vreme ce Caragea era cel maĭ credincios al Impĕraţieĭ şi pentru credinţa luĭ sa învrednicise a sĕ cinsti şi cu darurĭ împĕrăteştĭ şi cu fermanurĭ de multe laude, şi avea o deosebita ipolipsie şi la Impĕratul şi la toţĭ Miniştri; de acea a fost silit Devletul sa sĕ socotéscă peste 40 de ḍile până când a hotarît Domnia ţăreĭ româneştĭ asupra luĭ Aleco Voda Suţul la 6 Noemvre létul 1818; ĭar ginerele luĭ Caragea, Spătar Mihalachi Suţul, ce era şi Baş-Capichehaia al sĕŭ în Ţarigrad, avênd punga Domnieĭ socru-sĕŭ în mâna sa pentru interesurile din Ţarigrad şi

printr'ênsa caştigând dragostea Miniştrilor Porţeï, a lucrat de s'a înălţat la dregătoria Dragomanieï ceï marï; şi maï pe urmă prefăcêndu-se ca are urîciune către socru-sĕŭ şi vestind la Pórta pribegirea luï, maï 'nainte până a ajunge vestirea din partea ţăreï prin arzŭ, a dobândit şi nume de credincïos şi peste puţină vreme cu linguşiturile şi meşteşugurile luï cele fanarioţeştï înşelând Devletul turcesc, a luat şi domnia Moldoveï în locul luï Scarlat Voda Calimah, după ce 'şï.a împlinit acela sorocul de şépte anï. Pórta otomanicéscă silindu-sĕ a face o maï bună orînduiala asupra Domnilor, cu un chip că să stingă de tot intrigile greceştï să nu sĕ maı înponcişasca năvalind cu toţiï la domniï cu felurimï de mijlóce, a ales patru familiı din Fanar, adică a luï Scarlat Voda Calimah, a luï Aleco Vodă Suţul, a luï Mihaiu Vodă Suţul, ce s'a ḑis maï sus, şi a luı Muruz cu deplină hotărîre în scris că numaı aceste familiï să domnésca în ţara românéscă şi în Moldova pĕ câte şapte anï şi cel ce 'şı înplineşte sorocul Domnieï într'o ţară sá aştepte mazâl în Ţarigrad şépte anı şi atuncı sa se orînduïască Domn la ceïa-l'altă ţară, ïar pe ceı-l'alţï boerï grecï din Ţarigrad, împĕrţindu-ï în patru părţï, 'ï aŭ alăturat pe lângă aceste patru familiï domneştï că să le lipséscă cu totul nadejdile ca vor putea sĕvêrşi vre o dată şi pentru dênşiï domniı; şi aşa facênd Pórta, a socotit ca a facut cea maï buna şi folositóre isprava şi a rĕmas odihnita; ïar înmulţirea grecilor la acele patru familiï era de mare vĕtamare şi saracie ţărilor amêndurora pentru cacï căuta să se înbogaţéscă dintr'ênsele. „După fugirea Domnuluï Caragea, adunându-se boeriï ţareı la un loc, facura îndată după datorie aratare prin arzŭ la Pórta cu trimis într'adins pentru pribegirea luï în pamênt strĕin; apoï maï la urmă veḑênd ca nicï respuns nu le vine la înştiinţarea ce a făcut, nicï trimisul sa întórce înapoı, şi a se orândui alt Domn sa zaboveşte, a socotit ca până este ţara fara Domn şi canalul corespondenţeï cu Pórta deschis nezaticnit, adică de către Fanarioţı dupa cum era în vremea Domnilor, să în-

drăsnéscă și eĭ a arata cevași din păsuile obștiĭ țărĭ, doar sĕ va milostivi Impĕrăția să-ĭ mângâe arîdicând din mijloc pricinile rĕutaților; și așa s'aŭ învoit cu toțiĭ a face prin arzŭ arătare Porțiĭ dând pliroforie că numaĭ sloboda putere ce aŭ Domniĭ de la Inalțata Pórta și străjnicia cu care sĕ arata în țară, avênd și pe toți paznicii și strejuitorii lor ómenĭ strĕinĭ tot de neamul lor, acestea le înlesnesc hrăpirile cele fară contenire, și adunând banĭ cu îndestulare prin mijlóce necuviincióse sa tem a sĕ maĭ întórce înapoĭ la Pórta, ca nu cumva atuncĭ să se jaluiască pămênteniĭ asupra-le fiindu-le drumul deschis la Mazalie; de acea pribegesc în pămênturi streine cu agonisitele lor și lângă acésta sĕ maĭ faca douĕ cererĭ: una ca sa li sĕ slobódă alegerea Arhiereilor celor de pămênt, precum a fost din vechime legiuit a fi numai pamêntenĭ, iar nu și strĕinĭ, pentru că strĕinii apururea au fost alaturați la voințele Domnilor fiind de un neam cu ei; și aldoilea pentru Logofĕtu Stefan Belu și Dvornicul Constandin Samurcaș ca sa se aridice cu totul țara, ca niște vrajmași ce s'aŭ aratat țareĭ cu felurimĭ de isvodiri la reutați și hrăpirĭ și cu tóte chipurile de iscodiri și resvratirĭ între boeriĭ pamêntenĭ, în cât mulțĭ aŭ pătimit, s'au pagubit și s'aŭ necinstit, cu un cuvênt, tótă tagma boierésca. Acest arzu în multe ḑile și în multe chipuri tot prefăcêndu-sĕ s'aŭ zabovit din pricina intrigirilor numiților doui voitori de reu aĭ românilor avênd și mult prieteșug și osebită înclinare cu Consululĭ rusesc, de unde li se da tot ajutorul și sprijinirea, până aŭ sosit și Caimacamii nouluĭ Domn, Aleco Voda Suțul, și atuncĭ ajungêndu-sĕ numițiĭ cu Caimacamii grecĭ au dezghinat pe unii din boeri de n'au vrut să i calésca, ci iscalindu-sĕ arzul de ceĭ maĭ mulți s'a și trimis la Țarigrad, ĭar cei ce n'au iscalit aŭ făcut osebita anaforà către Voevodul înpotriva arzului și aŭ trimis'o și Voevodul arĕtând la înaltul Devlet atât arzul cât și anaforaoa. Devletul i-a încredințat acéstă tréba asupra luĭ, ca fiind in scaunul Domniei, cea ce va cunóște că este maĭ de folos obștiĭ țări acea sa și pue în

lucrare. Decĭ viind Aleco Vodă Suţul în domnescul sĕŭ scaun la 16 Ghenarie létul 1819 şi vĕḑêndu-se pe sineşĭ în rĕmăşiţele pronatohuluĭ sĕŭ Domn Caragea, maĭ întăiŭ a adunat pe arnauţiĭ curţeĭ domneştĭ orînduind dintr'ênşiĭ pĕ la ogécurile lor cele obicinuite, ĭar peste ceĭ-l'alţĭ a rânduit căpetenie pĕ un grec al sĕŭ numindu-l Agalar A-gasă, adică maĭ mare peste tóte capeteniile, puindu-şĭ şi trebile politiceştĭ în orînduiala ce i s'a parut a fi maĭ bună; cele-l'alte netăgaduite datoriĭ ale oblăduireĭ ţăreĭ le-aŭ lă-sat a fi al douilea ĭar cea dintaiŭ îngrijire ĭ-a fost: ca din câte ĭ-aŭ arĕtat boeriĭ prin arzu şi anafora şi i s'a încre-dinţat luĭ a le lucra, după cum va cunóşte că va fi maĭ spre folos obştiĭ, el înpotrivă să sĕvêrşéscă numaĭ cele ce-ĭ folosesc luĭ ĭar nu obştiĭ, aşeḑênd înaintea ochilor numaĭ un sfêrşit catra carele sa privésca cu dédinsul a sĕ înclina, a-dică fórte strîns cu Pinat consulul rusesc (pricinuitorul tu-turor rĕutaţilor catre pamêntenĭ) şi să secere şi el cu tótă silinţa otava ţăreĭ (fiind-că din fînul de vară nu s'a în-durat Caragea să-ĭ lase nicĭ măcar un paiŭ) ca sa sĕ póta desface de sărăcia sa şi sa'şĭ faca şi óreşĭ-care stare fami-lieĭ sale, fiind-că din pricina multeĭ lacomiĭ a luĭ Caragea, douĕ lucrarĭ vĕtamătóre sĕ facuse pentru Domniĭ ceĭ din urmă; una, că sĕ legasera adică în Ţarigrad marĭ şi ne-contenite rĕspunderĭ de banĭ pentru Domnie, şi eraŭ siliţĭ şi ceĭ din urmă sa urmeze cu rĕspunderile ca şi Caragea, şi alta că cu câteva lunĭ maĭ înaintea fugiĭ luĭ Caragea, prin hotărîrea împĕratuluĭ otomanicesc şi cu voinţa pu-terniculuĭ protector al ţăreĭ, s'aŭ fost legat dajdiile şi cele-l'alte veniturĭ ale Domnieĭ cu scadere pentru uşurarea şi rapaosul lŏcuitorilor şi cu multe blesteme şi jurămênturĭ s'aŭ fost întărit, şi aşa era strimtorat Aleco Voda Suţul sa rĕspundă în tocmaĭ ca Caragea şi sa ĭa maĭ puţin de cât Caragea, de acea şi nevoia 'l-aŭ silit să sĕ înprietenéscă fórte tare cu Gheneral Pinat Consulul rusesc prin care na-dajduia să i-sĕ înlesnéscă tóte interesurile sale avênd la dênsul mijlocitorĭ grecĭ obraze ştiute şi pe Dragomanul

consulatuluĭ, Gheorghie Moraitul, nelipsit în casa luĭ la tóte sfaturile, de multe orĭ dimpreună cu Samurcaş. Norodul, având încă próspete în spinare rĕlile cele de la Caragea, adăsta cu multă luare aminte să vadă orĭ-ce fel de începere va face acest Domn la politiceştile otcârmuirĭ şi ce rostire va da şi aşijderea şi ce lucrare va face la cererile ţăreĭ ce ĭ-a ḑis maĭ sus, fiind-că trecuse peste treĭ lunı de când sĕ aşeḑase în scaun şi nicĭ o mişcare nu sĕ vedea; aşa dar la ḑi întăiŭ de Maiŭ létul 1819 Joĭ de diminéţă s'a sfetit că din porunca Voevoduluĭ s'aŭ adunat la curte tótă boerimea pentru de a face alegere de Mitropolit dintre pământenı românĭ, cacĭ parintele Nectarie Mitropolitul Moraitul, Mercurĭ séra s'a lepădat în scris de scaunul Mitropolieĭ. Eşind mulţime de norod la acésta privelişte m'am amestecat şi eŭ între privitorĭ şi vĕḑuĭ alaıu domnesc mare, şi în carâtă domnésca cu şése caĭ pe parintele Arhiereŭ Sevastian Dionisie (acela adică, pentru care şi Dumnia-ta ḑicĭ că l-aĭ vĕḑut posomorît şi cu faţa jalnică vrênd să între în biserica Mitropolieĭ şi Nectarie vĕḑêndu-l 'şĭ-aŭ schimbat faţa, a îngălbenit iproci) îmbracat în mantie. Intrebaiŭ ce este acésta? Şi'mĭ spuseră ceĭ ce fuseseră la curtea domnéscă de vĕḑusera că Maria Sa Vodă l-a facut Mitropolit dupa alegerea obştiĭ boerilor în locul luĭ Nectarie; acéstă auḑire mi-a deschis o mare rîvnă de iscodire ca să pociŭ afla cum s'a ispravit acéstă trébă? Oare fară banĭ? Numaĭ după alegerea obştiĭ pamêntuluĭ după apostoliceştile canóne (lucru necreḑut, ştiind că vécurile nóstre ce ni le-au dat frământarea grecéscă nu suferă atâta multă sfinţenie), saŭ cu banĭ, în vreme ce omul acesta, după cum spunea toţĭ ceĭ ce îl ştia, banĭ n'a fost adunat nicĭ a avut de unde şi nicĭ ca era muştereu de o acest fel de mare preţ de trépta, ci pentru vre o Episcopie când s'ar fi întêmplat a-i sĕ da maĭ apostoliceşte.

La Iulie 29 fară veste ne-am pomenit că s'a făcut şi Episcopul Buzĕuluĭ un Gherasim Archimandritul Rátescul pămêntén, spuind ceĭ ce avea ştiinţă că parintele Costan-

din Buzĕul aflându-sĕ afara la Episcopie, de acolo şĭ-a trimis în scris lepadarea de scaunul Episcopieĭ.

Acest noŭ Mitropolit pamêntén îndată ce s'a suit în păstorescul sĕŭ scaun, cu adevĕrat ca 'şı a arĕtat tótă Dumneḑeiasca rîvna şi buna cugetare ce hranea pentru biserica luı Christos şi pentru obştescul bine al turmeı sale, căcĭ patru lucrurĭ bune şi vrednice de tóta lauda a pus în lucrare cu mare sîrguinţa şi le-a sĕvêrşit îndată: întaiu, că a poprit despărţirea casnicilor, carĭ în pastoria Pronatohuluı sĕu necontenit sĕ lucra şi mulţime de casnicĭ înpotriva canónelor bisericeştĭ, fiind maı vêrtos cele maı multe despărţirı fară pricinı cercetate şi bine dovedite; al doilea, că pre ceĭ ce era sa ıa darul preoţiĭ îĭ orânduia maĭ întaiŭ la scóla ce aşeḑase ca sa înveţe şi să sĕ deprinda la cunoştinţa celor bisericeştı; al treilea, ca radicase hirotoniile a nu se maĭ face cu dare de banĭ după cum maĭ 'nainte sa obicınuia spre câştigul Arhiereilor păstorilor ţareı şi celor ce îĭ hirotonisea, fară numaĭ cel vrednic de darul bisericesc sa sĕ hirotoniséscă fara a da nicı un ban: şi al patrulea, fiind-ca Arhiereiı Eparhiilor ceı din 'nainte avea sloboda voie de sineşı (fără a fi popriţĭ de nimenı), de a sĕ înprumuta cu banĭ orĭ când voia dând zapise pĕ numele Eparhiilor. Acest Mitropolit vrênd să apere sfintele case ale Eparhiilor ţareĭ de vĕtamarea ce li sĕ facea cu însărcinare de acest fel de înprumutarĭ fara pricinı ştiute şi dovedite, şi pentru ca să le cotoroséscă odata de acésta nedrépta povară şi sa le vada cu vreme şi cu óreşı care capital pentru folosinţa obştiĭ, a rîdicat cu totul acésta sloboda înprumutare şi cu anafora ın scris dinpreuna cu Episcopiı a facut arĕtare Voevoduluı ca orı Mitropolitul saŭ Episcopiı când vor voi sa se înprumute sa dea zapise în creditul persónelor lor ĭar nu cu creditul Eparhiilor. Acestea tóte primindu-le Voevodul de bune şi folositóre nu numaĭ ca le-a întărit cu domnésca sa hotărîre şi pecete, ci încă îmbrăcând blane de samur pĕ Mitropolitul şi pe Episcopiı, cu carâta domnésca şi cu alaiŭ domnesc

ĭ-a trimis la casele lor. Acéstă întêmplare maĭ mult mĭ-a deşteptat rîvna iscodiriĭ ca să pociŭ afla mijlocul cum s'a făcut Mitropolit, şi prin multă silinţă m'am înprietenit fórte tare cu un obraz prea de aprópe al Mitropolituluĭ, şi din vreme în vreme luând îndrăsnéla unul către altul mi s'a destăĭnuit ḑicêndu'mĭ că încă de la începutul luniĭ luĭ Aprilie acolo unde sĕ afla Mitropolitul liniştindu-sĕ în casa sa la mahala, a fost trimiţênd Vodă prin taĭnă omul sĕŭ la Préosfinţia sa şi multe césurĭ şedea amêndouĭ închişĭ vorbind, une orĭ să întîlnea şi pe afară amêndouĭ ĭarăşĭ în taĭnă; şi că după ce s'a făcut Mitropolit atât a putut afla acest prieten că despre Vodă a venit cererea a sĕ face Mitropolit şi că temêndu-sĕ nu cumvaşĭ i se va cere o sumă de banĭ s'a fost împotrivind nepriimind a sĕ face; ĭar după ce l-a încredinţat cel ce îl întîlnea că Vodă nicĭ o pomenire de ruşfet nu face, s'a înduplecat; ĭar după ce s'a făcut tocmaĭ în ḑiŭa, ce a sosit cea după vechiul obiceĭu de la Biserica cea mare din Ţarigrad în scris adeverire ce sĕ numeşte greceşte: ecdosis, atuncĭ a priceput Mitropolitul că s'a fost înşelat, căci prin alţiĭ atât de tare s'a strîmtorat în cât s'a hotarît că de nu va făgădui în scris supt iscalitura sa suma de bani ce să cere, apoĭ acel ecdosis va remînea jos, fiind alte mijlóce a să desface şi să rĕmâĭe de rîs. Silit dar a fost de nevoĭe a priimi acea cerere, şi tot cu aseĭmenea chip s'a urmat şi la facerea Episcopuluĭ Buzĕuluĭ. Mi-a maĭ arĕtat prietenul şi acésta: că binele ce a făcut Mitropolitul rîdicând prin hotărîre domnéscă sloboda împrumutare a Arhiereilor ţăreĭ, ĭ-a facut multă suparare, căcĭ dupa ce a început a sĕ împotrivi la désa cerere a banilor ce i se făcea, că nu póte găsi a sĕ împrumuta de la nimenĭ, atuncĭ s'a deşteptat Vodă înţelegând că zaticnirea împrumutăreĭ şi pentru acésta o făcuse Mitropolitul pentru ca să nu maĭ póta adică încăpea Arhiereĭ din ceĭ strĕini de neam, şi de acea nu numaĭ că a rĕmas Episcopul Rômniculuĭ neschimbat, ci încă prin luare de multă sumă de banĭ l-a maĭ şi întărit şi góna a rîdicat

asupra Mitropolitului. Acéstă îndestulare de iscodire mï-am luat'o de la acel prieten ce avea ştiinţa de cele urmate. Iar la létul 1820, Octombre 27, dându'şï obştescul sfêrşit acel bun şi blagoslovit părinte patriot şi Episcop al Argeşuluï, Chir Iosif, s'a făcut alegere de noŭ Episcop al acesteï văduvite Eparchiï. La acéstă alegere multă dezghinare s'a făcut între boerï din pricina intriganţilor; cu tóte acestea făcêndu-se două anaforale: una cu iscălitura Mitropolituluï, a Episcopilor şi a unora din boerï până la 16 iscăliturï, arĕtând spre alegere treï obraze bisericeştï pământenï; şi alta iscălită de ceï maï mulţï fără a fi iscălitura Mitropolituluï şi a Episcopilor arĕtând pre Arhimandritul Ilarion, om cu învĕţatură, născut în ţară de părinţï strĕinï şi crescut de proin Mitropolit Dositeŭ Ipirotul. Voevodul a primit alegerea celor maï mulţï şi a făcut pe Ilarion Episcop Argeşuluï. Intr'acestaşï chip a întocmit cele bisericeştï; ïar la cele politiceştï căştigând tot ajutorul luï Gheneral Pinis (aceluïa adică ce s'a fost orînduit de către milostivul şi iubitorul de dreptate puternicul protector sĕ îndrepteze rĕlele urmărï celuï din 'naintea luï, şi să apere dreptăţile noroduluï romănesc) şi printr'ênsul cum şi prin aï sĕï strĕinï grecï, răzvrătind tótă tagma boerĕscă, pĕ unii înalţindu-ï fară vreme şi fără cuviinţă la dregătoriï marï şi cu câştig mult; ïar pe alţiï cu făgăduelï şi cu darurï marï aducêndu-ï în parte şi voinţa sa prin anaforale cu numire de obşteştï, dar iscălite numaï de dênşiï şi cu întărirea domnéscă, a stricat tótă politicésca orînduïală ce s'a fost aşeḑat prin hotărîre împĕrătésca şi cu multe jurămênturï şi blesteme, şi aşa întaïŭ pe strĕiniï ţĕranï ï-a deosebit din pământenï, şi cu dajdia lor şï-a sporit visteria cu şépte sute de miï, de vreme ce ludele ţareï eraŭ legate şi hotărîte a fi numaï şépte-spre-ḑece miï în tótă ţara, ïar nu maï mult şi peste aceste lude nu putea să maï adaoge; a dat şi posluşniciï la dajdie lăsând o sumă obicinuită după analogia scuteilor numaï la ceï ce aŭ moşiï. A înpătrit şi a încincit plata la: vinărit, oerit, dijmarit şi tabacul 'l-a adăogat la

plata vamilor. Cârţile de neamurĭ şi mazâlĭ, avênd maĭ 'nainte câte trei şi patru nume într'una coprinse, el le-a deosebit dând de fieş-care nume câte o parte şi preţul carţilor l-a mai înalţat. Din tóte părţile alérgă ticăloşiĭ lŏcuitorĭ strigând cu jalnice plângerĭ şi la Domnie şi la Consulat asupra grelelor cererĭ şi asupra cruḑimii şi neomeniriĭ strîngĕtorilor de bani; dar în loc de mângâere să isgonea înapoĭ cu ocări şi cu îngrozirĭ, şi cu marĭ suspinurĭ să ducea ĭaraşĭ în unghiile sĕlbaticilor împlinitorĭ; ĭar la Valahia cea mică, adica la judeţele de peste Olt, şi maĭ vêrtos la judeţul Mehedinţuluĭ unde era ispravnic grec, nepot al Voevodului, atâta salbaticie şi nemilostivire să lucra de catre împlinitorii banilor către ticaloşiĭ locuitorĭ, în cât copiĭ tinerĭ de câte un-spre-ḑece şi duoĭ-spre-ḑece anĭ ĭĭ lega spate la spate afară supt vazduh în vreme de ĭarnă şi turnând apă peste dênşiĭ să lipea de îngheţa ticălósele trupurĭ, şi era o jalnică privire vĕḑêndu-sĕ peile rupte şi sângerate când în sila sa deslipea trupurile, şi părinţiĭ lor eraŭ siliţĭ sa'şi vînḑă tot, până şi boul ce-i scotea hrana din pămênt, ca sa scape pe copiii lor din cumplitele tiraniĭ. Pĕ alţii iarăşĭ ĭĭ caznea cu batai, cu fumuri şi cu gróznice închisorĭ friguróse şi puturóse nemâncaţĭ şi ne adăpaţĭ, şi într'acestaşi chip să împlinea nesaţiósele şi nelegĭuitele cererĭ ca să se îmbogaţésca cu grabă Voevodul şi nemilostivii dregatorĭ din nevinovatul sânge al ticalosuluĭ norod, ce era pus supt pavaza prea Puterniciĭ ocrotirĭ şi supt temeinica legĭuire de repaos a prea puterniculuĭ Impĕrat otomanicesc. Pĕ acea vreme oraşaniĭ, lŏcuitorĭ din oraşul Tîrgoveştĭ, a dat jalbă la Domnie arĕtând că parinţiĭ, moşiĭ şi stramoşiĭ lor de ani nepomeniţi s'au hrănit, şi eĭ să hranesc în oraşul Tîrgoveşti şi pĕ tótă moşia domnéscă împrejur ce este sloboda pĕ séma pamêntenilor avêndu-şĭ izlazurĭ de păşunea vitelor şi coprinsurĭ de grădinĭ, liveḑi, sădirĭ de pomĭ, viĭ, arăturĭ şi altele; unile rĕmase de moştenire de la parinţiĭ lor altele de zestre şi altele cumpĕrate tot de la ai lor pamêntenĭ; ĭar de la o vreme în cóce pripăşân-

du-sĕ acolo multă strĕinătate, şi fiind ómenĭ cu putere, a cuprins toţĭ locurĭ cu pămênt, nu numaĭ cât le-aŭ fost de trebuinţă fieşĭ-căruĭa, ci cu sutele de pogóne făcênd moşiĭ întregĭ cu stĕpânire statornică şi ce le prisosesc vîndênd uniĭ la alţiĭ, ĭar pĕ dênşiĭ atâta ĭ-a strîmtorat în cât nu le-aŭ maĭ rĕmas loc nicĭ să are, nicĭ să coséscă, nicĭ izlaz pentru dobitócele lor, ci sunt siliţĭ să sĕ hrănéscă pĕ cuprinsurile acelor strĕinĭ dându-le dijma şi făcêndu-le clacă; şi cer dreptate de a li sĕ strica strĕinilor acele coprinsurĭ şi să rĕmâie moşia slobodă pĕ séma pămêntenilor, după cum a fost din vechime. Iar acest Domn în loc să dea acéstă sfânta dreptate pămêntenilor, ce o aŭ maĭ mult de două sute de anĭ, a cugetat fórte rĕŭ pentru dênşiĭ avênd şi îndemnatoriĭ sĕĭ ca să facă zapis, adică tótă moşia pĕ séma scaunuluĭ domnesc în desĕvêrşită şi statornică stĕpânire şi apoĭ să o hărăzéscă cu statornicie la unul din rudele luĭ ce socotea să le lase a fi între pămêntenĭ. A trimis boerĭ hotarnicĭ şi inginerĭ de a hotărît moşia jur împrejur; a facut îndată vîndare de vin şi rachiŭ, orînduind purtătorĭ de grijă şi le-a vestit pămêntenilor de acolo cu hrisov acéstă nenădĕjduită nenorocire a lor că a rĕmas adică toţĭ clăcaşĭ aĭ moşieĭ de unde era slobodĭ. Ticaloşiĭ locuitorĭ audind din graiul trimişilor boerĭ, şi înţelegênd din cetirea hrisovuluĭ că a rĕmas cu toţiĭ lipsiţĭ de stramoşasca lor moştenire şi de cele agonisite de dênşiĭ, de rodurile ostenelilor lor de atâţea anĭ, şi cu un cuvênt de tóta nădejdea hraniĭ vieţeĭ lor ş'a copiilor, adunându-sĕ mulţĭ din orăşanĭ de tóta starea cum şi din ceĭ proştĭ locuitorĭ, cu muerĭ, cu copiĭ aŭ alergat în Bucureştĭ la scaunul domnesc sa'şĭ facă cu toţiĭ plângerea şi să'şĭ arate acéstă mare strîmbătate ce li să face cu stingerea caselor tuturor, nădĕjduind că sĕ va îndupleca stĕpânirea cu milostivire la lacrămile obştiĭ; ĭar Voevodul vĕdênd atâta mulţime de norod îngenuchind înaintea luĭ şi cu amară plângere strigând, nu numaĭ că nu s'a umilit nicĭ cum, ci încă pentru ca să-ĭ îngrozéscă pe ceĭ maĭ aleşĭ dintr'ênşiĭ ĭ-a închis în temniţă dându-ĭ în judecata

criminaluluĭ ca pe nişte nesupuşĭ şi zorbagiĭ şi apoĭ s'a făcut că-ĭ ĭartă pentru rugăciunile Mitropolituluĭ şi a boerilor şi aşa s'aŭ întors ticăloşiĭ înapoĭ obidiţĭ şi deznădĕjduiţĭ. Acest Domn a născocit a sĕ face prisos la tóte ruşumaturile, adică ceea ce sĕ lucra în faptă să sĕ formăluĭască ca un lucru găsit cu cale şi cerut din partea ţăreĭ cu iscăliturĭ şi avêndu-şĭ taraful sĕŭ, a socotit că pĕ Mitropolitul póte să-l înduplece saŭ să-l siléscă a primi şi a iscăli, de acea avea şi orînduiţĭ într'adins pe tótă ḑiua la ticălosul Mitropolit de-l silea cu felurimĭ de supărărĭ că doar îl va supune să priméscă prin iscălitura sa adaosul sugeriĭ de sânge al oilor sale celor nevĕtămĕtóre. Dumneḑeŭ însĕ cel cel ce răsipeşte sfaturile limbilor, milostivindu-sĕ către zidirea sa, a precurmat acéstă urîtă pornire cu bóla acestuĭ Domn la 3 Dechembre 1820, care zăcênd în aşternut până la 18 Ghenarie 1821, şĭ-a dat obştescul sfêrşit, şi cu mórtea luĭ s'a zădărnicit şi acéstă cerere de adaosul lăcomieĭ; şi pricina ticăloşilor Têrgoveştenĭ s'aŭ potolit rĕmâind eĭ stĕpânĭ pe ale lor după cum aŭ fost din vechime şi spărgêndu-se în Divanul boerilor tóte hârtiile câte Voevodul acesta făcuse spre departarea de dreptul lor; s'a maĭ zădărnicit încă şi tóte uneltirele ce prin taĭnă să lucra cu gróznică pornire asupra Mitropolituluĭ şi asupra acelor 16 boerĭ ce n'aŭ fost primit să iscălésca alegerea luĭ Ilarion. După mórtea acestuĭ Domn Aleco Vodă Suţul, a rĕmas oblăduirea ţăreĭ ĭarăşĭ la Divanul boerilor pămêntenĭ până sĕ va orândui alt Domn de la Ţarigrad. Ţara însĕ plină de strĕinatate şi curtea domnéscă cum şi oraşul Bucureştĭ plin de arnăuţime într'armaţĭ, ale cărora capiteniĭ şi maĭ vêrtos căpitan Gheorgache, pe carele Domnia îl cinstise şi cu cinul Sărdărieĭ, eraŭ nelipsiţĭ de la Consulatul rosesc. „Lucratoriĭ rĕlelor şi aĭ obşteşteĭ sărăciĭ apururea aŭ privighét şi tóte vremile le-aŭ pândit ca să capete îndemnare apostasia grecilor asupra Porţeĭ otomaniceştĭ, care sa uneltea prin taĭnă de mulţĭ anĭ în scólele greceştı la Rumeli (adică în Turchia) şi laudele lor ce da şi în scris că s'a sârguit a-

dică de a adus luminariile învĕţăturĭ la tot neamul lor şi necontenit creşte şi sporeşte până iese adică învĕţatura la cea dintăiŭ stare a Elinilor vechĭ, strĕmoşilor lor; alta nu însemna de cât ca a deşteptat duhurile neamuluĭ cu izvodirea de nouĕ învĕţătură ce o numesc eĭ: alild didacstichi (fiind-că aceea maı vêrtos paradoxa la scóle) ca să ĭa armele în mâĭnĭ asupra Impĕratuluĭ lor, să-l rĕstórne din scaun şi să ĭa eĭ împĕrăţia. Acéstă apostasie avea mare lăţime. De va ḑice cinevaşi că să întindea în tótă Europa pĕ unde să află neam de grec nu greşaşte pentru că însuşĭ eĭ acum sĕ destăĭnuesc aflându-sĕ şi în mare obidă că n'aŭ putut izbuti, şi multă mâhnire asupra Europeĭ că nu le-aŭ ajutat spre mulţămire, căcĭ şi Evropiĭ lumina învĕţăturilor de la dênşiĭ aŭ luat. Scólele lor le numiseră Eteriĭ ce sa înţelege tovărăşie de prietenĭ iubiţĭ şi apostasia lor după ce aŭ dat'o de faţă aŭ numit'o ĭarăşĭ Eterie. Ca să-ĭ fie numirea maĭ cuviósă şi maĭ sfântă, puind încă şi sfânta cruce la Simea neamurilor şi ḑicênd: „Luptăte pentru lege şi pentru patrie, să trăĭască elefteria!“ Intr'aceştaşĭ chip fiind plămădită apostasia în tótă Elada şi chiar în oraşul scaunuluĭ împĕrătesc în Ţarigrad, o ţinea fórte tăınuită până la anul trecut létul 1821. „La sfêrşitul létuluı 1820, să lucra apostasia grecéscă în Moldova de Mihaiu Vodă Suţul cu ceĭ de pĕ lângă dênsul Miniştriĭ grecĭ, şi în ţara românéscă de Generalul consul rusesc Pinis cu dragomanul sĕŭ Gheorghie Moraitul, cu Dvornicul Costandin Samurcaş, cu Teodor Vladimirescu şi cu capitan Gheorgache şi printr'ênsul tóte căpităniile arnăuţeştı. Acéstă lucrare să făcea fórte pĕ'n taĭna de catre Moldovenĭ şi Românĭ fiind-că pentru dênşiĭ avea altă socotélă. Bolnavindu-se Aleco Voda Suţul de la 3 Dechembre după cum s'a ḑis maı sus, şi numiţiĭ socotind că nu va trăi, sau hotarînd să-ı maĭ tréçă, au înteţit tréba lor cu ḑece adunărĭ la Consolat puindu-le tóte în orînduială, avênd şi casă a Eteriĭ neamuluı luĭ unde cu tótă rîvna a dat banĭ tot sufletul grecesc câţĭ s'aŭ aflat în pămêntul ţăreĭ fieş-care după puterea sa, şi toţĭ erau înclinaţĭ

cu Mihaiŭ Vodă Suţul Domnul Moldoveĭ; ĭar luĭ Teodor Vladimirescu ştiindu-l român, nu-ĭ descoperea ceea ce avea eĭ în socotélă pentru Moldova şi ţara românéscă, fară numaĭ l-aŭ învěţat să scóle pě panduriĭ în picere şi pě tot norodul cu proclamaţiĭ spre dărîmarea şi stingerea stěpânireĭ fanarioţeştĭ ce a jăfuit ţara şi cu mórte asupra tuturor boerilor pămêntenĭ, ca uniĭ ce aŭ fost uniţĭ şi împreună lucrătorĭ cu fanarioţiĭ şi cu jaf de obşte asupra averilor a tot neamuluĭ boeresc de la cel maĭ mare şi până la cel maĭ mic şi asupra tuturor celor ce nu sě vor uni cu dênşiĭ spre omorîrea şi jefuirea neamuluĭ boeresc, făcênd acéstă începere din judeţul Mehedinţĭ, unde să afla ceĭ maĭ mulţĭ pandurĭ şi unde s'a facut cele maĭ multe jafurĭ de catre greciĭ rěposatuluĭ Domn Aleco Suţul, după cum s'a dis, fiind-că de acolo maĭ lesne şi maĭ curînd să înduplecă prostimea, aflându-sě fórte supărată, să faca înştiinţărĭ către Paşa de la Vidin şi către Pórta otomanicéscă arětând că pentru necurmatele tiraniĭ şi jafurĭ ce făcea Stěpânirea grecéscă unită cu boeriĭ pămêntenĭ asupra ticălóselor raele împěrăteştı s'a dejnadějduit norodul vědênd că nimenĭ nu grijaşte pentru mântuirea lor şi de aceea s'a sculat cu armele în mâinĭ ca să strice tirania şi să facă cerere de obladuire blândă şi dréptă care să păzéscă desěvêrşit dreptăţile lor ĭar pe jaluitorĭ să-ĭ stingă cu totul a nu sě maĭ pomeni numele lor.

C. E.

(Va urma).

MONASTIRILE ROMĂNEŞTI.

Acest catalog chronologic despre Monastirile din Valahia a fost format la 1837 de Protosinghelul Naum Rômniceanul, pe când se afla ca calugăr, retras spre linişte catră sfêrşitul vieţeĭ sale la Mŏnăstirea Cernica. Eŭ 'l-am prescris din o condică a sa, şi care acum este în proprietatea Academieĭ Române din Bucureştĭ.

MONASTIRILE PĂMÊNTEŞTI.

Sfânta Mŏnăstire din Bucureştĭ, hramul Sfinţilor Impĕraţĭ Constantin şi Elena.

Lét	anĭ	
1656	181	Hrisovul al rĕposatuluĭ Şerban Vodă Basarab arată că Măria Sa a zidit de roş, ĭar la
1665	172	Hrisovul rĕposatuluĭ Raduluĭ Leon Voevod arată că a sĕvêrşit-o Maria Sa, orînduind-o a fi scaun de Mitropolie.
1537	300	Hrisov al rĕposatuluĭ Petru Voevod, căruia i s'a dis Radul Paisie, cu fiul Măriei Sale Marco a sĕvêrşit Mitropolia Têrgoviştei, rĕmăind neisprăvită de Neagoe Voevod.

Sfânta Episcopie a Rômniculuĭ, hramul S-tul Nicolae.

7045	300	S'a zidit din temelie de Radu Vodă cel bătrên cu douĭ Arhiereĭ: Efthimie şi Misail Episcop.

7245 100 A prefacut-o Climent Episcopul, domnind Constantin Nicolae Voevod.

7265 80 Biserica Episcopieĭ din Craiova, zidită de rĕposatul Stolnicul Barbu Zetreanu şi alţĭ neguţitorĭ, domnind Scărlat Grigorie Ghica Voevod, hramul Sfântul Ioan Botezătorul şi Sfântul Nicolae.

Sfânta Episcopie Argeş din sud Argeş, hramul Adormirea Maĭceĭ Preceste̎ĭ.

7151 194 Hrisov a rĕposatuluĭ Matheĭ Basarab Voevod. Arată că este zidită de strămoşul d-sale, Negoe Basarab Voevod.

7243 102 Hrisovul rĕposatuluĭ Grigorie Ghica Voevod arată că numele ziditoruluĭ este Negoe Basarab făcută în locul bisericeĭ ce a fost Mitropolie când scaunul domnesc se afla în oraşul Argeşuluĭ, apoĭ s'a mutàt domnia în Tîrgoveştĭ.

Sfânta Episcopie a Buzeuluĭ, sud Buzeŭ, hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ.

7052 293 Hrisov a rĕposatuluĭ Radu Voevod prin care face aşădĕmênt ca Episcopia Buzeuluĭ să fie scaun de patru judeţe: Buzeŭ, Slam-Rômnic, Brăila şi Saac, fiind tocmeală şi aşĕdĕmênt vechiu de la alt bătrên domn.

7192 153 Hrisov al Domnuluĭ Şerban Voevod prin care întareşte dania luĭ Negoiţă Gătăsanu ce se trage din neamul Dómneĭ Negoi, ctitora Mitoculuĭ Aninósa din sud-Saac ce acum sĕ ḑice Cislău cu tóte moşiile, rumânĭ şi ţiganĭ câţĭ a dat Dómna Neaga.

Monăstirea Znagov din sud-Ilfov, hramul intrarea Maĭceĭ Domnuluĭ în Biserică.

6920 425 Acéstă Monăstire Znagov este zidită şi înalţată din temelie de Vlad Voevod Ţepeş.

7206 139. Hrisov a rĕposatuluĭ Const. Voevod Basarab care arată că ctitorul acesteĭ Mŏnăstirĭ este Vlad Voevod Ţepeş.

7225 92 Domnul Constantin Nicolae Voevod a prefăcut'o.

Mŏnăstirea Vieşoru din sud Muscel, hramul Intrarea în Biserică a Maĭceĭ Domnuluĭ.

7047 298 Hrisov a rĕposatuluĭ Raduluĭ Voevod, fecior luĭ Vladu Voevod, arată că Ivaşcu, marele Vornic este ctitor acesteĭ Mŏnăstirĭ precum şi în pisania sfinteĭ bisericĭ arată: că s'a zidit tot de Ivaşcu ce era stând Logofĕt şi Albul Clucer, fiul rĕposatuluĭ Raduluĭ Leurdénu în ḑilele luĭ Alecsandru Voevod fiul Mirceĭ Voevod şi s'aŭ lăsat slobodă sub ocârmuirea Stĕpânireĭ; ĭar acum biserica acesteĭ Mŏnăstirĭ s'a prefăcut din temelie fiind Năstavnic Archiereŭ Samuel Sinadon.

Mŏnăstirea Răncăciov din sud Muscel, hramul Intrarea în Biserică a Maĭceĭ Domnuluĭ.

1649 188 Ziditorul acesteĭ Mŏnăstirĭ după ştiinţa ce s'a luat din pisania bisericeĭ este zidită de Arsenie Şoĭmul Bif căpitan zapahărniciĭ.

Mŏnăstirea Câmpu-Lung din sud Muscel, hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ.

7158 187 Hrisov a rĕposatuluĭ Matheiŭ Vodă Basarab al II, ctitor după Radu Negru, prin care o hotărăsce a fi obşte-jîtie ĭar nu biserică de? mir cum era maĭ 'nainte.

1647 190 Şi ĭar hrisov a rĕposatuluĭ Mateiŭ Voevod prin care se ḑice că Mărirea sa este al II ctitor după Radu-Vodă Negru.

Mŏnăstirea Cozieĭ din sud Vâlcea, hramul S-ta Troiţă.

6896 449 Hrisov a rĕposatuluĭ Mircea Voevod care a zidit tot din temelie, dându-ĭ moşiĭ, viĭ, ţiganĭ

asemenea următóre hrisóve domnescĭ de milă și daniĭ de pravoslavnicĭ creștinĭ.

Mŏnăstirea Bistrița din sud Vâlcea, hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ și Sf. Grigorie Decapolitul.

7002 343 Hrisovul rĕposatuluĭ Vlad Vodă, prin care întaresce ctitoricescul așeḑĕmênt al boerilor Craiovescĭ. Barbu iprocĭ care a zidit Mŏnăstirea și a miluit'o cu moșiĭ, viĭ, țiganĭ; ĭar cele maĭ din urmă daniĭ sunt cu numire că le hărăzește Sf. Grigorie Decapolituluĭ, ca să li să caute sufletele din Monăstire.

Mŏnăstirea Motroco din sud Mehedințĭ, hramul S-teĭ și Prea cuvióseĭ Paraschiva.

7027 318 Hrisov a rĕposatuluĭ Basarab, fecĭor mareluĭ Basarab Voevod, prin care întăresce Monastirele ce aŭ fost ale luĭ Havrat, marele Logofĕt carele a zidit acéstă biserică.

1643 194 Hrisov a rĕposatuluĭ Matheiŭ Vodă Basarab carele a preînoit-o făcênd legătură ca să nu sĕ înstrĕineze nimĕruĭ.

Monăstirea Tismana din sud Gorj, hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ.

Hrisov cu velétul putred-vechiŭ a luĭ Vladislav Voevod, cuprinḑĕtor că a înalțat Mŏnăstire la Vodița și ĭ-a dat moșia Vodița Jedoștița cu condiție ca în viață cât va fi părintele Nicodim adică sf. Nicodim, să nu sĕ amestece nicĭ Domn nicĭ Arhiereu la Mŏnăstire.

6894 451 Hrisov a rĕposatuluĭ Dan Vodă, sin Radu Vodă, prin care întarește dăniele tatăluĭ sĕŭ ctitor Monastireĭ Tismana care făcuse Mŏnăstirea pe jumĕtate, ĭar Domnia sa a sĕvêrșit-o 'șĭ orînduiala Monăstireĭ să sĕ păzască tot după cum orînduesce Vladislav Voevod și alte ur-

mătóre hrisóve domnescĭ şi altor dăniaşĭ de moşiĭ, viĭ, ţiganĭ ca sa'ĭ pomenéscă şi să-ĭ îngrópe la Mŏnăstire.

Mŏnăstirea Horezul din sud Vâlcea, hramul Sf. Impĕraţĭ Constantin şi Elena.

7203 142 Hrisovul rĕposatuluĭ Constantin Voevod Brâncoveanu, ctitor acesteĭ Mŏnăstirĭ, care ḑice că pe lângă moşia Horez cu tóte hotarele eĭ cum şi alte moşiĭ, a închinat şi Metohul Polovracĭ care l-a luat cu schimb de la Sfântul Mormînt spre a-ĭ fi Metoh, asemenea următóre hrisóve şi cărţĭ sunt şi ale altor dăniaşĭ pentru hărăzirĭ de moşiĭ spre pomenirea lor.

Mŏnăstirea Brâncoveniĭ din sud Romanaţĭ, hramul Sfântul Nicolae.

7197 148 Testamentul rĕposatuluĭ Constantin Vodă Brâncoveanu în care cuprinde că Monăstirea este zidită de moşul Măriei Sale Matheiŭ Vodă Basarab cu tóte moşiele şi viĭ şi ţiganĭ şi heleşteŭ, ce le avea Mŏnăstirea.

Mŏnăstirea Délul sub Dêmboviţa, hramul Sfântul Erarh Nicolae.

6940 405. Hrisov a rĕposatuluĭ Alexandru Voevod prin care închină Mŏnăstireĭ satele ce se chiamă: Alextenii la Ialomiţa şi Răsvad aprópe de Mŏnăstire ca să fie de întărire.

Mŏnăstirea Sadova din sud Dolj, hramul Sf. Nicolae.

7155 190 Hrisovul rĕposatuluĭ Mateiŭ Vodă Basarab ctitor, cuprinde că maĭ înainte acéstă Mŏnăstire a fost de lemn făcut de strămoşul Măriei Sale Jupăn Bąrbul, ĭar Domnia sa a făcut'o din temelie cu chiliĭ şi a înzestrat'o cu moşiĭ care le-a cumpĕrat cu banĭ din veniturile moşieĭ Domnieĭ sale, şi care a cumpĕrat cu banĭ din

veniturile sale şi satul Sadova când se afla în partea boierĕscă, iar nu din venitul Domniei.

Mŏnăstirea Sf. Spiridon din Bucurescĭ, hramul Sf. Spiridon.

7277 68 Rĕposatul Alexandru Scărlat Ghica Voevod a zidit acéstă Monăstire, iar prin testamentul Domniei sale face aşădĕmênt din veniturile eĭ prin 12 ponturĭ orînduind şi 3 boierĭ marĭ Epitropi şi anume: Mitropolitul ţăreĭ, Vel-Visternicul, Vel-Postelnicul împreună cu rĕposatul întru ferice Banul Dimitrie Ghica, ca un neam al ctitoruluĭ, care orînduelĭ le-aŭ întărit şi ceĭ din urmă luminaţĭ Domnĭ.

Mŏnăstirea Strihaia din sud Mehedinţĭ, hramul S-ta Troiţă.

7158 187 Hrisov a rĕposatuluĭ Mateiŭ Voevod, ctitor şi dăniaşul acesteĭ Monăstirĭ prin care îĭ hărăzeşte moşia Strihaia cu alte moşiĭ, iar la
7182 163 Rĕposatul Duca Vodă o numeşte Episcopie şi de la o vreme de anĭ încóce prin hrisóve Domnescĭ, veniturile eĭ se daŭ pe séma caselor făcĕtóre de bine, ţinêndu-se şi Mŏnăstirea cu orînduiala eĭ.

Mŏnăstirea Arnota din sud Vâlcea, hramul S-ţilor Voevodĭ Mihail şi Gavriel.

7150 195 Acéstă Mŏnăstire este zidită de rĕposatul Matheiŭ Vodă Basarab, unde i s'a îngropat ósele luându-le de la Tîrgovişte, zidind şi Metohul Dobriceniĭ prin Serapion Egumenul Mŏnăstireĭ de atuncĭ.
7183 162 Hrisovul Ducăĭ Voevod prin care întăreşte acesteĭ Mŏnăstirĭ moşia Meceşĭ, iar de vre-o câţĭ-va anĭ i se strîng veniturile de spitalurĭ, după cuprinderea hrisóvelor Domnescĭ din urmă, ţinêndu-se şi Mŏnăstirea cu orînduiala eĭ.

Mŏnăstirea Govora din sud Vâlcea, hramul Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ.

7004 341 Hrisov al rĕposatuluĭ Raduluĭ Vodă, feciorul Vladuluĭ Vodă, ce dă Mŏnastireĭ Govora, care este zidită de Vlad Vodă, cum că vĕḑênd-o dărăpănată a înoit-o şi a miluit-o cu sate, ţiganĭ şi alte milĭ domnescĭ.

7144 201 Hrisovul rĕposatuluĭ Matheiŭ Basarab, arată că a închinat acesteĭ Monăstirĭ moşia Glodu faţă cu Teofan Patriarchul Ierusalimuluĭ şi Mitropolitul ţăreĭ cu Episcopiĭ, ĭar acum veniturile eĭ merg la spitalurĭ, ţinêndu-sĕ şi Mŏnăstirea cu orînduĭala eĭ.

Monăstirea sfântuluĭ Panteleimon din sud Ilfov, hramul sfântul Panteleimon.

1767 70 Hrisovul rĕposatuluĭ Alexandru Ghica Voevod ocolnic, prin care întăreşte atât cele afierosite de rĕposatul Grigorie Voda Ghica, cât şi cele din urma adăugate, adică tóte moşiile, şi moşiile pe anume şi venitul lor să fie sfântuluĭ locaş de întărire şi săracilor bolnavĭ de hrană, ĭar rĕposaţilor ctitorĭ vecĭnică pomenire şi altele orînduelĭ asupra Epitropuluĭ şi Iconomuluĭ şi ţinerea spitaluluĭ iprocĭ.

Mŏnăstirea Colţeĭ cu Sinaia; hramul la Colţa Treĭ-Sfetitele, ĭar la Sinaĭa Adormirea Maĭceĭ Domnuluĭ.

7223 122 Monăstirea Colţa s'aŭ zidit de Spătarul Mihaĭ Cantacuzino cu chilii pentru odihna multor strĕinĭ. A facut şi spital care prin diata sa cu létu 7204, de sunt anĭ 141, orîndueşte ca din veniturile Monăstireĭ, care le-aŭ dat şi le-aŭ închinat să fie pentru cautarea bolnavilor prin 4 ispravnicĭ îngrijitorĭ asupra carora a pus orînduĭală ca când va muri vre-o unul să sĕ pue altul din obştea aceĭ Monăstirĭ.

7221 124 Hrisov al Domnuluĭ Constantin Basarab Voevod prin care sĕ face luminare cum că ctitor Colţiĭ este maĭ sus arĕtat ctitor.

Monăstirea Glavacioc din sud Vlaşca, hramul Buna-Vestire.

1495 342 Acéstă Monăstire este rădicată de rĕposatul Mircea Voevod cu daniĭ, moşiĭ, viĭ, ţiganĭ.

7000 345 Carte de danie a Ducăĭ Voevod prin care hărădesce Mŏnastireĭ jumĕtate din moşia Isvoreniĭ.

7150 195 Hrisov a rĕposatuluĭ Ion Radu Voevod prin care întăreşte daniele moşuluĭ sĕu Mircea Voevod, ĭar acum după punerile la cale i să ĭa venitul la scóle, şi Mŏnăstirea se ţine în orînduiala eĭ.

Monăstirea Căldăruşaniĭ din sud Ilfov, hramul sfântuluĭ Mucenic Dimitrie.

7149 196 Hrisov a rĕposatuluĭ Mateiŭ Voevod, ctitor şi daniaşul aceste̍ĭ Monăstirĭ, adică moşia Căldăruşaniĭ şi altele.

1799 38 Hrisov a rĕposatuluĭ Constantin Moruz Voevod, cuprindĕtor ca acéstă Mŏnăstire să fie chinovie de părinţĭ călugărĭ, precum şi ceĭ maĭ din urmă luminaţĭ Domnĭ aseminea aŭ întărit întocmirea aceste̍ĭ chinoviĭ, şi cu orînduire ca şi maĭ 'nainte boerĭ marĭ, epitropĭ precum şi prea înalţatul şi prea luminatul nostru Domn a întărit orînduirea de Stareţ.

Chinovia Cernica din sud Ilfov, hramul S-tuluĭ Nicolae.

7259 96 Hrisov a rĕposatuluĭ Grigorie Ghica Voevod prin care sĕ arată că acéstă Monăstire este zidită de Cernica vel Vornic pentru ca să fie obşte-jîtie de parinţĭ călugărĭ.

SCRIEREA

IEROSCHIMONAHULUI ARHIMANDRIT CHIRIAC ROMNICEANU

Cuprindênd material pentru istoria modernă Naţională şi Bisericéscă a Românilor,

PUBLICATĂ DUPĂ MANUSCRIPTUL AUTOGRAF.

(Urmare. Vedĭ No. 5, anul al XIII-lea, pag 225).

Istorisirea evenimentelor de la 1821 incóce în Valahia, pe care insuşĭ le-a vědut.

La acéstă sfântă şi mare Mŏnăstire unde să află hramu prea Sfinteĭ Adormirĭ a Maĭciĭ luĭ Dumnedeu, ce ĭaste zidire a sfinţilor ctitorĭ împěraţĭ serbilor, Simeon şi fiiul sěŭ Sabba, cariĭ după sěvêrşirea aceĭ sfinte Monăstirĭ, călugărindu-sě a fost Mitropolit al serbilor, şi multe bunătăţĭ în multe ţărĭ făcênd şi minunĭ, a rěposat la oraşul Târnova, cum scrie la viaţa lor, Ghenarie 14 dile, la mineele céle cu vieţĭ, în care minee multe vieţĭ de sfinţĭ aĭ Athonuluĭ să află, cum şi de aĭ Rusiĭ, Pecersca şi altele. La acéstă sfântă Mŏnăstire care cu arětarea Maĭciĭ luĭ Dumnedeŭ s'a zidit de aceştĭ sfinţĭ, multe minunĭ s'aŭ făcut, întru carea ĭaste şi acésta una, că în vremea Mincinosuluĭ al optulea soboraş, ce s'aŭ făcut de latinĭ, în Florenţia, la lét 1460, care sunt pănă acum 365 de anĭ, vrând eĭ acolo a-şĭ întări eresurile lor, sfântul Macsim Mărturisitoriul Mono-

filacs și un boer de sfat, fiind acolo, și nevoind aceștia a iscăli la anaforalele eresurilor acelor apusenĭ, nóptea fugind aŭ venit la Țarigrad pre mare, și spuind cele de acolo urmate; diminéța simțind apusenii, că aceștĭ douĭ n'aŭ iscălit, aŭ dis ca nimic nu ĭaste de Soborul lor, și chiar Papa gonindu-ĭ în urmă, când s'aŭ apropiat de Țarigrad, Soborul de acolo întorcênd armele spre apusenĭ, nu i-aŭ priimit, ĭar Papa ereticul neavênd ce sa maĭ facă, cu óstea sa s'a întors la Sfitagora, și întrând acolo, a silit pre Proestoșiĭ Mŏnastirilor a sluji Liturghia luĭ cu dênșiĭ, și cariĭ n'aŭ voit le-au jăfuit sfintele Mŏnăstirĭ de odórĕle besericeștĭ, argintariĭ, sfinte móște și altele, care pre unele le-aŭ ars, pre altele le-aŭ luat, pre altele le-aŭ dat la Lavra cea mare, unde s'aŭ învoit șapte Proestoșĭ a liturghisi cu Papa, cariĭ până asta-dĭ să afla întregĭ aforisițĭ negri într'o peșteră astupată de curînd de grecĭ acolo, ĭar acele odórĕ să află robite până asta-dĭ la Lavră; de aceea aŭ venit ereticul la Mŏnastirea Sfântuluĭ Gheorghie, mareluĭ mucenic, Zogravu; acolo gasind pre parințĭ ascunșĭ de frică, alțiĭ închișĭ de el în pirguri, turnuri, le au dat foc de au ars, facêndu-ĭ mucenicĭ; și așa la tóte sfintele Mŏnăstirĭ umblând, ardênd și pradând, aŭ sosit și la sfânta Monastire Hilindarĭul cea minunata, și acolo aŭ facut Maĭca Domnuluĭ o minune prea mare atuncea, ca orînduițĭ fiind de Papa o mie de ostașĭ la pórta Mŏnăstireĭ, vĕdênd ca alt-fel nu pot răzbi, s'aŭ așĕdat straja 500 de o parte, 500 de alta, socotind și pazind ca, când vor eși din parințĭ afară, să-ĭ tae; ci în zadar le-aŭ fost cazna, căcĭ Maica luĭ Dumnedeŭ le-aŭ schimbat mintea lor și chipul, prefacându-ĭ la vedérea uniĭ altora, că sunt călugarĭ și aŭ început a sa taia eĭ între eĭ până s'aŭ isprăvit acea mie de ostașĭ, ena hilia, și atuncea maĭ cu prisos s'aŭ umplut numele Hilĭndarĭuluĭ, și le-au rĕmas ósele acolo, ca și ale Israilténilor în pustie.

Decĭ de la acéstă sfântă Monastire plecând acel rĕŭ Papă a sa duce la latinĭ de unde venise și multe lucrurĭ scumpe din Sfântul Munte luând, vrând a purcéde cu corabia, cu

ce rĕmasase aĭ luĭ, nu ĭ-aŭ fost cu putinţă a să urni de sila vênturilor şi a valurilor cu care aspumând marea să învăluia din pronie Dumnedeiască, până nu aŭ dat tóte ce au jăfuit nu aŭ putut urni din loc; însă la Lavră le-aŭ dat cum am pomenit maĭ sus.

Iar noĭ ceĭ maĭ 'nainte scrişĭ proschinitarĭ părinţĭ, veniţĭ acia, după treĭ dile ale mângâerii ostenelii de drum, cum am pomenit maĭ sus, ne-aŭ poftit aceĭ Proigumenĭ a rĕmânea acolea, dar fiind-că întaiŭ obiceiŭ ïaste: mosafiriĭ sa sĕ preumble pre la tóte locurile Sfitagorii, şi apoĭ unde va socoti să sĕ aşade avênd şi scrisorile Archimandrituluĭ Antim Jitianuluĭ, Protosinghelul Craioveĭ, ca sa tragem la Mŏnastirea Sfântuluĭ Pavel din Sfitagora, unde ïaste închinata şi acéstă Mŏnastióră Jitianu, din sud Dolj, şi în patru, cincĭ cïasuri ajungênd noĭ la acésta sfântă Monăstire, ce este în marginea mariĭ, de unde sa vede muntele Olimbul al Sfântului Ioanichie cel mare, şi în partea mariĭ despre sóre rĕsare, pre care lature a marii sunt multe Mŏnastirĭ zidite tot de împĕraţi creştinĭ şi patriarhĭ, adecă sfânta Lavra cea mare, Schitul Capsucalivia, Sfânta Ana, muma Maicei Domnuluĭ unde i sa află şi sfântul Picïorul cel stâng întreg, apoĭ Schitu Néia al Sfântuluĭ Pavel, apoĭ Sfântul Pavel acesta; décĭ la deal, pĕ marginea măriĭ, Monăstirea sfântul Dionisiu, unde să afla sfântul trup al sfinţitului Patriarh Nifon, ce a fost şi aicea în ţara rumânésca la Tîrgovişte, viŭ, al caruia sfântul cap sa afla la sfânta Episcopie Argeşul, adus din Sfântul Munte de la acéstă Mŏnastire, Dionisiu, cu multe rugăciunĭ şi cheltueli ale smeritului Domn Io Negoe Voevod, cel ce a facut Argeşul. Iar istoria venirei şi aducereĭ sfântuluĭ Nifon, ce a fost şi Patriarh Ţarigraduluĭ, şi proin fiind, cum l'a găsit Radul Voda în ţara turcéscă, şi cum cu multe rugăciunĭ şi încredinţerĭ şi legaturĭ de cuvinte, cum ca vor pazi învĕţăturile sfântuluĭ cele după ponturile sfinteĭ pravile, până l-aŭ plecat a veni aicĭ în ţara rumânésca de au aşedat sfintele Episcopiĭ şi Mitropoliĭ, şi alte lucrurĭ de trebuinţa ţăriĭ.

Iaste filadă cu viaţa şi tóte urmările ce s'aŭ sĕvêrşit pre acele vremĭ, are istoria tipărită rumânéşte la sfânta Episcopie Argeşul, şi pre alocurea; pre larg scris ĭar să află şi la cele 12 minee, cu vieţile sfinţilor celor de preste anĭ, în luna luĭ Avgust- 11 ḑile. Lit. Pat. tóte ispravile stĕpânitorilor ţărilor acestora, cine va căuta va afla şi va semui starea vremilor acéia de atuncea, cum să asémana cu cea de acum.

Iar la Schitul Capsucalivĭ, am gasit un Shimonah, părinte bătrên anume Metodie Macroghenie Ţarigradeanu, om de 70 de anĭ, frate maĭ mic Domnuluı Mavroghenie, avêndu-şı barba, cu minune de la Maıca Domnuluĭ crescută pâna la pamênt, încă maĭ trecea de o palma, om maĭ mult trecut mărimea trupuluĭ de cât de mijloc, alb tot ca o oae; când mĕ aflam igumen la Monastirea Sfântuluĭ Pavel acolo am mers spre minunea vederii înpreuna cu alţı fraţı, unde am scris şi numele nostru la paraclisul ce'l avea batrênul, de a să pomeni dând sărindariĭ, şi maĭ cumparând şi din rocodeliile ce le lucra cu ucenicii părinţĭ ce'ĭ avea la chiliile ce le stĕpânea cu totul, ca talerı 40 i s'au înherisit, unde şi prânzind, mult ne-am mângaiat cu numitul Stareţ, spuindu-ne multe folositóre cuvinte, pre carele l am rugat de mi-a daruit un par lung ce'l am de minune, care parinte în vrémea rĕbeliĭ înpreună cu alţı cinstiţı parinţı aĭ Sfântuluĭ Munte, carii n'au putut fugi, ar fi patimit rĕŭ de la turcĭ în Tesalonic, la opréla pentru banı, şi nu ştim ce sa va fi ales de viaţa-şı. Căcĭ tóta Sfitagora dupa pĕcatele nóstre s'a prapadit cu totul; ĭar când îşĭ va maĭ câştiga podóba acel loc, raiu pămêntesc şi duhovnicesc, gradina Maĭceı Domnuluı, însaşĭ Sfinţia sa va şti, şi cum va şti? Căcĭ mare lumina a lumii s'aŭ stins; ĭar Dumneḑeul milelor are putére după întristare a aduce şi bucurie. De aceĭa sfânta Monastire Filotheu, apoı a Xiropotamuluĭ, unde aŭ sihastrit întaiŭ acest mare sfânt Cuvios Pavel cel noŭ, prin care sfinte mâınĭ s'aŭ dat aceştıı sfinte Monăstirĭ Xiropotamu, o bucată mare de sfântul lemn unde au fost pi-

ronul de fier bătut la picióre, de prea creştinul împĕrat al Ţarigradului Romanò, mare odor, isbăvitoriŭ de tóte bólele; apoĭ sfânta Mŏnăstire Simopetra, într'un vârf de munte, tot pre marginea mării într'acest rînd, unde am fost şi am odihnit, la care Monastire a fost pus igumen şi părintele Iachint Proestosul Cernicanu 2 anĭ, pre carea a izbăvit'o, şi de datorie de la turcĭ, talerĭ 50 miĭ de leĭ, prin chivernisela şi ostenéla prea cuvioşieĭ sale ostenindu-se şi pre la Ţarigrad, la prea sfânta Patriarşie, şi alte locurĭ, pentru acésta. Decĭ dar din Sfântul Munte dupa paretisia igumeniiĭ de la Monăstirea Sfântuluĭ Pavel ce am fost un an facênd, am venit la prea Sfinţia sa Parintele Grigorie ce era proin Patriarh atuncea de a doŭa óra în Sfântul Munte, şi săvêrşindu-mĕ Archimandrit cu blagoslovenia prea Sfinţieĭ Sale, şi cu cartea sfinteĭ Monastirĭ Pavel, am plecat la pămêntul ţariĭ rumâneştĭ unde am născut, şi de unde mersesem la Sfitagora, şi viind la Bucureştĭ la casa dorituluĭ mieu frate, Dumnealuĭ Vel Vist. Iancul, adecă Ioan Rômniceanu, petrecênd o vréme acolea, viind Primavara din Sfitagora, tómna la Septemvrie 29, la 8 ciasuri frica mare făcêndu-sĕ în taină răbelia, ticluindu-sĕ de catra strĕiniĭ făcĕtorĭ de réle, Domnul Caragea Gheorghe, cu ogeacurile curţii ca în chip de plimbare facênd, au eşit la Mŏnastirea Ciorogârla a lui Samurcaş, înca şi cu 2 tunurĭ, şi pre a doua ḑi s'au pornit la ţara nemţască, şi intrând înauntru pazitorii i-aŭ slobozit. Intre tóte aceste mari minunĭ ce a sĕvêrşit Domnul nostru Iisus Christos, prin plăcutul sĕŭ şi al nostru mare ajutatoriŭ, sfântul marele mucenic Procopie, ca un Stĕpân purtăreĭ nóstre de grija prin Sfinţia sa, multe minunĭ sĕvêrşaşte întru ocrotirea vieţii nóstre şi pazirea creştinataţiĭ, dupa cum din véc de la zidirea omuluĭ şi pana în sfîrşit ĭaste făgaduit către robiĭ sĕĭ, deşi tóte minunile, dupa cum ĭaste ḑis, nu s'aŭ putut scrie, dar lângă altele maĭ ĭaste şi acésta la marele mucenic Procopie ce a sĕvêrşit cu putérea Dumneḑeiasca o minune aicea în ţara rumânéscă, la sfânta marea Monăstire Bistriţa,

în sud Vâlcii, care minune fiind maĭ de curînd, nu ĭaste știuta de toțĭ, ci numaĭ aceĭa la sfânta Mŏnăstire din ceĭ batrênĭ părințĭ întru Christos frațĭ călugărĭ, dar în destul să dobândéște numaĭ din sfânta icónă a mareluĭ mucenic, minunea cea zugrăvită într'acea sfântă icónă, în Bisérica cea mare, cum întri în drépta în dosul jațuluĭ Arhieresc să póte să o aiba scrisă acéstă minunată istorie, a sfântuluĭ ce ĭaste zugravită și în științe și prin graiŭ povestită, cacĭ eŭ fiind în vîrsta învĕțătureĭ cărțiĭ 8 anĭ acia, numaĭ privind la sfânta icónă mĕ minunam, după cum orĭcine vine acolo și véde, sa minunéză, dar de o aŭ scrisă nu știiam sa cercetez; însă cu cuviință ĭaste prin cât știŭ țiind minte, și vĕḑênd, a nu o da uĭtăriĭ, pre cea vrédnică scrisuluĭ, întru pliroforia urmașilor noștri în Christos frațĭ, adevĕrat. Care istorie din bătrênĭ părințĭ ĭ-am găsit în copilaria mea acolea la lét 1795. Cercetând eŭ de acea icónă, mi-a povestit așa: istoria zidireĭ Bistrițiĭ la lét 1300 și maĭ ceva, dupa Domnul nostru Iisus Christos, fiind acolea o bisericuță mică de lemn, lângă apa Bistrița, și cincĭ, șase calugărașĭ sihastrĭ, după cum ĭaste la munte, și fiind pustietate multă atuncea, păzind eĭ acolea pravila rugăciuniĭ Bisériciĭ, și în postirea călugăreștiĭ rânduĭale, sa spăsea întru Domnul. Decĭ într'o nópte după obiceiŭ la cântarea bisériceĭ sculându-se eĭ, și mergênd în sfântul oltar ca să aprinză la sfântul Preastol lumînarea, vrând a începe Utrenia, vĕd acolo un om cu barbă ponosit și cu un lanț în lacăt mare de gât din sus de Preastol pus și uĭmit acolo, ĭar lanțul făcut gramadă lângă dênsul. Aprinzatoriul de candele vĕḑênd acea neobicĭnuită vedére, spaĭmântându-sĕ, eșind afară a arĕtat celor-lalțĭ frațĭ; ĭar eĭ dacă aŭ intrat toțĭ în lăuntru l'a întrebat cine ĭaste și de unde aĭ venit, ḑice, aicea la noĭ, smerițiĭ călugărașĭ, într'acéstă pustietate adîncă? Nu cum-va, ḑicea, eștĭ vre-o nălucire, și aĭ venit să ne înspăĭmântezĭ pre noĭ pĕcătoșiĭ, și noĭ nu știm? Iar el privind spre dênșiĭ tăcea neștiind cine sunt, nicĭ unde să afla; decĭ pipaind părințiĭ pre om, și lanțul, ĭar îl întreba să spue de dênsul

pricina ce ĭaste și de unde a venit aice; ĭar acel rob al luĭ Dumnedeŭ, dezmetecindu-sĕ din înfricoșata sa uĭtare și lăcrămând le-aŭ dis lor: cum că de unde sunteţĭ și cine, și cum aţĭ întrat aicea? Eĭ spuind că sunt călugărĭ șĕdĕtorĭ într'acel loc, la a sa bisericuţă, l-aŭ întrebat ĭarăși că, unde i să pare că să afla? El le-aŭ rĕspuns că să află încă în temniţă în Ţarigrad, și cu marĭ încuetorĭ și păzitorĭ în sânţirĭ și în gros de mâĭnĭ și de picióre și cu lanţ mare de gât; și eĭ cum aŭ întrat acolo la el, și că de douĭ anĭ sa afla în temniţă întunecósă, și că astă-dĭ în diŭă ĭaste a-ĭ să taia capul, dându-sĕ de séra rĕspunsul pĭerderiĭ sale.

(Va urma).

C. E.

ISTORIA BISERICEI.

(Urmare. Vedĭ No. 2, anul XIII-le, pag. 117).

Sa ştie ca mania filosofieĭ şi a raţionamentuluĭ ominesc era şi este, maĭ tot-deauna, de a esplica origina rĕuluĭ; de a împăca bunătatea, înţelepciunea şi puternicia luĭ Dumnedeŭ cu imperfecţiunile şi desordinile creaturilor, şi conduita providenţeĭ, cu păruta contradicere ce se găseşte între Vechiul şi Noul Testament. Spre îndestularea acestor cerinţĭ, Gnosticiĭ 'şĭ imaginara ca lumea nu era creată de Dumnedeul suprem, ci de nişte spirite inferióre pe care el le-a format, sau maĭ bine dis,—care aŭ eşit din el prin *emanaţie*.

Prin urmare, afara de divinitatea supremă pre carea Gnosticiĭ o numia *Pliroma*, *plinitate* saŭ *perfecţiune*, eĭ admiteaŭ o numerósă generaţie de spirite saŭ geniĭ, pre care le numiaŭ *eonĭ*, dela cuvêntul ebreŭ *haiah—viaţă*, adecă, *fiinţă vie.* [1])

Şi fiind-că tot-deauna s'a unit viaţa cu inteligenţa, *eoniĭ* sunt *fiinţĭ viĭ şi inteligente,* pre cari noĭ 'ĭ numim spirite, şi greciĭ li diceaŭ *demonĭ*.

---

[1]). Pre acest cuvênt αἰών latiniĭ l-au tradus *aevum*=viaţă sau durată, francesiĭ 'ĭ dic *âge*, care este ebreul *hajah*.

Ast-feliŭ Gnosticiĭ nu admiteaŭ nicĭ pĕcatul original, nicĭ rĕscumpărarea óminilor, în adevĕratul înţeles al cuvêntuluĭ; căcĭ rĕscumpĕrarea, dupre Gnosticĭ, sta numaĭ în aceea că Iisus Christos a dat óminilor esemple de înţelepciune şi virtute. Din aceste se vede ca Gnosticiĭ erau contrarĭ tocmaĭ dogmeĭ fundamentale a creştinismuluĭ, şi prin urmare, dintre ceĭ maĭ marĭ ereticı.

Ce erorĭ marĭ maĭ profesaŭ aceştĭ ereticĭ?

Conform cu socotinţa lor absurdă despre rĕscumpĕrare, eĭ mergeaŭ din greşala în greşală, în privinţa luĭ Iisus Christos. Nu era necesar dupre eĭ ca Iisus Christos să fie un Dumnedeŭ întrupat, saŭ un om în corp şi suflet; era de ajuns ca Cuvêntul luĭ Dumnedeŭ să se arate sub esteriorul unuĭ om; naşterea, suferinţele, şi mórtea Luĭ, se păreaŭ gnosticilor nu numaĭ de prisos, dar şi nedemne. Eĭ se numiaŭ şi *dochetĭ* (socotitorĭ), pentru că dupre socotinţa lor umanitatea Domnuluĭ era numaĭ imaginară saŭ părută.

Ideile lor despre natura omuluĭ nu eraŭ maĭ puţin absurde. Treĭ feliurĭ de ómenĭ sînt, dupre sistema lor: Uniĭ curat materialĭ, nefiind capabilĭ decât de plăcerile materiale; alţiĭ, adevĕrate animale, deşi dotaţĭ cu facultatea de a raţiona; şi alţiı, în fine, nascuţĭ spiritualĭ şi cariı se ocupă de destinul şi demnitatea natureĭ lor, şi triumfézā asupra pasiunilor care tiranisesc pre ceĭalalţĭ ómenĭ.

Alţiĭ, dintre gnosticĭ, lepadau tóte cărţile Vechiuluĭ Testament, dicênd că eonul rĕŭ carele a facut lumea, era Dumnedeul luĭ Moĭsi. Alţiĭ lepădaŭ căsatoria, sub cuvênt că înmulţind óminiĭ înmulţeşte materia rĕ. Aseminea, schingĭuiaŭ trupurile, socotindu-le de vrajmaşe.

Ce idee putem să ne facem despre ereticiĭ Maniheĭ?

Dintre toţĭ gnosticiĭ, ceĭ maĭ periculoşĭ sunt Manicheiĭ a cărora începător fu Manes saŭ Manicheŭ. Acesta ca trăitoriŭ în Persia, să inicià în învĕţătura magilor, dânduse maĭ mult la astrologie, fiind şi smintit de minte. Cunoscênd apoĭ şi religia creştină, voi din ambele să compună una nouă; din care causă fu alungat din Persia. Negăsindu-şĭ

nicairĭ asil, sa reîntórsă în Persia, unde prindêndu-se fu jupit de viŭ, la anul 277. Invĕţătura luĭ consta din urmĕtórele: Din vecie sunt doĭ dumnedeĭ; unul bun şi domn al lumineĭ, altul rĕŭ şi domn al întunericuluĭ. Fie-care 'şĭ avea regatul seŭ cu fiinţĭ aseminea lor. Dumnedeul întunericuluĭ, mult timp nu ştia nimică despre împĕraţia luminei; în urmă însa aflând-o, îşĭ facu o armată puternică şi cuceri parte din ea; pe care pentru a nu o perde, facu pre cel întâĭ om şi o ascunsă în el. De aice vine ca toţi ómeniĭ eşiţĭ din Adam, sunt compuşi din materie şi doŭĕ suflete; unul simţitoriŭ, dela domnul întunericuluĭ, altul înţelegĕtoriŭ, din lumina cereasca; de aice provine resbelul între minte şi poftele materiale.

Dumnedeul lumineĭ ca să scape pre ómenĭ de sub stĕpânirea domnuluĭ întunericuluĭ, făcu lumea şi o dadu ómenilor spre locuinţă; ĭară în urmă produsă din sine doŭă fiinţi asemine şie: pre Christos. pre carele l'aŭ aşĕdat în sóre, şi pre Sântul Duch în aer, ca sa încaldésca şi sa lumineze ómeniĭ, spre a rădica partea lumineĭ la starea eĭ primitivă. Ne isbutind cu acest mijloc, a trimis din sóre pre Christos; Iudeii îl restigniră din îndemnul domnuluĭ întunericuluĭ, de şi Christos n'a pătimit, neavênd de cât umbra de trup. Reînturnându-se Christos în sóre, lasă pre apostoli pe pamênt, ca sa arate ómenilor calea cea mântuitóre, şi li promisă trimiterea unui Mângâitoriŭ, carele venind acum s'a aşedat în Manicheŭ; ca prin urmare el ca Mângâitor trebue sa arăte ómenilor calea mântuireĭ.

Acésta cale este: Sa priméscă fie-care legea data de Christos şi corectată de Manicheŭ, şi prin înfrênarea poftelor să-şĭ curăţe sufletul de materie. Ceĭ ce se vor curăţi ast-fel pe pamênt, maĭ trecŭ încă până la ceriŭ prin doŭĕ purgatóre: prin unul de apă în luna, şi prin altul de foc în sóre; ĭară ceĭ ce nu se vor curăţi, vor trece după mórte în animale saŭ plante, şi dacă nicĭ aicĭ nu se vor îndrepta, vor fi aruncaţĭ în focul cel mare.

Dar Montanistiĭ cine şi ce feliu de ereticĭ eraŭ?

Intemeitorul secteĭ Montaniştilor fu Montan carele s'a nascut în Frigia pe la aniĭ 172; om cu mare imaginaţie, şi care predicênd despre lucrurile viitóre, îşĭ făcu maĭ mulţĭ următorĭ, între care şi două femeĭ. El învĕţa: 1) Că el este Mângâitorul promis de Iisus Christos; 2) Condemna adoŭa nuntă; 3) Statornici treĭ posturĭ marĭ pe an; 4) Pre ceĭ căduţĭ dela credinţă, îĭ lepada dela biserica; 5) La treapta preoţieĭ primia şi femeĭ. Petrecênd o viaţă aspră, Montan facu pre mulţi să crédă ca el este alesul luı Dumnedeŭ, trimis spre îndreptarea credinţeĭ. La acéstă sectă se uni şi Tertulian, o apăra prin scrierile sale şi trasa pre mulţĭ la eresul Montaniştilor, care se lăţi în Asia, Africa şi Europa. Acest eres fu stins în timpul Impĕratuluĭ Arcadie.

Spune şi despre Antetrinitarĭ în genere.

Dintre toţĭ ereticiĭ ce s'aŭ arătat până acum, maĭ periculoşĭ pentru biserică, erau anti-trinitariĭ; aceştia aŭ fost:

In seculul al doilea Pracsie, carele s'a născut în Frigia şi a patimit mult pentru religia luĭ Christos. El mergênd la Roma, ruga pe papa Victor să condamne învĕţătura luĭ Montan; însă în acelaşĭ timp cadu el însuşĭ într'un noŭ eres, afirmând că Tatal s'a întrupat din fecióra Maria, că el a patimit; ca Tatăl este Iisus Christos. De aceea urmatorii luĭ s'aŭ numit *Unitarĭ* şi *Patripasienĭ.*

In seculul al treilea inamicĭ aĭ Sfinteĭ Treimĭ aŭ fost:

I). Noet, un preot din Smirna care sĕ dicea ca este Moĭsi şi un frate al seŭ—Aron, trimişĭ de Dumnedeŭ pentru a scóte pe ómenĭ din ratăcire. El învăţa, că neputêndu se împărţi dumnedeirea, Dumnedeŭ Tatal pentru ca să mântue pre ómenĭ, s'a uni cu Christos omul, pre carele primindu-l de fiiŭ, aŭ şi patimit cu el.

II). Saveliŭ, un episcop în Africa pe la jumĕtatea secululuĭ al 3-le, carele dicea că exista numaĭ o fire Dumnedeiască, cea a Tatuluĭ; eară Fiiul şi Sântul Duch nu sunt de cât nişte rade eşite dela Tatal şi venite pe pământ ca

şi radele sóreluĭ pentru a lumina şi a da cele ce sunt spre mântuirea ómenilor.

III). Pavel Samosateul, episcop la Antiochia, rădicat la acéstă tréptă prin mijlocirea regineĭ Palmireĭ, Zenobia. Acesta învaţa cum ca numaĭ Dumnedeŭ Tatăl fiinţéză, eară Fiul şi Sântul Duch, nu sunt nicĭ fiinţe nicĭ persóne, ci numaĭ nişte însuşirĭ dumnedĕeştĭ, precum sunt însuşirile omuluĭ: mintea şi facultatea vorbireĭ. Despre Christos învăţa cum ca este numaĭ om ca şi toţĭ ceĭ-alţĭ ómenĭ, şi că numaĭ prin pogorîrea, după naştere, asupra luĭ, a Cuvêntuluĭ luĭ Dumnedeŭ şi a înţelepciuneĭ Tatuluĭ, s'a numit Dumnedeŭ şi Fiiŭ al luĭ Dumnedeŭ; cu tóte acestea în timpul patimeĭ înţelepciunea luĭ Dumnedeŭ îl părăsi, şi de aceea a pătimit numaĭ Christos omul.

Acest Pavel s'a condamnat la sinodul din Antiochia în anul 269, şi prin decretul luĭ Aurelian s'a scos din Episcopat. Urmatoriĭ luĭ s'aŭ numit samosateĭ; a cărora eres deşi s'a stins în seculul al cincilea, totuşĭ s'a aratat şi în urmatórele perióde, sub diferite forme.

Spunene, te rugam, ce Sinóde s'au ţinut în Biserica Creştină în acest prim period?

Inceputul sinódelor este dela apostolĭ. Aşa, sinodul cel maĭ însemnat al apostolilor s'a ţinut la Ierusalim, în anul 50 dela naşterea luĭ Christos, cu ocasia certelor ivite pentru păzirea saŭ nepăzirea ceremoniilor legeĭ vechĭ. Acest sinod a servit de model pentru cele-lalte sinóde ce s'aŭ ţinut maĭ în urmă.

In seculul al doilea s'aŭ ţinut sinóde: 1) La Efes, în anul 197, pentru sĕrbarea paştelor. Tot în acest an s'aŭ maĭ ţinut sinóde tot în acéstă causă, 2) La Roma; 3) La Cesaria din Palestina; 4) La Lion în Galia, şi 5) La Corint.

In seculul al treilea s'aŭ ţinut urmatórele sinóde pentru botezul ereticilor: 1) Doŭĕ la Castagena sub Episcopiĭ Agripin şi Ciprian; 2) La Iconia, sub Firmilian episcopul Cesarieĭ, în aniĭ 252, 255 şi 256. Tot în acest secul s'aŭ maĭ ţinut; 3) Doué sinóde la Cartagena în contra luĭ No-

vat şi Novaţian, la aniĭ 251 şi 252; 4) Unul tot în acéstă causa s'a ţinut la Roma în timpul luĭ papa Corneliŭ, la anul 252; 5) La Alexandria sub episcopul Dimitrie, în contra luĭ Origen, şi 6) La Antiochia în contra luĭ Pavel Samosateul, carele fiind declarat de eretic s'a lipsit de episcopie.

Alte sinóde ce s'aŭ maĭ ţinut în acest period, fiind de o mică însemnatate, le lasam sub tăcere, pentru scurtare.

Innocent M. Ploeşténu.

DESPRE FORMELE
ŞI
CARACTERISTICA PREDICĂMÊNTULUI BISERICESC.

(Urmare. Vedĭ *No.* 5, anul al XIII-le, pag. 245).

Pastorĭuluĭ sufletesc îĭ dictéză atuncĭ imperios necesitatea, ca sa sĕ facă folositor încredu̦ţilor sĕĭ prin pertractarea de adevĕrurĭ religióse.

Sunt iar unele saŭ altele casurĭ, unde nu este numaĭ decât absolut necesara predicarea. Dar considerând una şi alta venim la resultatul acela, ca întîmplarea saŭ chestia merită să fie tratata cu succes duplu, în ceea ce privesce adevĕrul religios. Ast-fel de predice le numim noĭ ocasionale saŭ parenese.

Prescripte deosebite nu posedam pentru acésta formă de predicâmênt.

Atâta este hotărît, că parenesa este o predica scurtă, carea cuprinde una sau maĭ multe materii, fiind acestea logic legate între o laltă.

Inceputul sĕ face în regulă cu arĕtarea causeĭ, carea l-a îndatorit pe predicatoriŭ sĕ peroreze. In pertractare sĕ împartăşeste adevĕrul, sĕ esplică şi se lărgeşte. Spre fine sĕ fac apoĭ aplicaţiunĭ la viaţa cu o îndemnare pătrunḑĕtóre.

La parenese numĕrăm: cuvêntările funebrale, jubilare,

la botezurĭ, cununiĭ, cuvêntarĭ de mulţămire şi de recunoştinţa, cuvêntarĭ cu ocasia tundereĭ în monach saŭ monachiă, la întroducerea şi desrîdicarea din parochia, saŭ alte posturĭ bisericeştĭ, apoĭ când şi când în Duminicĭ şi sĕrbătorĭ, pe la acelea bisericĭ unde este numaĭ un preot, şi îmbulzala de alte funcţiunĭ presante.

La pertractarea acestor-feliŭ de predice să sĕ ferească predicatorul de a amesteca materiĭ cu totul profane; el să sĕ ţie strict de cele religióse, pentru că ast-fel s'ar dejosi însemnatatea amvonuluĭ bisericesc, când predicătorĭul s'ar ocupa maĭ mult de chestiĭ lumeştĭ.

Lumea dejudeca cu totul altmintrelea evenimentele de cât religiunea, şi pentru aceea sĕ întîmpla câte odată cum că predicatorul are fórte puţin de cuvêntat, pe când din contra oratorul profan presentă materie escelenta şi îmbelşugată pentru ast-feliu de discursurĭ.

Orĭ şi cum, parenesele pot sa producă, după cum este predica şi întîmplarea, marĭ efecte; ba adese-orĭ maĭ marĭ şi decât cele-lalte forme de predicĭ.

Ocasia, saŭ ansa cuvêntariĭ, este acuma un motiv principal care face auḑitoriĭ maĭ atenţĭ şi maĭ acceptibilĭ pentru cuvêntul Dumneḑeesc.

Scurtimea lor de alta parte, îĭ fac pe auḑitorĭ sĕ nu uite cele cuvêntate şi sĕ revie de multe orĭ asupra pasagelor din viaţa privata sau familiara.

Sĕ înţelege de sine, cum-că şi parenesele trebue să fie compuse în stil oratoric cu putere şi caldura. Sĕ nu le lipsĭasca în fine nicĭ unitatea, ci sĕ urmeze tóte învĕţaturile şi îndemnarile propuse în ordine cuviinciósa. Şi acésta forma de predicamênt dateaza de pe la începutul creştinataţeĭ. St. Ioan Gură-de-Aur a întrebuinţat-o singur în maĭ multe discursurĭ.

Ar fi sĕ ne maĭ întrebăm acuma, care formă de predice este maĭ utilă pentru poporul nostru? Inainte de ce ne vom respica sentinţa nóstra în privinţa acésta, trebue maĭ întaĭ sĕ cunóştem ce *este poporul* şi ce însemnéză *a fi poporal* saŭ a *predica poporal*.

Poporul (populus), a însemnat la Romanĭ nu numaĭ ceĭ neculţĭ, plebea, ci şi ceĭ aleşĭ şi inteligenţĭ.

Popor (populus) maĭ inteligent esistă însă la noĭ în numĕr puţin. Dar şi poporul nostru, înca necult, posede maĭ preste tot minte sănĕtósă şi inima simţitóre, adese-orĭ şi nobila; ba la el esista adese-orĭ şi multă filosofia practică, încât *vorbele* multora din poporul nostru ne pun în mirare.

Dovedĭ ne daŭ poesiile sale poporale ce sunt admirate de lumea cea culta; poveştile, legendele şi proverbele sale incomparabile. Iata ce dice Hofman în descrierea lumeĭ:

„Din amestecul însa, din carele s'a născut poporul român, se desvolta capacitaţĭ, ce se pot întrebuinţa ca margaritare; şi limba sa este aşa de clara şi curata, că ea póte sĕ devie o limba diplomatica. Acest popor, adus la cultura perfecta, ar putea sĕ steie în fruntea cultureĭ spirituale“.

Acestea sunt mărgaritare în literatura nóstra, şi strĕinilor nu le vine a crede că pe ele le-a nascut geniul poporuluĭ Român ce a fost atât de despreţuit înca până erĭ alaltă-erı.

Cât despre noĭ nu ne mirăm de fel despre acest spirit şi facultaţı superióre ale poporuluĭ Român, de óre-ce el este după cum ştim de origina şi rasa latina; el îşı deriva originea de la poporul Roman, care a fost cel maı cult şi genial.

Isolat aicı în Dacia de maıca sa Roma, dupa caderea aceluĭ Imperiu s'a neglıgiat şi n'a maĭ avut cum sĕ se cultive maĭ departe. Veni apoĭ în atingere cu multe popóre barbare şi duşmane şi decădu în ceea ce priveşte cultivarea ştiinţeĭ. Numaĭ religiunea creştina ce o adusese în mare parte de la Roma, putem dice numaĭ ea ĭ-a păstrat limba, datinele şi individualitatea sa.

Dar „viţa de vie ıar învie“ dice proverbul strabun, şi nouĕ, cărora ne este dictat de marele nostru maestru Iisus Christos, sĕ bine-vestim Evangeliul dreptaţeĭ, nu ne-ar costa aşa de multă osteneală ca să-l redeşteptăm prin puterea

cuvêntuluĭ din somnul letargieĭ şi să-ĭ inspirăm ideile cele sublime ale creştinismuluĭ şi virtuţile cele înalte ale religiuneĭ luı Christos.

După cum ştim şi limba ĭ-a fost răpită din religiune. Abia de treĭ secole încóce a început sa sĕ observe cultul divin în limba naţională.

In acest timp abia cărţile cele maĭ necesare bisericeştĭ şi teologice s'aŭ putut eda şi traduce, imprima şi răspândi pe la bisericele române; ĭar clerul din cele maĭ multe provinciĭ române, încă nu posede nicĭ spiritualminte nicĭ materialminte posibilitatea, ca să pótă cultiva şi propaga, ca şi alte naţiunĭ înaintate oratoria bisericéscă.

Nimic nu este maĭ uşor şi maĭ frumos, nimic maĭ cu gust şi nimic maĭ atrăgĕtor, special cu privire la noĭ, decât a vorbi, respectiv a bine-vesti cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ în limba poporuluĭ Român. Chiar şi invĕţaţiĭ şi literaţiı noştri profanĭ s'au întors dela principiul rĕtacit d'a latinasa cu totul limba românésca. Direcţiunea lor de astă-ḑĭ, este de-a scrie şi a vorbi curat popular româneşte.

Cu cât maĭ mult sunt cuvêntatoriĭ noştri bisericeştĭ îndatoriţĭ sĕ urmeze acestuĭ principiŭ sanĕtos!

Prin acésta însa nu voim sĕ susţinem ca cuvêntările nóstre sĕ fie lipsite de forma, sĕ n'aıba nicĭ legatura, nicı materia oratorica înflorita şi interesanta, ci din contra.

Noĭ trebue sĕ cuvêntăm simplu, dar frumos şi înflorit ca sĕ ne înţelége şi să-ĭ placă poporuluĭ nostru.

Pastorul trăind în mijlocul turmeĭ, are ocasie sĕ cunóscă limba, datinile şi obiceĭurile sale. Turma înţelege glasul unuı pastor adevĕrat.

Numaĭ acel ce a păstorit un şir maĭ lung de anĭ o pastorie sufletéscă; numaı acela, carele şi-a dat silinţă ca sĕ studieze espresiunele frumóse şi obicĭnuite poporuluĭ român, proverb'le îndatinate şi interesante, mersul şi sborul limbeĭ poporuluĭ român, caracterul şi modul cugetăriĭ sale; acela care şi-a ales dela el tot ce este clar, frumos, puternic, nobil şi cu gust, numaĭ singur el va putea vorbi la

inima poporuluĭ nostru. Tot studiul teoretic fără de acéstă practică importantă va produce numaĭ resultate ilusoriĭ.

Iată ce dice renumitul orator Quintilian: „At ego otiosum sermonem dixerim, quem auditor suo ingenio non intelligit".

Cuvêntătorul are dar sĕ înfluinţeze auditoriĭ ast-feliŭ, ca sĕ le câştige mântuirea sufletuluĭ prin deprinderea lor la o viaţă religios-morală pre pămênt.

Spre ajungerea acestuĭ scop înalt, trebue sĕ cunóscă el deplin *limba curată şi frumósă* a poporuluĭ ce i s'a încredinţat.

Numaĭ prin o limbă populară care trebue s'o cunóscă oratorul cum se cuvine din *fir în păr*, şi să manipuleze cu ea în dibăciă şi iscusinţă, vor putea auditoriĭ să înţeleagă cuvintele şi propositiunele prediceĭ. In sensul acesta scrie omiletul Brand: „Un studiŭ profund al limbeĭ materne trebue prin urmare sĕ fie cea dintaiŭ şi cea maĭ mare grijă a aceluia, care doreşte saŭ trebue să sĕ facă predicator; cu cât maĭ mare ĭ-a fi fost cultivarea pe acest teren în şcólele inferióre cu atât maĭ bine ĭ-a prinde acésta în activitatea sa. De óre-ce însă progresează cultivarea limbeĭ, şi el va fi silit sĕ nu rĕmâe înapoĭ faţă cu progresele maĭ nŭoĕ".

Ce se atinge de neglijarea limbeĭ materne, am putea vorbi fórte mult maĭ ales la noĭ în partea clericală.

Lectura de opurĭ şi de jurnale instructive este neglijată cu totul.

Imputarea acésta i sĕ face cleruluĭ român din tóte eparhiile de multe orĭ prin foĭ publice, ceea ce nu ne serveşte de recomendaţie pentru diregătoria învĕţătorială, la care ne obligă starea nóstră de *preoţĭ* şi *părinţĭ* aĭ poporuluĭ român.

„Acel ce ştie a vorbi în limba inimeĭ, dice Fenelon, acela cuvintează poporal".

Când vorbesc parohieniĭ despre preotul lor: „*Sfinţită gură maĭ are, te taie la inimă când vorbeşte, vorbeşte*

din inimă de-ţĭ vine sĕ tot plângĭ şi sĕ-ţĭ aducĭ aminte cât de pĕcătoşĭ suntem; frumos cuvênt". Eacă aceste judecăţĭ d'ale poporuluĭ constată dibăcia oratorică a preotuluĭ.

Popularitatea stă în fruntea pretenţiunelor, ce le face critica sanatósa la fie-care lucrare omiletică.

Deşi este acésta pretenţiune justă şi importantă, tot nu se póte nega că multe predice, chiar şi acelea ce preitnd acéstă preferinţă, se lipsesc de acea facultate superióră şi anume pentru ca idea despre popularitate se priveşte în mod îngust şi mărginit.

Popular în ceea ce priveşte predica, este tot ce esistă general, a. e. ceea ce convine atât la inimele celor neculţĭ cât şi la ale celor culţĭ; ĭar pe pagina 113 urmézâ: Cu cât maĭ feliuriţĭ sunt auditoriĭ, cu atât maĭ profund ar trebui să fie orĭ-care predicător din oraşe şi sate patruns de necesitate ca să-şĭ întocméscă ast-fel discursul, ca el sĕ mişte inimile celor neculţĭ ca şi celor culţĭ. Cu atât maĭ mult ar trebui sĕ tindă fie-care predicator ca să-şĭ câştige acel fel de popularitate, orĭ-cât de greŭ ĭ-ar cădea. Ostenéla din început îĭ va aduce în urmă mare satisfacţie.

Considerând de o parte poporul nostru ortodox Român, de altă parte formele predicamêntuluĭ cu care ne-am ocupat maĭ 'nainte, trebue numaĭ de cât sa facem conclusiunea, că numaĭ acea formă de predicămênt o vom putea practica, carea apare maĭ concretă.

Forma concretă este coudiţiunea cea maĭ principală la popularitatea prediceĭ,— şi omilia este predica ceea care sĕ póte compune maĭ lesne în forma concretă.

Prin cetirea pericopeĭ la perorarea omilieĭ din Sânta Evanghelie, Apostol şi alte carţĭ canonice din ambele Testamente, avem ocasia cea maĭ potrivită sĕ imprimăm adînc în memorie şi în inimele auditorilor noştri sistematic adevĕrurile Dumneḑeeştĭ. Avem prilejiŭ să esplicam şi să aplicam cum se cuvine, mult maĭ detaĭlat decât la predică în înţelesul strîns al cuvêntuluĭ.

Poporul, ce trebue sĕ fie pregătit prin catechese regulate, va deprinde, ca unul ce nu posede în mare parte ştiinţă de carte, pe acéstă cale taĭnele S-teĭ Scripturĭ. Noĭ ast-fel ne-am ajunge scopul nostru principal pentru care ne ostenim întru lăţirea şi întărirea cuvêntuluĭ Dumneḑeesc.

După ce vom forma ast-fel poporul în spirit religios moral prin timp maĭ îndelungat, putem sĕ păşim cu încetul şi la practicarea variată a *prediceĭ* în înţelesul strîns al cuvêntuluĭ cu omilia şi parenesa. Omilia însă trebue sĕ premérgă, dacă voim sĕ folosim poporul nostru ce este însetat după *apa cea vie.*

In sensul acesta vorbeşte omiletul *Förster*[1]) în prologul sĕŭ:

„O de am putea noĭ readuce maĭ mulţĭ preoţĭ predicatorĭ, la acea formă veche creştină, în care S-ţiĭ Părinţĭ a obţinut aşa de măreţe resultate, şi în care predicatorul este necesitat să sĕ ţie fidel de secţiunele Scriptureĭ alese cu multă înţelepciune, carĭ ni le represintă în decursul anuluĭ bisericesc istoria mântuireĭ nóstre“.

Iară învĕţatul protestant Stier scrie:

„Omilia rĕmâne absolut cea maĭ acomodată formă de predicĭ, atât după firea obiectuluĭ cât şi după însemnătatea oficiuluĭ predicatorial“.

Şi aceste părerĭ ale acestor omileţĭ versaţĭ ne întăresc în afirmaţiunea nóstră, că noĭ maĭ ales trebue să începem şi să urmăm un şir de anĭ cu poporul nostru ce este negligĭat în privinţa cuvêntuluĭ Dumneḑeesc, cu predicarea sistematică de omiliĭ bune şi poporale. Abia după aceea să începem variat, după cum am observat deja, şi cu predica în înţelesul strîns al cuvêntuluĭ; ĭar ce se atinge de parenese, aceste predicĭ scurte ce se refer la un eveniment extraordinar, saŭ la o persónă anumită, saŭ la altă ocasie, şi nu la ḑile festive, precum sunt Duminicile şi sĕrbătorile de preste an, susţinem că ele sĕ pot întrebuinţa orĭ şi când pentru auḑitoriĭ noştri.

[1]). Forster prolog. tom. I.

Cu acestea finim tema nóstră despre formele predicămêntuluĭ bisericesc.

Am vĕḑut din cele antecedente însemnătatea cea înaltă a diregătorieĭ omiletice pentru viaţa nóstră religios-morală.

Amintesc încă, că cu privire la tema care am pertractat-o nu aflu de lipsă sĕ adaug alt cuvênt maĭ potrivit, care ar fi să-l păstrăm în inimă noĭ predicătoriĭ bisericeĭ orthodoxe Române, decât provocarea ce a făcut-o Spiritul Sânt prin gura S-tuluĭ apostol Pavel demnuluĭ sĕŭ învĕţăcel Timotheiŭ ḑicênd: „Sileşte-te a te înfăţoşa luĭ Dumneḑeŭ vrednic lucrător, care să nu sĕ ruşineze, drept împĕrţind cuvêntul adevĕruluĭ". Să nu uĭtăm că este cuvêntul adevĕruluĭ ce-l are predicătorul să-l vestéscă turmeĭ luĭ Christos, şi nu cuvêntul deşertăciuneĭ, al linguşireĭ, al ambiţiuneĭ saŭ al mândrieĭ. Este cuvêntul adevĕruluĭ, care trebue să-l bine-vestim numaĭ şi numaĭ pentru aceea, ca să conservăm pre credincioşiĭ ce-ĭ păstorim după cum ḑice St. Augustin „de osânda cea vecĭnică şi să-ĭ facem părtaşĭ de bucuria cea vecĭnică" (quibus liberamus ab aeternis malis atque ad aeterna pervenimus bona).

Sĕ nu uĭtam maĭ departe nicĭ odată că activitatea şi succesul nostru este absolut condiţionat de bine-cuvêntarea de sus, pentru că nu acel ce sémănă, nicĭ cel ce udă, ci acel ce tóte le-a făcut, face să odrăslĭască şi să créscă tóte,

Să cultivăm şi sĕ practicăm predicamêntul bisericesc necontenit, maĭ ales noĭ Româniĭ ce am rĕmas aşa de îndĕrât în acéstă artă frumósă şi de mare importanţă.

Sĕ căutăm ca sĕ deşteptăm pentru cele sânte inima şi spiritul poporuluĭ nostru creştin de altmintrelea evlavios.

Sĕ ne perfecţionăm fără amânare prin studiŭ serios, ca sĕ putem aduce auḑitoriĭ şi la lacrimĭ.

Numaĭ atuncĭ, când preotul va deveni şi orator eminent, 'şĭ-va putea arĕta el tótă ştiinţa sa.

Fără de puterea elocinţeĭ adorm în spiritul predicătoruluĭ esperienţele şi cunoştinţele sale.

Din comóra ce ar fi putut revărsa el atâta bine-cuvên-

tare preste o mulţime de creştinĭ, nu va eşi nicĭ un folos fără de arta oratorică.

Numaĭ prin puterea oratorică va satisface predicătorul şi spirituluĭ timpuluĭ înaintat, care pretinde astă-ḑĭ fórte mult de la noĭ; ĭar aducerea aminte de lucrările şi resultatele produse în tinereţe cu putere bărbătéscă va încorona la bătrâneţe munca sa şi va răcori ḑilele sale când va putea sĕ spună cu credinţă: „*Mare Invĕţătorule! Bine-vestit-am cuvêntul ce mi l-aĭ încredinţat, mĕ simţesc ferice că m'aĭ ales sĕ îndreptez lumea. Lacrimile ce le-a uscat cuvêntul tĕŭ, saŭ le-a lăsat sĕ curgă suspinele ce le-am strîns din adîncul sufletuluĭ; grija, necazul şi bucuria ce le-a provocat hotarîrile nobile ce s'au esecutat prin el; viaţa creştină ce s'a sădit, s'a nutrit şi s'a întărit prin puterea cuvêntuluĭ luĭ Dumneḑeu, tóte acestea mĕ fac sĕ sperez la bunătăţile cele eterne ce le-aĭ promis lumeĭ credinciósе*“.

Finesc încă cu cuvintele unuĭ mare poet german reflectând la diregătoria învĕţătorială ca la o artă de mare importanţă. El ḑice:

Un geniŭ cât de fericit, nu póte,
Prin fire nu, şi nicĭ prin strĕinĭ străbate,
Rĕmâne arta, artă; şi cel ce n'o-a pătruns
Artist nu póte fi cât va trăi în lume,
N'ajut' aicĭ nimic un lucru bun produs
E lipsă sĕ-l învețĭ, cum el sĕ face bine.

Ioan Berariu
Paroch din Bucovina.

MONICA, MUMA FERICITULUI AUGUSTIN. [1])

Una din părţile cele maĭ luminate ale christianismuluĭ este, fără îndoélă, cea morală. De toţĭ este recunoscut, că christianismul a suflat suflare nouă în viaţa omenireĭ, carea sĕ discompunea moralmente; ĭar maĭ ales a înfluenţat christianismul asupra femeeĭ, rîdicându-o la înălţimea cuvenită eĭ. Dar pentru acea şi femeea a demonstrat, că ea este vrednică de acéstă înălţime. Nicĭ o altă religie nu înalţă aşa pe femee, ca christianismul; dar şi în nicĭ o altă religie femeea nu să urca la o aşa înălţime a perfec-

[1]). Prelegere ţinută de cătrĕ d. Ignaţiŭ *Moschaky*, agregat la universitatea din Athena şi profesor la institutul de fete nobile din Athena, auditórelor sale. S'a tradus din limba grécă în cea rusa dupĕ textul, tipărit în opera domnieĭ sale, intitulată „Λόγοι Ἐκκλησιαστικοὶ καὶ μελέται. Ἐν Ἀθήναις. 1888, σελ. 265—275“, adică carea operă să traduce în româneşte „Cuvinte bisericeştĭ şi studiĭ. In Athena, 1888, pag. 265—273“. Din limba rusă în cea româna s'a tradus de subsemnatul dupe textul rus, tipărit în revista „Христіанское Чтеніе“ („Lectura creştina“), carea apare de la anul 1822, fiind organ al Academieĭ Spirituale din Petersburg, anume din N.N. 3—4 (Mart-April), pe anul 1889, pag. 259—265. In academia spirituală din Petersburg aŭ studiat, între mulţĭ românĭ din Basarabia, patru *românĭ* din *Muntenia*, anume domniĭ: Ioan N. *Germănescu,* Petre *Românescu,* Nicolae *Comănescu,* George *Ionescu,* din carĭ primul a fost profesor la seminarĭul central din *Bucureştĭ*, decedând la începutul anuluĭ 1888; secundul a fost profesor la seminarĭul din *Rômnic,* jud. Vâlcea; al treilea a fost profesor la seminarĭul central din *Bucureştĭ,* ambiĭ decedând de maĭ mult timp, ĭar al patrulea a fost profesor la seminarĭul central din *Bucureştĭ,* şi acum, fiind arhimandrit, cu numele de Gelasiŭ, este arhimandrit de scaun la episcopia din *Buzeŭ...*

ţiuneĭ morale, ca în cea creştină. Istoria christianismuluĭ este plină de exemple ale femeelor, carĭ ne uĭmesc prin pietatea lor şi prin virtuţĭ. Pe ast-feliŭ de femeĭ pióse şi virtuóse le-a avut în vedere păgânul Libaniŭ, când a exclamat: „ce felĭu de mume au creştiniĭ“!

—Una din atarĭ femeĭ pióse şi virtuóse, una din atarĭ mume adevĕrat-creştine, era, fără îndoélă, şi muma fericituluĭ Augustin, anume Monica, pe care eŭ vĕ voiŭ descri-o în trăsurĭ scurte. Să nu credeţĭ, că eŭ am să vĕ descriŭ pe o femee, carea 'şĭ-a făcut nume în ştiinţă. Sunt celebrităţĭ şi afară de cercul ştiinţific. Celebrităţĭ de mare însĕmnătate socială să află şi în nobila cétă a virtuţeĭ; în acéstă cétă a fost glorióså Monica. Monica 'şĭ-a făcut renume nu ca învĕţată celebră, dar ca soţiă şi mumă adevĕrat-virtuósă, adevĕrat-creştinéscă. In acéstă calitate eŭ am să v'o descriŭ.

—Monica s'a născut în anul 332 după Christ, în oraşul Tagast, în Numidia, din părinţĭ creştinĭ. Asupra educaţiuneĭ eĭ pióse şi creştineştĭ a avut influenţă o bătrînă, doĭcă a parinteluĭ eĭ, fórte mult ĭubită de tótă familia pentru fidelitatea şi devotamentul sĕŭ. Acéstă doĭcă a educat pe Monica nu numaĭ în amóre, ci şi în severitate, strîns legată cu adevĕrata amóre.

—In anul 350, Monica a devenit soţiă a óre-căruea Patriciŭ. Acéstă căsatorie a servit de motiv la desvoltarea virtuţilor creştineştĭ, carĭ ĭ-aŭ fost propagate în casa părintéscă. Patriciŭ era pagân, şi Monica, după voinţa părinţilor sĕĭ, s'a unit cu el, supunêndu-se luĭ cu răbdare şi constanţă. Dar în acéstă supunere s'a manifestat superioritatea eĭ. Patriciŭ era om bun, dar aprins, violent, şi apoĭ dedat, pe lêngă aceste, plăcerilor şi distracţiunilor. Monica, suportând cu bărbăţie violenţa luĭ, să îngrijea să-l îndrepteze. Ea fórte bine ştia, că femeea produce înrîurire mare prin exemplu, prin cuvênt, prin mângâere, prin blândeţă şi prin modestie. Monica poseda de minune acésta artă; ea nu numaĭ că nu contradicea pe bărbatul sĕŭ, când

el era supărat, dar îĭ şĭ ceda în cuvinte. Dar când supărarea trecea, ea, Monica, căuta timp oportun, spre a-ĭ da consiliĭ cuviinciόse.

—Monica era nenorocită şi prin acea, că avea o sόcră capriciόsă. Dar Monica prin blândeţă şi prin sinceritate, aşa ḑicênd, a forţat-o s'o ĭubéscă, ast-feliŭ că ele în urmă s'aŭ unit prin legăturĭ neîntrerupte de amόre.

—Pentru semenele sale Monica era un adevĕrat ânger al păceĭ ; ea nu numaĭ că nicĭ o dată nu dădea motiv la cértă; dar, din contra, usa de tόte mijlόcele spre a reînnoi pacea între ele, dacă pacea întêmplător să viola.

—In acelaşĭ timp Monica era model de stăpână a caseĭ. Ea administra tόtă casa sa, ca acea bună femee, carea, dupĕ cuvintele luĭ Solomon, edifică casele, şi carea este maĭ scumpă de cât pétra de mult preţ şi de cât aurul. La casa sa ea privea, ca la centrul activităţeĭ sale. Maĭ ales să îngrijea ea de educaţiunea copiilor sĕĭ. Iĭ învĕţa să caute causele prosperităţeĭ nu în bunurile deşerte şi lesnetrecĕtόre ale lumeĭ aceste, ci în bunătatea şi curĕţenia inimeĭ,—în care şi constă adevĕrata şi unica prosperitate.

—Ea mult timp era măhnită, că bărbatul eĭ era dedat la plăcerĭ şi la distracţiunĭ, dar le răbda pe tόte în aşa mod, că nicĭ o dată nu-şĭ manifesta nicĭ un fel de necaz saŭ de neplăcere.

—Mulţumită uneĭ atarĭ înţelepte purtărĭ, Monica a ajuns acolo că bărbatul eĭ din fie-carea ḑi maĭ mult şi maĭ mult începu a să apropia de credinţa creştină şi de viaţa creştină, şi a terminat prin acea, că, lepădându-se de *omul vechiŭ*, s'a făcut creştin. Este lesne să ne închipuim ce bucurie şi ce mângâere a simţit piόsa şi virtuόsa Monica, când, mulţumită sforţărilor sale, a vĕḑut pe Patriciŭ—care era păgân, desfrînat, dedat la plăcerĭ,— plecându-şĭ genunchile înaintea luĭ Iisus, şi trăind aşa, dupre cum să cuvine adevĕratuluĭ creştin. Intr'adevĕr, mult pόte face soţia bună şi virtuόsă!

—Dupĕ mόrtea luĭ Patriciŭ a rĕmas treĭ copiĭ, şi în

numĕrul lor, era şi Augustin, în etate de cincĭ-spre-ḑece anĭ, dotat cu talent marcant, cu minte extraordinară şi cu voinţă fermă, dar care copil în acelaşĭ timp să distingea prin o aplecare neînvincibilă la plăcerĭ. El era atuncĭ în acea etate, când pasiunile tinereţeĭ adese-orĭ să sforţéză spre satisfacere cu o violenţă turbulentă, şi care copil, afară d'aceste, pentru ocupaţiunile sale cu retorica, trăĭa în Carthagena, oraş mare, şi periculos sub raportul moral. Tótă atenţiunea sa Monica 'şĭ-a concentrat-o asupra luĭ Augustin. Rĕmânênd numaĭ cu el, ea îĭ făcea mustrărĭ cu prudenţă bărbătéscă, şi-l susträgea de la seducţiunile tinereţeĭ. Şi povăţuirile eĭ materne n'aŭ fost zadarnice, ci din contra, să imprimaŭ adînc în memoria luĭ Augustin şi să conservaŭ viŭ în el.

Monica însă-şĭ s'a mutat la Carthagena, credênd, că presenţa eĭ va maĭ înfrîna pe Augustin. Ea l-a aflat în mijlocul acelor seducţiunĭ, de carĭ 'l provenea.

El a făcut amiciţie cu ómenĭ tinerĭ corupţĭ; sentimentele piόse ale etăţeĭ copilăreştĭ aŭ fost stînse în el; forţa povĕţuirilor materne s'a nimicit prin forţa neînvincibilă a plăcerilor, şi prin exemplul pernicios al amicilor luĭ.

—Augustin era chemat la credinţa creştinéscă de cătrĕ muma sa, dar încă nu era botezat. Viaţa luĭ neregulată nu-ĭ permitea să priméscă botezul, şi, împreună cu ultimul, obligaţiunile morale pe carĭ nu le putea îndeplini. El să ocupa cu ştiinţele, carĭ maĭ mult armonizaŭ cu viaţa, pe carea o ducea el, de cât cu evangelia. Dar s'aŭ manifestat în el şi remuşcările conştiinţeĭ (cugetuluĭ), carĭ eraŭ rĕmăşiţe din aniĭ copilărieĭ. El îşĭ amintea inocenţa sa de maĭ 'nainte. A început ocupaţiunile seriόse; studia sistemele filosofice; a luat în mână S-ta Scriptură, a căreĭ citire ĭ-a recomandat'o muma luĭ; dar căuta în S ta Scriptură maĭ mult frumuseţa cuvintelor, de cât principiile morale, pe carĭ încă nu le putea accepta. El să agita între credinţă şi necredinţă; el credea, că a aflat adevĕrul la ereticiĭ manicheĭ, carĭ să lăudaŭ prin înţelepciunea lor, şi

carĭ interpretaŭ în mod arbitrar Sf. Scriptură, promiţênd resolvarea tutulor chestiunilor religióse şi morale.

—Monica cu mare amărăcĭune suporta acéstă rătăcire a fiuluĭ sĕŭ. In fie-carea ḑi ea era plină cu lacrimĭ amare, şi ferbinte ruga pe A-Tot-Inaltul, spre a scăpa pe fiul eĭ de rătăcire, şi spre a-l conduce pe calea adevĕruluĭ. In măhnirea sa ea s'a adresat la un episcop pios şi învĕţat, rugându-l, ca să-ĭ dee concursul sĕŭ, pentru a scăpa pe Augustin de rătăcirea manicheică. Episcopul ĭ a observat, că, dupre cum ştie el, episcopul, din experienţă, consiliile şi mustrările în atarĭ împrejurărĭ sunt maĭ mult pernicióse, de cât folositóre. Episcopul a maĭ adaugat, că Augustin însuşĭ se va lepăda de rătăcire, pe când o va afla maĭ d'aprópe. Episcopul a încheiat convorbirea sa cu Monica cu următórele cuvinte memorabile: „nu să póte, ca fiĭul atâtor lacrimĭ să péră“.

—Monica s'a măhnit prea mult, când fiĭul eĭ ĭ-a declarat peste vr'o câte-va ḑile, că el, fiind deja în acel timp profesor de retorică, să va despărţi de ea, şi va pleca la Roma. Slăbicĭunea maternă a eĭ, Moniceĭ, în totul să justifica prin posiţiunea dată: ea cu drept cuvênt să inchieta, vĕḑênd, că fiul eĭ vroĭa să plece în sgomotósa capitală a imperiuluĭ Roman într'o stare sufletéscă aşa de confusă şi vrednică de plâns. Augustin s'a încercat să liniştéscă pe muma sa, aducênd ca motiv pentru despărţirea sa, dorinţa d'a petrece pe unul din amicĭĭ sĕĭ, care pleca în Italia, până la malul măreĭ, şi d'a fi împreună cu el până la plecarea luĭ; dar inima mumeĭ nu să amăgea. Monica s'a decis să plece împreună cu fiul sĕŭ până la port, şi abia a convenit să petrécă nóptea în capela St. Cyprian, carea capelă să afla aprópe de port. Ea s'a rugat aci tótă nóptea, gemênd cu lacrimĭ, pe când Augustin a plecat. Dar acéstă împrejurare,— observă însuşĭ Augustin,—a contribuit la acea, că rugăciunea principală a mumeĭ luĭ,— anume pentru convertirea luĭ Augustin la adevĕrata credinţă,— a fost ascultată. Când Monica a eşit

diminéţă din capelă, n'a maĭ găsit deja pe fiul sĕŭ. Ea a început a plânge, umplându-o lacrimele, dar să îngrijea să sĕ liniştéscă cu gândul, că Dumneḑeŭ conduce destinele lumeĭ în mod maĭ înţelept, de cât ómeniĭ.

—Monica privea plecarea fiuluĭ sĕŭ, ca o mare nenorocire, dar în curînd a vĕḑut în acésta degetul luĭ Dumneḑeŭ. Augustin abĭa petrecuse un an în Roma, şi ĭată a fost învitat, la anul 384, la Mediolan (Milan), în qualitate de profesor de retorică. D'aci să începe schimbarea în viaţa luĭ. Monica imediat a plecat la Mediolan. In timpul călătorieĭ pe mare a fost o furtună cumplită; pe când toţĭ călătoriĭ 'şĭ aŭ perdut cumpătul, singura Monica îmbărbăţea pe toţĭ, încredinţându-ĭ, că dênşiĭ cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ, vor sosi cu bine la locul destinat. Aşa s'a şi întêmplat. Sosind la Mediolan, Monica a găsit pe fiul sĕŭ tot în rătăcire, dar stimat pentru capacitatea luĭ extraordinară, şi tot odată Augustin atuncĭ să lupta cu sine însuşĭ în căutarea adevĕruluĭ. Cu tóte aceste Augustin să purta faţă cu muma sa în modul cel maĭ respectuos, ne făcêndu-ĭ absolut nicĭ o neplăcere întru nimic. Numaĭ într'o privinţă Augustin nu asculta pe muma sa,— cea ce aprópe de loc nu atârnă de voinţa omenéscă,— anume nu părăsea rătăcirea manicheică, şi continua a duce o viaţă neregulată.

—Dar ferbintele rugăciunĭ ale eĭ cătrĕ A-Tot-Inaltul şi răbdarea eĭ neobosită, în fine, aŭ început a să încununa cu succes. Augustin a declarat deja mumeĭ sale, că, deşi el încă nu este urmaş riguros al Evangelieĭ, dar deja a încetat a fi urmaş riguros al Manicheismuluĭ, cunoscênd deja rătăcirile acesteĭ eresiĭ. Monica, ascunḑêndu-şĭ bucuria, rĕspundea, că ea nutreşte speranţă fermă în Dumneḑeŭ, că El o va învrednici să vadă pe fiul sĕŭ bun creştin înainte de mórtea eĭ. Din acest timp Monica 'şĭ-a îndoit rugăciunile sale cătrĕ Domnul, pentru ca El să grăbéscă întórcerea fiuluĭ eĭ la adevĕrata credinţă.

Pe lêngă îngrijirile de fiŭ Monica nu uĭta şi alte atribuţiunĭ ale sale. In curînd ea a devenit cunoscută în Medio-

lan, ca una din creştinile cele maĭ pióse, carea să distingea prin bine-facerĭ şi prin o viaţă adevĕrat creştină. Sub acest raport ea s'a făcut cunoscută şi luĭ Ambrosiŭ, Arhiepiscop de Mediolan, bărbat celebru prin virtuţile sale şi prin darul cuvêntuluĭ. Monica cu atenţiune asculta predicile luĭ, şi-l visita acasă, sperând, că Ambrosiŭ, prin binecuvêntările sale, va înrîuri în mod bine-făcĕtor asupra fiuluĭ eĭ. Ambrosiŭ ast-fel o stima, că cu plăcere convorbia cu ea, şi adese-orĭ, vorbind cu Augustin, îl felicita, că el are o atare mumă. Augustin ḑice, că Ambrosiŭ nu ştia ce feliŭ de fiŭ avea Monica.

—Pentru a caracterisa pe Monica maĭ trebue de adaugat următórele: când Augustin era încă cu ea în Carthagena, şi, primind eresia manicheică, a vĕḑut'o pe Monica fórte măhnită; ea, Monica, a vĕḑut în vis pe un tênĕr strĕlucit, care, întrebênd'o cu amóre, a aflat causa măhnireĭ eĭ. Tênĕrul ĭ-a spus: „îndrăsneşte", adăugênd: „întórce-ţĭ ochiĭ împrejur, şi veĭ vedea, că fiĭul tĕŭ să află tot acolo, unde eştĭ şi tu". Când a narat acest vis luĭ Augustin, el a rĕspuns: „acest vis însĕmnéză acea, că şi tu cu timpul veĭ primi ideile mele". La acésta Monica cu vioicĭune a objectat: „nu, căcĭ mie nu mi s'a spus, că eŭ voiŭ fi acolo, unde eştĭ tu, dar mi s'a spus, că tu veĭ fi acolo, unde sînt eŭ". Acéstă orientare l-a surprins pe Augustin, şi el a început a fi maĭ atent faţă cu observaţiunile materne.

—In acéstă şcólă a răbdăreĭ şi speranţeĭ Monica a îmbătrânit. Tótă calea vieţeĭ eĭ a fost udată cu lacrimĭ; dar, mulţumită acestor lacrimĭ, pe terenul bun al inimeĭ eĭ a crescut arborele, plin de fructe spirituale, cu carĭ să îndulcĭaŭ amărăcĭunile vieţeĭ eĭ. Dânseĭ ĭ-a maĭ rĕmas o singură dorinţă— d'a vedea pe prea iubitul eĭ fiŭ pe cale dréptă. Şi acéstă dorinţă s'a împlinit. Legăturile, carĭ unĭaŭ pe Augustin cu rătăcirile luĭ de maĭ 'nainte, aŭ început a să rupe. Trebuĭa un mic stimulent numaĭ, pentru ca Augustin să facă o ruptură definitivă cu materialismul, şi, fiind curăţit, să sĕ arunce în braţele mumeĭ sale. Odată

Augustin pe neaşteptate a venit la muma sa, şi ĭ-a spus, că lupta luĭ internă s'a terminat, că el a cunoscut adevĕrul cuvêntuluĭ Dumneḑeesc şi deşărtăcĭunea plăcerilor materiale, şi că nu doreşte nimic aşa de ferbinte, ca botezul. Este lesne să ne închipuim bucuria Moniceĭ. Ambiĭ dênşiĭ aŭ glorificat pe Dumneḑeu din tótă inima, şi cu o dulcéţă sinceră îşĭ amintĭaŭ ḑilele de maĭ 'nainte, pline de grije, nedumeririĭ, frică şi speranţă, căror acum le-a sosit finitul îmbucurător. D'atuncĭ dênşiĭ aŭ început a trăi în deplină fericire, pe carea n'o póte da lumea acésta, căcĭ în acéstă lume nu este binele cel maĭ înalt, fericirea cea adevĕrată.

—Augustin, primind botezul, s'a decis a să întórce în patrie împreună cu muma sa. La început dênşiĭ aŭ plecat la Roma. Iar când să prepararaŭ să plece d'acolo la Tagast, pe Monica a apucat-o o bólă mortală, şi ĭată Monica, dupre vr'o câte-va ḑile, fiind în etate de 56 anĭ, 'şĭ-a dat cu pace sufletul sĕŭ Creatoruluĭ. Prea frumóse şi înalte eraŭ convorbirile eĭ cu copiĭ sĕĭ şi cu toţĭ casniciĭ eĭ despre nemurire, acele convorbirĭ, pe carĭ ni le-a păstrat Augustin. Aşa a trăit şi a murit Monica!

—Zugrăvind înaintea D-vóstră pe Monica, eŭ am vroit să vĕ arăt nu numaĭ acea, că cam ce feliŭ de mume a creat Evangelia, dar şi acea, că cam ce feliŭ de mume, dupĕ spiritul Evangelieĭ, trebue să prepare şcóla, unde aveţĭ fericirea să beţĭ din rîurile instrucţiuneĭ şi educaţiuneĭ adevĕrat creştineştĭ. Fie, ca slaba mea privire asupra Moniceĭ să priméscă în D-vóstră viaţă, pentru ca şi noĭ cu mândrie naţională şi bucurie să putem exclama odinióră despre D-vóstră: „ce feliŭ de mume avem noĭ"!

George P. Samureanu.

CRONICA BISERICÉSCĂ.

Biserica orthodoxă autocefala sêrbă de Carlovetz.

(Urmare. Vedĭ. No 5, anul al XIII-le pag. 252.)

Există un proiect al Guvernuluĭ sêrb, prin care s'ar rîdica mitropolitul de Belgrad la rangul de patriarh. Ca candidat la patriarhie să propune Theodosiŭ Mraovicĭ, mitropolit de Belgrad, dar maĭ multe șanse ar avea German Augelicĭ, carele şĭ-ar strămuta reşedinţa din Carlovetz la Belgrad... [1]).

Pe când neînţelegerile între clerul şi poporul orthodox sêrb din Austro-Ungaria eraŭ la culme, s'aŭ petrecut şi *fapte înbucurătóre*. La Seraev, Bosnia, cu începere de la Iuliu 1887, apare o revistă lunară, în limba sêrbă, de conţinut theologico-literar, intitulată în traducere românéscă, „Buna fôntână bosniacă", sub redacţiunea preotuluĭ Nicolae Lalicĭ. In acea revistă lipseşte tonul polemic, și direcţiunea revisteĭ este moderată, cuprindênd articole religióse, morale, istorice, avênd de scop susţinerea orthodoxieĭ între populaţiunea sêrbă din Bosnia-Herzegovina. Acéstă revistă este primita, de buna-voe, ĭar nu impusă, ca obligatoriă, de o mare parte din clerul orthodox nu numaĭ din Bosnia-Herzegovina, dar încă și din regatul Serbieĭ, principatul Muntenegruluĭ, Dalmaţia, din patriarhatul de Carlovetz; acésta maĭ ales pentru acea consideraţiune, că în limba sêrba apare numaĭ o singură seriósă revistă sêrbă orthodoxă cu caracter theologic, anume „Истина" („Adevĕrul")

---

[1]). „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1887, No. 43, pag. 738. In imperiul austro-ungar de vr'o câţĭ-va anĭ să vede o mare mișcare slavă. De óre-ce slaviĭ austro-ungarĭ să împart în orthodoxĭ și catolicĭ, apoĭ atât uniĭ, cât și alţiĭ, tind a exploata acéstă mișcare în scopurile lor. *Strossmayer*, cunoscut episcop de Djacovar, croat-c tolic zelos, carele a fost aspru dojenit de imperatorul Austrieĭ, pentru trimeterea telegrameĭ de felicitare rectoruluĭ universităţeĭ din Kiev, cu ocasia jubileuluĭ de 900 anĭ de la creştinarea Rusieĭ, la 15 Iuliŭ 1888, speră să aducă pe toţĭ slaviĭ la catolicism, fiind aprobat de Leon XIII, papa Romeĭ, în acéstă întreprindere, pe când orthodoxiĭ sêrbĭ din Austro-Ungaria n'aŭ un scop bine defiuit, ci urmând maĭ mult scopul guvernuluĭ lumesc, dupĕ cum cu regret o spun acesta maĭ multe reviste theologice orthodoxe.

din Zara, Dalmaţia, sub redacţiunea păr. archimandrit dr. Nicodem Milaş, rector al seminarĭuluĭ orthodox din Zara—revistă importantă din multe puncte de videre... [1]) Maĭ apare o revistă orthodoxă sêrbă în Belgrad, fiind organ al mitropolituluĭ Theodosiu Mraovicĭ, dar este mult maĭ inferióră celeĭ din Zara...

Pe lângă apariţiunea revisteĭ din Seraev, altă fapta însĕmnată este a patriarhuluĭ German Angelicĭ. El, la 24 Septembre 1887, a dăruit *1,000 galbenĭ în aur* pentru fondul comunităţeĭ orthodoxe sêrbe din Carlovetz, 20,000 guldenĭ pentru fondul preoţilor, sermanilor şi vĕduvelor din eparhia de Carlovetz,—20,000 guldenĭ gimnasiuluĭ sêrb din Carlovetz, cu condiţiunea, ca procentele de la capitalul acesta sa trécă la pensiunile profesorilor gimnasĭuluĭ, ĭar la cas, déca acel gimnasiu va perde caracterul confesional, acea suma să fie alipita la capitalul de pensiunĭ pentru veduvele preoţilor şi pentru sermanı.

Dar, lucru de regretat, chiar acest lucru bun al patriarhuluĭ German Angelicĭ a fost primit cu neîncredere din partea preseĭ sêrbe, carea ar fi trebuit să uĭte cele-l-alte fapte ale patriarhuluĭ, de óre-ce acéstă faptă vorbeşte ea însă-şĭ, şi în orĭ-ce cas, va servi în folosul orthodoxieĭ şi naţiuneĭ sêrbe din Austro-Ungaria!

Intr'adever, vĕḑêndu-se o schimbare în atitudinea luĭ German Angelicı, patriarh-mitropolit sêrb orthodox de Carlovetz, maĭ tótă presa, înainte ostilă patriarhuluı, a devenit cu totul moderată, ba chiar şi simpatică, şi acésta este îmbucurător pentru toţĭ aceĭ, carĭ să înteresază de sórta bisericeĭ orthodoxă de orient, şi maĭ ales a bisericeĭ orthodoxă sêrba din Austro-Ungaria... [2]).

In tot cursul anuluĭ 1887 în patriarhatul-mitropolieĭ de Carlovetz au continuat neînţelegerile între partidul orthodox, şi mitropolitul German Angelicĭ, carı neînţelegerĭ câte odată degeneraŭ în conflicte. Dar, fiind sprijinit de Guvernul austriac, mitropolitul tot-d'a-una eşià triumfator din tóte pedicile, pe carĭ i-le punea partidul orthodox. Acéstă stare de lucrurĭ a produs efecte nefavorabile asupra spirituluĭ păstorilor bisericeĭ, le lega iniţiativa, şi le îngusta cercul activitaţeĭ lor. Nu să vedea nicĭ un progres, şi nicĭ o îmbunatăţire nicĭ în ordinea internă a bisericeı, nicĭ în starea juridică a eĭ faţa cu statul. Cel mult biserica de Carlovetz era necesitata să se mulţuméscă cu promisiunile date de Stat, d'a lua în consideraţiune necesităţile şi dorinţele bisericeĭ.—acésta în casul cel maĭ bun, în împrejurările cele maı favorabile; ĭar în casul cel

---

[1]). „*Biserica Orthodoxă Română*“, an. (*1886 7*), No. 15, pag. 1253.

[2]). „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1887, No. *44*, pag. *751*—752. Când s'a luat hotărîrea de Sinodul local al mitropolieĭ de Carlovetz, spre a să *hirotoni în preoţĭ* şi *persónele necăsătorite*, s'a început o polemică în ziarele sêrbe, pe terenul canonic, carea a degenerat în insulte la adresa patriarhuluĭ German Angelicĭ şi Theofan Iivcovicĭ, episcop al Carlovetzuluĭ de sus. Nimene n'a resolvat maĭ bine cestiunea, în mod cu totul ştiinţific, ca păr. arhimandrit Nicodem Milaş. („Истина“, Zara, 1887, No. 18, pag. 279). Păr. Iconom A. V. *Gorsky*, renumit rector al academieĭ theologice din Mosqua, decedat la anul 1875, a fost hirotonit preot la anul 1862 de Filaret Drozdov, mitropolit de Mosqua, fără a fi fost căsătorit. Păr. Simeon *Popescu*, actual distins profesor la facultatea de Theologie din Bucureştĭ a fost protoiereŭ în Sibiu, fără a fi fost căsătorit...

maĭ rĕŭ—d'a să lupta pentru existenţă, dar atât într'un cas, cât şi în altul d'a rabda şi d'a spera în viitor. Apoĭ şi păstoriĭ bisericeĭ n'au fost tot-d'a-una la înălţimea misiuneĭ lor, nu-şĭ manifestau destulă iniţiativă, vitalitate şi energie chiar în ast-feliu de sfere, unde, să pare, nu li să punea nicĭ o împedicare, de exemplu, în sfera predicareĭ, facereĭ de bine, conducereĭ păstoriţilor prin exemplul vieţeĭ propriĭ. Pentru lipsa activităţeĭ, conformă cu scopul, în aceste sfere, şi pentru detrimentul imens resultat d'aci pentru demnitatea bisericeĭ, a autorităţeı eı şi înrîurireĭ, păstoriĭ pórtă asupră-şĭ responsabilitatea. Acéstă caracteristică a stareĭ externe a bisericeĭ orthodoxe de Carlovetz, precum şi a stăreĭ eĭ interne, să póte aplica şi la unele din bisericile orthodoxe autocefale afară de imperiul Austro-Ungar, maĭ mult saŭ maĭ puţin... [1]).

Actualul patriarhat-mitropolie de Carlovetz sĕ compune din *şépte eparhiĭ:* I) de *Carlovetz* arhiepiscopie, în capul căreĭ era până la 26 Noembre 1888 patriarhul-mitropolit *German Angelicĭ;* II) de *Budim*, (sau Pesth-Ofen) -reşedinţa în oraşelul S-tul Andreĭ,—administrată, de la 1853, de bătrînul episcop *Arseniu Stoicovicĭ;* III) de *Bacĭca*,—reşidenţa în Neusatz,—administrată de episcopul *Vasilian Petrovicĭ;* IV) de *Carlstadt* sau al Carlovetzuluĭ de sus,— reşidenţa în Plaş,—administrată de episcopul *Theofan Iivcovicĭ*, cunoscut orator bisericesc, şi aparator al orthodoxieı; V) de *Temesvvar*,—residenţa în Temeswar,—administrată de episcopul *George Brancovicĭ;* VI) de *Verşatz*,—reşidenţa în Verşatz,—administrata de episcopul *Nectariŭ Dimitrievicĭ;* şi VII) de *Pacratz*,—reşidenţa în Pacratz—carea rĕmăsese vacantă dupĕ mórtea episcopuluĭ *Nicanor Gruicĭ*, decedat la 1887, cunoscut prin talentul poetico-popular... [2]). Se ḑice, că la anul 1889 ar fi episcop de Pacratz parintele *Ilarion Ruvaratz*, menţionat maĭ sus...

Biserica orthodoxă sêrbă autocefală de Carlovetz să administréză de aşa numitul „congres eclesiastico-naţional“. El îşı are începutul încă de la emigrarea sêrbilor în Ungaria, dar la 1848 Guvernul austriac aprópe a nimicit acest „congres“, carele la 1868 din nou s'a organisat; la 1875 însă el a fost revisuit cu totul aprópe, fiind aprobate de Guvernul austro-ungar nouile statute ale congresuluı revisuit, şi d'atuncĭ el a primit însemnatatea organuluĭ superior *legeslativ* pentru multe cestiunĭ importante ale vieţeĭ eclesiastico-naţionale. „Congresul“ se compune din 75 membri (25 clericĭ şi 50 laicĭ), aleşı pe termen de treĭ anĭ. Mitropolitul de Carlovetz este presidentul permanent al congresuluĭ, ĭar ca vice-president să alege un laic; toţĭ episcopiĭ eparhioţĭ sunt membri permanenţĭ aĭ congresuluĭ dupĕ demnitatea lor. Dreptul de convocare a congresuluı aparţine mitropolituluĭ cu învoirea imperatoruluĭ Austrieĭ. Congresul se convócă pentru şése septemânĭ, în care

---

[1]). „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1888, No. *3*, pag. *49*—50.

[2]. „Церковныя Вѣдомости“, Petersburg, *1888*, No 5, pag. 117. Acéstă revistă sĕptĕmânală, carea apare de la *1* Ianuar *1888*, serveşte de organ oficial al s-tuluĭ Sinod administrator permanent al tuturor Ruşilor, în locul revisteĭ sĕptĕmânale „Церковный Вѣстникъ“, carea de la 1 Ianuar 1875 până în present apare pe lângă academia theologică din St. Petersburg, şi care revistă a servit ca organ al s-tuluĭ Sinod, de la 1 Ianuar 1875 până la 1 Ianuar *1888*...

timp membrii luı primesc diurne şi cheltueli de transport. Fiindcă congresul sa convócă odată la 3 anı, şi póte ca sînt chestiunĭ importante urgente de resolvat. apoĭ congresul póte să sĕ convóce în sesiune extraordinară, sau sa alege o comisiune permanenta a lui, compusă din 9 membri: 1 episcop, 2 preoţi, 5 laici, sub presidenţa mitropolitului. Congresul administréza nu numaĭ afacerile bisericei, ci şi naţionalo-scolare şi economice ale sêrbilor orthodoxĭ din Ungaria [1]. Acest congres nu póte fi considerat ca canonic, ca sinódele din Bucureşti, Constantinopol. Alexandria, Antiohia, Ierusalim, Cypru, Athena, Petersburg, unde sînt membri numai înalţiĭ prelaţi, nu şi preoţi...

Cea mai mare trecere la congres o are bătrînul episcop de Budim (Buda-Pesth, sau Ofen), Arsenie Stoicovici, carele se folosește de o încredere nemarginita a poporului sêrb orthodox din Ungaria. Guvernul, pentru mai multa pompa, se ḑice, trimite la Carlovetz, în timpul şedinţelor congresului, o parte din armata, vr'o câte-va tunuri şi un chor de musicanţi, carele cânta în timpul mesei. Acea parte din armata şi chorul, în tot timpul aflarei lor în Carlovetz, primeşte tóte cele necesare din partea patriarhului... [2].

Mare însemnatate în biserica orthodoxa autocefela sêrba de Carlovetz o are *comunitatea bisericéscă*: ea sa compune din toţi locuitorii unei comune, avênd 24 ani împliniţi de la naştere; dênşii platesc o suma anumita pentru necesitaţile bisericei şi şcólei, este o persóna juridica; toţi membrii au drept de vot. Presidentul maĭ tot-d'a-una este preotul, carele trebue sa aiba cel puţin instrucţiunea secundara complecta *(bacalaureat)* şi theologica, atât în oraşe cât şi în sate; în oraşe mai toţi sunt *licenţiaţi* şi *doctorĭ în theologie*. Comunitatea sa aduna ori de câte ori este necesitate, pentru a resolva şi controla felurite afaceri bisericeşti, şi şcolare, economice... Comunitatea din Ofen dispune de mari sume, dând salar preotului îngrijitor 1,260 guldeni pe an, preutului ajutor şi cântareţului câte 700 guldeni pe an, paraclesiarhului 421 guldeni pe an; pentru necesitaţile bisericei 200 guldeni pe an, pentru *casele* comunitaţeĭ *bisericeştĭ*, unde *trăesc gratis clericii*, 320 guldeni pe an, pentru cultivarea viilor 1,500 guldeni pe an, pentru hainele copiilor sermani şi ajutorul permanent seracilor 1.000 guldeni pe an. [3]. Tot aşa de bine este asigurat materialmente tot clerul orthodox în *Bucovina*-Dalmaţia, *Transilvania*-Banat, Rusia, pe când în Serbia libera, Muntenegru, Bulgaria, Grecia, Turcia, *România*, clerul nu este aşa asigurat...

In eparhiile patriarhatului de Carlovetz sunt *protoieriĭ, fórte bine întreţinute*, avênd în capul lor persóne atât cu *instrucţiune superióră* universitara, cât şi cu *moralitate necontestată*, bine încercata... Este trist lucru, ca nu toţi episcopii eparhioţi *visitéză eparhiile*, ci lasa acésta pe séma protoiereilor, cari câte odata nu presinta episcopilor adeverata stare de lucruri. . Superiorii Monastirilor sunt mai toţi cu instrucţiune superióră; dintre eĭ să aleg e-

[1]. „Церковныя Вѣдомости", Petersburg, 1888, No. 6, pag. 150—152.
[2]. „Церковныя Вѣдомости", Petersburg, 1888, No. 20, pag. 529.
[3]. „Церковныя Вѣдомости", Petersburg, 1888, No. 26, pag. 705—706.

piscopı, dar sa pot alege şi din clerul mirén, dupĕ ce primesc monahismul, precum este actualul episcop de Temeswar, *George Brancovicĭ*, fost protoiereu în oraşul Sambor. Toţı episcopiı trebue să aıba instrucţiune superióra, pe lânga alte condiţiunı, carı sa cer pentru hirotonie în înalta trépta de episcop. Episcopiĭ sa aleg de *Sinod*, şi sa confirmă de imperatorul Austrieı, carele este şi rege al Ungarieı... [1]).

In patriarhatul orthodox sêrb de Carlovetz au existat multe *Mŏnăstirĭ*, începênd din timpiı vechı, dar în timpul de faţa ele sunt în numer restrîns. Au fost Mŏnastirı, carı îşı aveaŭ începutul de la *Sf. Sabba*, arhiepiscop al Sêrbieı, carele a preschımbat *porfira regală* în *rasa monachalu*, în seculul al 12. Multe Monastirĭ s'au înfiinţat cu ajutorul regilor sêrbı din dinastia *Neman*, de despoţiĭ (principiı) din familia *Brancovicı* etc. Sa dice ca şi *Mılan*, fost rege al Serbieı, voeşte sa se faca *patriarh sêrbesc*... In timpul de faţă sunt 13 Monastirı în eparhia de Carlovetz, 1 în cea de Budim, în total sunt 26 Monastirı în patriarhatul de Carlovetz. Cea maĭ mare parte din ele sa afla în *Sirmiu*, nu departe una de alta, lângă *„muntele Fruş“*. Personalul în tóte Monastirile este fórte restrîns, anume numaı 100 persóne, ıar venitul tutulor Monastirilor ajunge la suma de 250,000 guldenı. Mŏnastirile cele maı cunoscute sunt: *Cruşedol, Gergeteg, Verdnic*. Monastirea „Cruşedol“, menţionata maĭ sus, avênd o postiţie fórte frumósa, s'a zidit de *Maxim, fost mitropolit al Ungro-Valahieı*, în jumetatea secululuı al XV. Ioann „despod“ de Sirmiu, frate al luı Maxim şi fiu al despotuluı Ştefan Brancovicı, a daruit acesteı Monastirı 16 sate, hrisóvele pentru carı sa afla şi acum în Monastire. Ea a fost arsa de turcı la 1716, dar s'a restaurat de mitropolitul Vicentiu Popovicı, de patriarhul Arseniu IV Ioannovicı, şi de Nicanor, episcop de Peciuı acésta eparhie acum s'a desfiinţat). Mitropolitul Stratimirovicı a înfrumuseţat acésta Monastire cu pictura în uleiu. In Monastire sa află reliquiile sf. *Maxim* şi ale dómneı *Angelina*-mumeı luı. Tot aci sunt înmormêntaţı uniı mitropoliţı şi episcopı, precum şi *Liubitza*, muma principeluı Serbieı *Mihail Obrenovicı*. Intre multe lucrurı de antichitate aci sa păstréză, ıntre altele, 4 mitre din timpul mitropolituluı Maxim, înfrumuseţate cu petre scumpe, şi 2 evangeliı, în manuscript, scump legate, de la anul 1514. Monastirea „Gergeleg“ s'a zidit tot în seculul al XV-le de catre un „despot“ din familia Brancovicı. Acésta Monastire, din venìturile careıa sa în-

[1]). „Церковныя Вѣдомости“, Petersburg, 1888, *No. 35*, pag 957. Episcopul ales, confirmat de imperator, e te primit de suveran în audienta, depune jurăment pentru fidelitate, şi *varsă ın fiscul Statuluı o sumă anumită pentru alegerea sa*. Mitropolitul plăteşte *3000* guldenĭ, episcopul de Temesvvar sau *cel* de Bacıca 2000 guldenı, cel de Pacrač sau de Verşatz 1000 guldenĭ, cel al Carlovetzuluı de sus 800 guldenı, cel de Budim 500 guldenı. Acésta plată era sa fie ıntrodusa şi în regatul Serbieĭ, dar contra acesteĭ taxe, ca neconforma cu canónele, s'a sculat barbăteşte I. P. S. *Mihail Iovanovicĭ*, fost (şi actual) mitropolit de Belgrad. . De la *1868* toţĭ episcopiı din patriarhatul de Carlovetz primesc *salar regulat* cate 12,000 guldenı pe an. Afara d'acea sa folosesc de localurĭ şi altele, aparţinatóre scaunuluı episcopal. Episcopul de Verşatz ınainte avea venit peste 50 000 guldenĭ pe an, ĭar *patriarhul de Carlovetz are 150,000 guldenĭ venit pe an*, dupe cum s'a menţionat maĭ sus..., *sumă fórte respectabilă!*...

treţinéu mitropoliţiĭ până la mitropolitul Nenadovici, a avut mare însemnatate în biserica de Carlovetz, avênd de superiorĭ, între alţii, şi pe fostul patriarh-mitropolit German Angelici. Monastirea „Verdnic" s'a zidit de *sf. Lazăr*, rege al Serbiei, în secului al XIV, pe când era „despot" de Sirmiu. Sa mai numeşte acésta Monastire încă „Ravanitza", căci a fost închinata Monastirei cu aceeaşi numire din Serbia. In Monastirea „Verdnic" sa afla reliquiile s-tului Lazar, şi hrisovul lui Lazar, din 1381, prin care a daruit Monastirei „Ravanitza", din Serbia, 150 sate... [1])

Inveţatul arhimandrit dr. Nicodem *Milaş*, profesor de dreptul canonic şi istoria bisericéscă la institutul theologic din Zara, să ocupa mult cu felurite chestiuni canonice, mai ales privitóre la bisericile orthodoxe sêrbe. El a publicat, dupe textul grec, canónele apostolice, ale sinódelor ecumenice şi locale, ale s-ţilor parinţi, cu comentariile canoniştilor Balsamon, Zonara, Aristin, în limba sêrba; comentéza felurite legi politico-eclesiastice, dupĕ cari sa administra biserica sêrba în vechime, şi sa administréza şi acum în Serbia libera, Muntenegru, Bosnia şi Herzegovina, patriarhatul de *Carlovetz*. Scrierile par. Nicodem Milaş sunt fórte ştiinţifice, dupe cum acésta o constata cunoscuţi barbaţi de ştiinţa... [2])

Despre marele eveniment—*despărţirea românilor orthodoxĭ* din Austria Ungaria *de sêrbiĭ orthodoxĭ* din Austro-Ungaria, sub raportul administrativo-bisericesc, carele a avut loc la anul 1864, sub *marele mitropolit român, baron Andreiu Şaguna*—voiu vorbi atunci, când voiu expune situaţia bisericilor autocefalo orthodoxe-*române* din *Sibiu* şi *Cernăuţĭ*... [3]).

Arhimandritul *Leontiu*, menţionat mai sus, ca candidat la mitropolia din Seraev, Bosnia, a fost o persóna însemnata. Comparativ nu de mult înca, prin intrigile iesuiţilor, şi cu voinţa Guvernului austro-ungar, a fost destituit, din scaunul mitropolitan din Seraev, cunoscutul mitropolit de Dobro-Bosnia, I. P. S. *Sabba Casanovici*, fiind înlocuit cu mitropolitul *George Nicolaevicĭ*, om bun, dar slab. batran... [4] Acum ne soseşte ştirea trista din Herzegovina, provincie, ocupata de Austro-Ungaria, despre mórtea I. P S. *Leontiu Radulovicĭ*, arhiepiscop de Mostar, *mitropolit de Herzegovina*—Zacholmia. Leontiu Radulovici a fost originar din Herzegovina, s'a nascut la anul 1835, a studiat la început în patrie, pe urma a studiat în seminariul din Belgrad, dar aci n'a terminat cursul, din causa de bóla, şi s'a întors în patrie, unde, la anul 1856, a fost tuns în monahism, luând dupe acea parte în cunoscuta rescóla, sub conducerea lui *Luca Vucolovici*, contra tur-

[1]). Церковныя Вѣдомости", Petersburg, 1888, No. 40, pag. 1111—1113.

[2]). *E s biŭ Popovici*. „Fontanile şi codiciĭ dreptuluĭ bisericesc orthodox", Cernauţĭ, 1885, pag. 89 90.

[3]). In Austro-Ungaria sunt 13 prelaţĭ orthodoxĭ din caiĭ 9 sêrbi şi 4 *românĭ*. Ultimiĭ sunt, afara de mitropoliţii din *Sibiu* şi *Cernauţĭ*, menţionaţi maĭ sus, P. S. *Ioann Popazu*, (acum decedat) fost episcop în *Caransebeş* şi P. S *Ioann Meţianu*, episcop in *Arad*, ambiĭ distinşĭ episcopi atât prin învetatura, cât şi pin moralitate, ca şi mitropoliţiĭ *români* din *Sibiu* şi *Cernăuţi*, iar nu cum susţine *„Almanach de Gotha"* pe *1888*, pag. 575, ca sunt numaĭ 10 prelaţi orthodoxĭ...

[4]) *„Biserica Orthodoxă Română"*, Bucureştĭ, 1887, *No.* 7, pag 667.

cilor. Dupĕ acea a fugit în Austria, de unde, peste un timp óre-care, fiind amnistiat de turcĭ, s'a întors ĭarăşĭ în patrie—Herzegovina,—unde s'a făcut paroch, şi, maĭ în urmă. secretar al luĭ Ignaţiu, mitropolit de Mostar, până la anul 1870. D'acum Leontiu Radulovici iaraşi a început a fi persecutat: autorităţile turceştĭ l'aŭ prins, l'au trimes la Constantinopol, d'acolo la Tripol, Africa. A primit libertatea numai la anul 1876, dupe mijlocirea diplomaţieĭ ruseştĭ, şi a trait, dupe îndelungat exil, în Cetinie, Muntenegru, pâna la ocupaţiunea Bosnieĭ şi Herzegovinei de catrĕ Austro-Ungaria. Dupe acea, întorcêndu-se la Mostar, şi făcêndu-se arhimandrit, continua cu ardórea-ĭ dinainte, activitatea în folosul orthodoxiei şi serbismuluĭ, şi pentru devotamentul causeĭ sêrbo-orthodoxe, a fost închis, de catre Guvernul austro-ungar, într'o fortareţa austriaca, mai ales dupe rescóla din Crivoşia, din anul 1882. Fiind graţiat, împreuna cu mulţi alţi sêrbi, implicaţĭ în rescóla din Crivoşia şi Herzegovina, Leontiu Radulovici s'a reîntors la Mostar, ocupênd postul de mai nainte. In anul 1888, dupĕ mórtea lui *Ignatiŭ*, mitropolit de Herzegovina-Zacholmia, menţionat mai sus, Leontiu Radulovici a fost ales arhiepiscop de Mostar, mitropolit de Herzegovina-Zacholmia. In noua înalta trépta mitropolitul Leontiu Radulovicĭ n'a putut servi mult timp orthodoxiei şi serbismului, cacĭ l'a râpit nemilósa mórte... Acest prelat a fost fórte mult stimat de toţi sêrbii orthodoxi din regat, Bosnia-Herzegovina, Muntenegru, Austro-Ungaria. Multe diare şi reviste sêrbe ĭ-au dedicat multe frumóse amintiri. . Pe când biserica orthodoxa sêrba din Bosnia-Herzegovina regreta fórte mult perderea mitropolitului Leontiu Radulovici, iesuiţii sa mângâe cu speranţa, ca în Herzegovina numerul inamicilor lor s'a împuţinat cu unul, anume cu mitropolitul Leontiu Radulovici... [1])

La 26 Noembre, anul 1888, a decedat *German Angelicĭ*, „arhiepiscop" şi „mitropolit" de Carlovetz, „patriarh" al Sêrbilor orthodoxĭ din Austro-Ungaria (propriu dis din Ungaria). Exista proverbul latin: „*amicus Plato, sed magis amica veritas*" („amic este Platon, dar mai mare amic este adeverul"), dar, luând în consideraţiune diferitele opiniuni despre decedatul—German Angelici—şi recenta lui trecere din viaţa pamêntésca, precum şi multe alte consideraţiuni bine-cuvêntate, credem mai nimerit, pentru

---

[1]). „Церковныи Вѣстникъ", Petersburg, *888*, No. 46, pag. 867 (de la *10* Noembre 1888). Mitropolitul Leontiu Radulovicĭ a contribuit, între altele, şi la înfiinţarea şi susţinerea revisteĭ theologice din Seraev, intitulată (dupĕ traducere româna din limba sêrba) „*Fontâna Dobro-Bosniacă*". Maĭ sus s'a menţionat, că acésta revistă sa întituléză „Buna fântana Bosniaca". Acésta erórе a mea se rectifica, cacĭ cuvêntul „добр" (bun) aci însĕmnéză numirea antica a oraşuluĭ „Dabr", sau „Dobr", aprópe de Vîşegrad, în Bosnia, unde (în „Dabr") înainte era scaunul episcopal orthodox sêrb. In „Dabr" sf. Sabba, arhiepiscop al Sêrbieĭ, fiu de rege, a hirotonit pe primul episcop sêrb pentru Bosnia. Maĭ în urmă scaunul episcopal din „Dabr" s'a strămutat la Seraev, şi d'atuncĭ mitropolitul de Seraev pórta titlul de Dobro-Bosnia... „*Biserica Orthodoxa Română*", Bucureştĭ, *1887*. *No*. 7, pag. *668*). Mitropolitul Leontiu Radulovicĭ era în cele maĭ bune relaţiuni cu prelaţiĭ din patriarhatul de *Carlovetz*. Fostul mitropolit de Bosnia, *Ambrosiŭ*, a pus începutul pseudo-ierarhieĭ *lipovineştĭ* din „*Fôntâna albă*" *Bucovina*, la anul *1846*...

moment, a aminti aci alt proverb latin, aplicabil pentru repausatul prelat: *„de mortuis aut bene, aut nihil“* („despre morţĭ—sau bine, sau nimic“)... Persóna repausatuluĭ prelat—German Angelici—reclamă o cercetare maĭ largă, şi maĭ objectivă, de cât acea, carea ne permite actualul moment, sau noutatea evenimentuluĭ...

La 11 Decembre, 1879, *Procopiŭ Ivaşcovicĭ* a fost demisionat din scaunul mitropolitan-patriarhal de Carlovetz, şi, în locul luĭ, ca administrator al aceluĭ scaun, s'a *„numit“*, de catrĕ Guvernul Austro-Ungar, German Angelicĭ, episcop de Bacica. El, German Angelicĭ, s'a născut la 29 August, anul 1822. La 22 Noembre, anul 1881, s'a convocat congresul sêrb naţionalo-bisericesc, pentru alegerea nouluĭ mitropolit-patriarh. Alegerea a cadut asupra luĭ *Arseniŭ Stoĭcovicĭ*, episcop de Buda (sf. Andreiu), cel maĭ iubit prelat orthodox sêrb din Austro-Ungaria, dar el n'a fost confirmat, de catrĕ Guvernul Austro-Ungar, ca mitropolit-patriarh de Carlovetz. La 7 Decembre, acelaşi an, s'a ales, ca mitropolit-patriarh sêrb de Carlovetz, alt cunoscut prelat, *Theofan Iivcovicĭ*, episcop de Plaşca, (saŭ Plaş) sau al Carlovetzuluĭ de sus, dar nicĭ acesta n'a fost confirmat, de Guvernul Austro-Ungar, ca patriarh. In schimbul însa al aprobareĭ, la 8 Ianuarie, 1882, s'a trimes congresuluĭ un rescript imperialo-regal, prin carele nu să aprobau alegerile precedente, ca neîntrunind majoritate, şi, ca mitropolit-arhiepiscop de Carlovetz, să „numeşte“ German Angelici. Congresul a protestat contra „numireĭ“, dar protestul a remas fara resultat. Aşa dar, s'a deschis lupta între partisaniĭ primilor douĭ candidaţĭ-*„aleşĭ“*, şi German Angelici, patriarh *„numit“*. Acésta lupta, in carea sunt amestecate multe interese ale poporuluĭ orthodox sêrb din Austro-Ungaria, precum şi multe neînţelegerĭ personale, de şi fórte serióse, n'a adus nicĭ un folos sêrbilor orthodoxĭ din Austro-Ungaria, ci, din contra, din ea au tras folóse etorodoxiĭ, şi maĭ ales austriaciĭ şi unguriĭ, causa fiind tot sêrbiĭ orthodoxĭ, amestecând interesele curat biserceştĭ-orthodoxe cu cele naţionale-sêrbeştĭ, ceea ce este lucru trist..., dar acésta le va servi, póte de lecţiune pe viitor... La 1 Decembre 1888 a avut loc înmormêntarea decedatuluĭ patriarh în biserica catedrală din Carlovetz, în presenţa unuĭ public fórte numeros. La prohod au luat parte toţĭ episcopiĭ patriarhatuluĭ de Carlovetz, afara de Arseniu Stoicovici, episcop de Buda, carele era absent. La înmormêntare a sosit din Belgrad, capitala regatuluĭ Serbieĭ, mitropolitul *Theodosiu Mraovicĭ*, hirotonit de repausatul patriarh de Carlovetz. Mitropolitul Theodosiu Mraovici a fost *„protos“* (ânteiu) între episcopiĭ, carĭ au prohodit pe German Angelici, iar Theofan Iivcovici, episcop al Carlovetzuluĭ de sus, a pronunţat un cuvênt, bine-gustat de toţĭ, despre repausatul prelat, aretând, între altele, multele supararĭ, pe carĭ le-a avut repausatul arhiepiscop-mitropolit-patriarh German Angelicĭ...

Indată dupe mórtea luĭ German Angelici s'a început din noŭ lupta, a careĭ direcţiune, şi maĭ ales ale careĭ resultate, nu se pot precisa .. Ar fi o fericire, ca inamiciĭ localĭ aĭ serbismuluĭ orthodox să n'aiba motiv d'a se amesteca în noua lupta electorala, maĭ

ales pentru ast-feliŭ de lucru, precum este alegerea noului arhiepiscop mitropolit de Carlovetz, patriarh al sêrbilor orthodoxi din monarhia Austro-Ungara, în locul decedatului prelat German Angelici... [1])

Dupe cum au anunţat, prin luna Decembre 1888 şi Ianuar 1889, mai tóte ḑiarele din *Bucureştĭ*, I. P. S. *Iosif Georgianu*, actual arhiepiscop şi mitropolit al *Ungro-Valahieĭ*, Primat al *Românieĭ*, exarh al plaiurilor, preşedinte al S-tului Sinod al S-teĭ biserici autocefale orthodoxe *Române*, a trimes o adresa de condoleanţa bisericeĭ de Carlovetz, cu ocasiunea decesului I. P. S. German Angelici, arhiepiscop-mitropolit-patriarh de Carlovetz.

Acésta comunicare este lucru îmbucurator, caci bisericile autocefale orthodoxe, în timpul de faţa, cam *rar* comunica *direct* între ele, aprópe numai cu ocasiunea suirilor pe scaune sau a decesurilor primilor prelaţi ai lor,—pe când, în timpii mai vechi, aceste relaţiuni reciproce erau mult maĭ *dese*, şi mai folositóre pentru Biserica orthodoxa de resarit în genere şi pentru fie-care din Bisericile autocefale orthodoxe în special...

In mitropolia-patriarhatul de Carlovetz. mórtea patriarhului German Angelici, carea a avut loc pe la finele (26 Noembre) anului expirat 1888, a avut de efect o polemica crîncena între partisanii şi adversarii repausatului, cu privire la apreciarea personalitaţei şi activitaţei lui. Lupta acum urméza cu multa înverşunare între partide pentru alegerea urmaşului repausatului. Cu ce se va termina acésta lupta—este greu de spus. Dupe tóta probabilitatea, Guvernul Austro-Ungar, dupe exemplele trecute, se va folosi de discordia între alegetori, pentru ca sa puna pe tronul vacant pe candidatul seu, dupe cum acésta s'a facut şi cu însuşi German Angelici. [2]).

Sa ştie fórte bine, ca mai tóte ḑiarele şi revistele orthodoxe sêrbe din Austro-Ungaria, Serbia libera, Muntenegru, Bosnia-Herzegovina—s'au împarţit în doue tabere opuse, din cari una tabera apara pe German Angelici şi pe partisanii lui, iar alta—desaproba tot ce facea acest patriarh cu ai sei... Dupe aceste ḑiare şi reviste sêrbe, nefavorabile luĭ German Angelici. s'au luat şi alte re-

---

[1]). „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1888, *No.* 51, pag. 965 (de la *15* Decembre). La începutul lui Decembre *1888* a *fugit* din *Viena*, capitala Austrieĭ, unde locuia în timpul diŭ urma, *Sabba Casanovici*. fost cunoscut mitropolit orthodox serb de Seraev, Bosnia, până la finele anuluĭ *1885*, şi locul f gĕĭ acestuĭ prelat nu se ştie... In Decembre *1888* a decedat *Anthim Ciolacov*, mitropolit de Viddin, in Bulgaria, fost prim exarh al bisericei bulgare, dupĕ anul 1872, când ultima s'a despărţit, sub raportul administrativ, de patriarhia de Constantinopol. Mitropolitul Anthim a terminat cursul la anul 18. 4, la academia theologica din Mosqua, cu gradul de magistru, fiind coleg de şcóla cu I. P. *S. Alexiu Lavrov*, actual arhiepiscop de Vilna, fósta capitala a Lithuanieĭ, cel maĭ cunoscut *canonist* rus în timpul de faţă, unul din succesoriĭ, la Vilna, ai învețatului mitropolit de Mosqua, *Macariŭ Bulgacov*, decedat la *1882*, ale caruea sisteme de theologie s'au tradus în *româneşte* de P. *S. Gherasim Piteştênu*, decan al facultăţeĭ de theologie din Bucureşti...

[2]). „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1889, No. *3*, pag. 42.

viste şi ḑiare, anume ruse şi parte bulgare; ĭar cele grece, germane, franceze maı tot-d'a-una luau apararea luı German Angelicı cu aĭ luı, pr'vind lucrurile maı mult din punctul de vedere politic, de cât din cel bisericesc, conformându-se adesea orı maĭ mult viderilor Guvernelor lor, de cât adeveruluĭ, viderilor curat bisericeştĭ şi d'acea nu sa póte da creḑemênt la *tóte* acele ce publicau acele reviste şi ḑiare, fiind-ca atât persónele, cât şi partidele, cu pareri cu totul opuse, cam greu pot pastra cumpetul, şi numaı cineva, neînteresat cel puţin *direct* în causa, póte judeca lucrul fara pasiune, cu calm dupe cum s'a maı mencionat deja maı sus,.. [1]).

Despre *Ioan Popazu*, renumit episcop de *Caransebeş*, decedat la 5 (17) Februariu, 1889, a sa vedea revistele: „*Biserica Orthodoxă Română*", Bucureştĭ, 1889, No. 12, Mart, pag. 904—914, şi „*Biserica şi Şcóla*", Arad, 1889, No. 7, din 12 (24) Februariu. D'acea nu voiu maı scrie *de o cam dată* despre acest distins prelat orthodox *român* din Austro-Ungaria, dupre cum am promis maı sus, ci trimet pe cititorii revisteı nóstre la acele reviste, fiind-ca maı tot, ce este tiparit în revista „*Biserica Orthodoxă Română*", în mencionatul numer, la pag. 904—914, este reprodus dupre revista *Biserica şi Şcóla*", din mencionatul numer 7, de la 12 (24) Februariu 1889... Par. arhimandrit *Nicolae Popea,* cunoscut prin maı multe scrieri de valóre, s'a confirmat episcop de Caransebeş, de catre imperatorul Austrieı, regele Ungarieı, la 1 (13) Iuniu 1889. („Telegraful Român", Sibiu, 1889, No. 62, pag. 245).

Este mult maĭ bine, ca în *fie-care numĕr,* al revisteı „*Biserica Orthodoxă Română*" sa se vorbésca cam despre *tótă biserica creştină*, şi maı ales despre cea *orthodoxă,* dar acésta subsemnatul o va face în curînd, dupe ce va fini cu expunerea situaţiuneı tutulor bisericilor autocefale orthodoxe. Pana acum subsemnatul n'a vorbit despre urmatórele bisericĭ orthodoxe autocefale, existente în timpul de faţa: patriarhatul orthodox grec de *Ierusalim*,—biserica orthodoxa autocefala sêrba din *Belgrad*,—biserica orthodoxa autocefala bulgara din *Sofia*,—biserica orthodoxa autocefala *română* din *Bucureştĭ*, bisericile orthodoxe autocefale *române* din *Sibiŭ* şi *Cernăuţı*.

Causa, pentru care sub-semnatul face expunerea situaţiuneı bisericilor *maı ales de la anul 1883 în cóce*, este acea ca de la acest an *pană la anul 1887* nu s'a facut expunerea situaţiuneı bisericilor în revista „*Biserica Orthodoxă Română*" aprópe de loc. Subsemnatul citéza maı mult reviste religióse ruseştı pentru acea, fiind-ca ele, carı sunt în numer de una suta (100) au maĭ *multe informaţiunĭ curat bisericeştĭ,* relative la *diferite* bisericı, maı ales

[1]). Tóte discuţiile sa resumaŭ la acea—cuĭ anume erau devotate maĭ mult înaltele persóne din clerul orthodox sêrb din imperiul Austro-Ungar, adica bisericeĭ orthodoxe de orient, sau Guvernuluĭ lumesc... Aceĭ, carĭ aparau pe German Angelicĭ, erau taxaţĭ de inamicĭ aĭ orthodoxieĭ, maĭ ales de revistele şi ḑiarele religióse ruse, dând a înţelege, ca tot, ce este contra Rusieĭ, este şi contra orthodoxieĭ, pe când, în realitate, Rusia orthodoxa de fórte multe orĭ a pecătuit în questiunile bisericeştĭ atât la sine înlauntru, cât şi în questiunea *greco-bulgară* şi altele, maĭ de timpuriu, saŭ maĭ tarḑiu...

din *orient*, unde Rusia are mulţî agenţî diplomaticî şi consularî, carî raportéză Guvernuluî central despre tot, ce se petrece şi în viaţa bisericéscă, maî ales orthodoxă. Patriarhatul orthodox grec din *Constantinopol* are un singur organ de publicitate bisericesc,— în limba grécă; acel de *Antiochia* are tot unul în limba *arabă*, în Beyruth. Patriarhatele orthodoxe grece din *Alexandria* şi *Ierusalim*, precum şi arhiepiscopiile autocefale *grece* din insula *Cypru* şi muntele *Sinaiŭ* n'au de loc nicî un organ de publicitate bisericesc. Biserica din Grecia libera are un singur organ bisericesc în Athena. Biserica orthodoxa semi-autocefală *Georgiană* din *Tiflis*, Caucasia, are un organ „Droeba" în limba georgiana. Biserica din *Muntenegru*, precum şi cea bulgara din *Sofia*, acum n'au ast-fel de organe. Bisericile sêrbe autocefale din *Belgrad* şi *Carlovetz* aŭ câte un aseminea organ în acele oraşe. Biserica orthodoxă autocefală din *Bucovina-Dalmaţia* are o importantă revista bisericésca *română* „*Candela*". Biserica orthodoxa *română* din *Transilvania-Banat* are doue reviste orthodoxe *române*: „*Biserica şi Şcóla*" în „Arad" şi „*Fóea diecesană*" în *Caransebeş*. Biserica din *România* libera are un singur organ bisericesc: „*Biserica Orthodoxă Română*"...

Sabba Casanovicî, fost mitropolit al Bosniei, despre care s'a mencionat, ca a fugit din Viena, a sosit în oraşul Cetinie, capitala principatului Muntenegru, pentru a petrece sfintele serbatori ale naşterei lui Christ. *Mitrofan Ban*, actual mitropolit al Muntenegruluî, a întimpinat pe mitropolit Sabba Casanovici la întrarea Monastirei din Cetinie, unde îşi are residenţa, ca superior al acelei Monastirî, împreuna cu tot clerul şi în sunetul clopotelor, ĭar numeroşii amici ai mitropolitului Sabba, precum şi poporul orthodox sêrb din Muntenegru, i-au facut o întimpinare fórte solemna. Sabba Casanovici, carele a fost mai mult timp sub priveghiarea Magyarilor, pentru simpatiile sale pentru slavi, dupe ce a fugit din Austro-Ungaria, a calatorit prin Ierusalim, Egypt, iar de serbatorile naşterei lui Christ s'a întors prin Athena, capitala Greciei, în patria sa—Muntenegru—caci s'a nascut în satul Milianitza din Muntenegru. *Nicolae Petrovici Niegoş*, principele stapânitor al Muntenegrului, i a facut mitropolitului Sabba o primire fórte bună, şi i-a permis a trai în ori-ce localitate în cuprinsul principatului Muntenegru, pe timp nedeterminat...

Sa comunica din Pesth, capitala regatuluî Ungariei, ca *Gerasim Petranovicî*, episcop al Carlovetzului de sus (Plaş), în Bacica, mencionat mai sus, s'a numit administrator al patriarhatului orthodox sêrb în Carlovetz, în locul patriarhului *German Angelicî*, decedat la 26 Noembre 1888. Aci este o eróre: Gerasim Petranovici este episcop de Cattaro, în Dalmaţia, iar episcop de Bacica este Vasilian Petrovici...

Acéstă numire, dupe cum comunica mai multe ḑiare sêrbe, nu póte nici a linişti pe nimene, nicî a satisface. Cât priveşte pe sêrbii orthodoxi din Austro-Ungaria, apoi dînşiĭ au primit acéstă ştire fórte rece, caci noul patriarh, dupe qualităţile sale morale, nu sa bucura de nici o popularitate nici între cler, nici între po-

por. Despre Gerasim Petranovicĭ circulă ast-feliu de ştirĭ, pe carĭ diarele refusa a le publica... [1])

La 18 Maiu 1889 s'a întors la Belgrad, capitala regatuluĭ Sêrbiei, demnul prelat. I. P. S. mitropolit *Mihail Iovanovicĭ*, sosind din Rusia, oprindu-se şi în *Bucureştĭ*, capitala regatuluĭ *Românieĭ*, vr'o trei dile. Actualul mitropolit al Serbieĭ a pus în disponibilitate pe *Theodosiŭ Mraovicĭ*, fost mitropolit al Serbiei de la anul 1884 până acum, precum şi pe vr'o câţi-va episcopĭ, partisani aĭ lui Theodosiu Mraovicĭ, după cum s'a mencionat maĭ sus...

Unul din preoţiĭ orthodoxi sêrbĭ descrie, în diarul sêrb „Браникъ“ („Luptatorul“), starea clerului parohial orthodox din Austro-Ungaria. Preoţii să aleg de catrĕ locuitorii parohiilor, şi d'aci provine lupta de partide, de la carea atîrnă şi numirea a unuia saŭ a altuea din candidaţi, ca preoţĭ parohialĭ. De acea qualitaţile morale ale acestor candidaţi adesea ori au fórte puţina însemnatate, sau chiar n'au de loc nici o însemnatate. Afara d'acea, populaţiunea parohiei adesea orĭ n'are nici idee despre qualitaţile persónei, carea se alege a fi preot. Cât priveşte consistoriul, apoi el, prin indiferenţa sa catre ast-feliu de lucruri ale bisericei, aduce înca mai mult reu. „In preoţimea nóstra—dice acel preot —nu este nici disciplina, nici zel pentru îndeplinirea datoriilor sale păstorale, şi preoţimea presintă un tablou trist“. Apoi cum s'ar putea întêmpla alt-feliu, când biserica orthodoxă din Austria primeşte ordine din Viena şi Pesth, centre catolice?... [2]).

---

[1]). „Церковный Вѣстникъ“, Petersburg, 1889, No. 2, pag. 36. A să videa despre aceste şi diarele sêrbe: „Народни Листы“ şi „Гласъ народа“. Şi aci, ca şi în unele ştirĭ din cele mencionate maĭ sus, este mult exagerat, pasionat. aceste diare fiind interprete fidele ale viderilor unor persóne, inamice luĭ Gerasim Petranovicĭ... Faţă cu ceĭ-l-alţĭ prelaţi orthodoxĭ serbĭ din Austro-Ungaria noul administrator al patriarhatuluĭ din Carlovetz este unul din ceĭ maĭ cunoscuţĭ atât prin scrierile sale, cât şi prin activitatea bine-facetóre pentru biserica orthodoxă.. Sa speră, că peste scurt timp *Franz-Ioseph*, imperatul Austrieĭ, regele Ungarieĭ, va confirma, în qualitate de patriarh orthodox sêrb de Carlovetz, pe episcopul Gerasim Petranovicĭ..

[2]) „Церковныи Вѣстникъ“, Petersburg, 18 9. No. 21, pag. 389—390 de la 25 Maiu). Şi aci, ca şi maĭ sus, lucrurile sunt *exagerate*; sa vede, ca cel, ce a scris aceste rondurĭ, este nemulţumit cu actuala stare de lucrurĭ. Orĭ-cum ar fi, tóte bisericile orthodoxe autocefale din imperiul Austro-Ungar,— anume una sêrbă din Carlovetz, şi doue *române* din *Sibiŭ* şi *Cernăuţĭ*,— sub raportul material şi intelectual stau mult maĭ sus, de cât multe alte bisericĭ orthodoxe autocefale. Cât priveşte partea morala a clerului orthodox din Austro-Ungaria, apoĭ trebue sa spunem, ca acest cler lasă puţin de dorit. Revista rusa, citata aci, dice, după spusele diaruluĭ sêrb şi după consideraţiunile sale, maĭ mult politice, de cât *bisericeşti*, că reul provine din acea împrejurare, că biserica orthodoxă din Austria primeste ordine din Viena şi Pesth—centre catolice (papiste)! Apoĭ óre clerul din regatul Grecieĭ, din regatul Serbieĭ, din principatul *Muntenegrului*, centre orthodox, óre sta maĭ bine în tóte priviinţele? De loc! Stă incomparabil maĭ reu, dupe cum am expus în revista „*Biserica Orthodoxă Română*“ maĭ înainte, şi voiu expune înca maĭ pe urmă. Apoĭ bisericile orthodoxe autocefale grece de Constantinopol, Alexandria, Antiochia, Ierusalim, Cypru, Sinaiŭ, staŭ óre maĭ bine, ca bisericile din Austro-Ungaria? Mult maĭ reu! Chiar bisericile orthodoxe autocefale din regatul *Românieĭ* şi din imperiul Rusiei încă tot lasă *ceva* de dorit, dacă nu cum-va şi *mult* chiar! Nu este nimic absolut, perfect, afară de Dumnedeŭ, şi d'acea trebue de udecat lucrurile *relativ*, să nu

Sa comunica, că Guvernul austriac voeşte sa-şi câştige mai multa simpatie a populaţiunei din *Bosnia* şi *Herzegovina*, pe carĭ provincii patriarhul sêrb de Carlovetz ar voi sa lè puna sub jurisdicţia sa bisericésca, cu tóte ca ele aparţin bisericeşte patriarhului din Constantinopol, dupe cum s'a mai menţionat... [1]).

Cu acest scop guvernul austriac, între altele, a confirmat, ca *mitropolit* al *Herzegovineĭ*, cu residenţa în oraşul Mostar, pe parintele arhimandrit *Serafim Perovicĭ*, originar din Herzegovina. Acésta confirmare a produs în Herzegovina cea mai buna impresiune, caci pana acum mitropoliţii herzegovineni, în mare parte, sa alegiau din clerul grec fanariotic, şi nu sa îngrijéu de interesele turmeĭ lor. Serafim Perovicĭ este cunoscut prin patriotismul seu, şi în timpul stĕpânirei turceşti era de multe ori persecutat, fiind-ca apara poporul herzegovinén de jafurile funcţionarilor turceşti. Pana la alegerea şi confirmarea sa, ca mitropolit al Herzegovinei, Serafim Perovici era superior al uneĭ Monastiri mari din Mostar... [2]).

Acest Serafim Perovicĭ, pe care voiau herzegovinenii sa-l aiba mitropolit, dupe mitropolitul Ignaţiu, a fost anume superior al renumitei Monastiri „Iitomîslici" din Mostar. El sa bucura d'aceaşi popularitate între herzegovineni, ca şi amicul lui, Leonţiu Radulovici, pe carele aseminea îl voiau herzegovinenii, ca mitropolit. [3]). Dorinţele herzegovinenilor, în adever, s'au împlinit în totul: dupe mórtea mitropolitului Ignaţiu, a fost confirmat ca mitropolit, Leonţiu Radulovici, iar dupe mórtea ultimului a devenit mitropolit

---

cerem maĭ mult, de cât să póte, într'un timp dat... Dacă am compara biserica orthodoxa în genere cu cea catolică saŭ cu cea protestanta sub raportul intelectual şi material, n'o comparam sub raportul moral,—apoĭ am vedea, ca orthodoxiĭ stau mai jos, acésta es e ştiut de toţĭ,—şi d'acea trebue sa tindem toţĭ orthodoxii la *maĭ bine in tóte...*

[1]). *„Biserica Orthodoxă Română"*, Bucureştĭ, 1889, No 2, pag. 119 (pe luna Maiu).

[2]). „Церковный Вѣстникъ", Petersburg, 1889, No. 13, pag. 249 (de la 30 mart). Revista rusésca extrage acéstă ştire din ziarul sêrb „Обзоръ" („Rev sta"), cu óre-carĭ comentariĭ politice, dicend, între altele, ca guvernul austriac a facut acésta numire în legătură cu maĭ multe evenimente, precum cu abdicarea luĭ Milan Obrenovici, rege al Serbieĭ...

[3]). *„Biserica Orthodoxă Română"*, Bucureştĭ, 1889, No. 2, pag. 119. Aci s'a citat dupĕ fostul ziar din Mosqua, „Востокъ", pe anul 1880, N.N. 302—305, pag. 201 (de la 15 Ianuariu). In ultimul moment în Seraev (Bosnia) este mitropolit *George Nicolaevici*, în Mostar (Herzegovina) *Serafim Perovici*, iar în Zvornic (sangiacul Novi-*Bazar*) tot batrânul mitropolit *Dionisiu*. Mitropolitul Bosnieĭ pórtă titlul de „arhiepiscop de Seraev, mitropolit de Dabro-Bosnia şi exarch al întregeĭ Dalmaţia". Ultima, adica Dalmaţia, populata maĭ ales de serbĭ orthodoxi, sub raportul bisericesc este supusa mitropolituluĭ orthodox *român* din *Cernăuţi*, carele pórta titlul de mitropolit al *Bucovinei* şi „Dalmaţieĭ"... Apoĭ şi mitropolitul din *Iaşi* pórta titlul de arhiepiscop şi mitropolit al *Moldovei* şi *Sucevei*, exarh al plaiurilor", cu tót ca *Sucéva* acum numaĭ aparţine nicĭ bisericeşte, nicĭ politiceşte *Românieĭ*, ci mitropolituluĭ *Bucovinei* şi guvernuluĭ imperial al *Austriei...*

Serafim Perovici... Să ḑice, ca Guvernul austriac va confirma şi în Zvornic, ca mitropolit, în locul lui Dionisiŭ, carele este aprópe de mórte, tot un originar din Novi-Bazar, precum în Seraev este mitropolit bosniac şi în Mostar—herzegovinén...

Dupe cele expuse pana acum, videm, ca sêrbii orthodoxi, de şi forméza trei biserici orthodoxe autocefale (de *Carlovetz*, *Belgrad*, *Cetinie*) sau şi patru chiar (de *Seraev* în Bosnia, Herzegovina, Novi-Bazar), totuşi sunt în strînse legaturĭ între dênşiĭ, şi acest lucru este îmbucurator, maĭ ales, că orthodoxia este maĭ presus de cât slavismul la adeveraţii orthodoxi...

George P. Samureanu.

AXIOANE PE TOATE GLASURILE

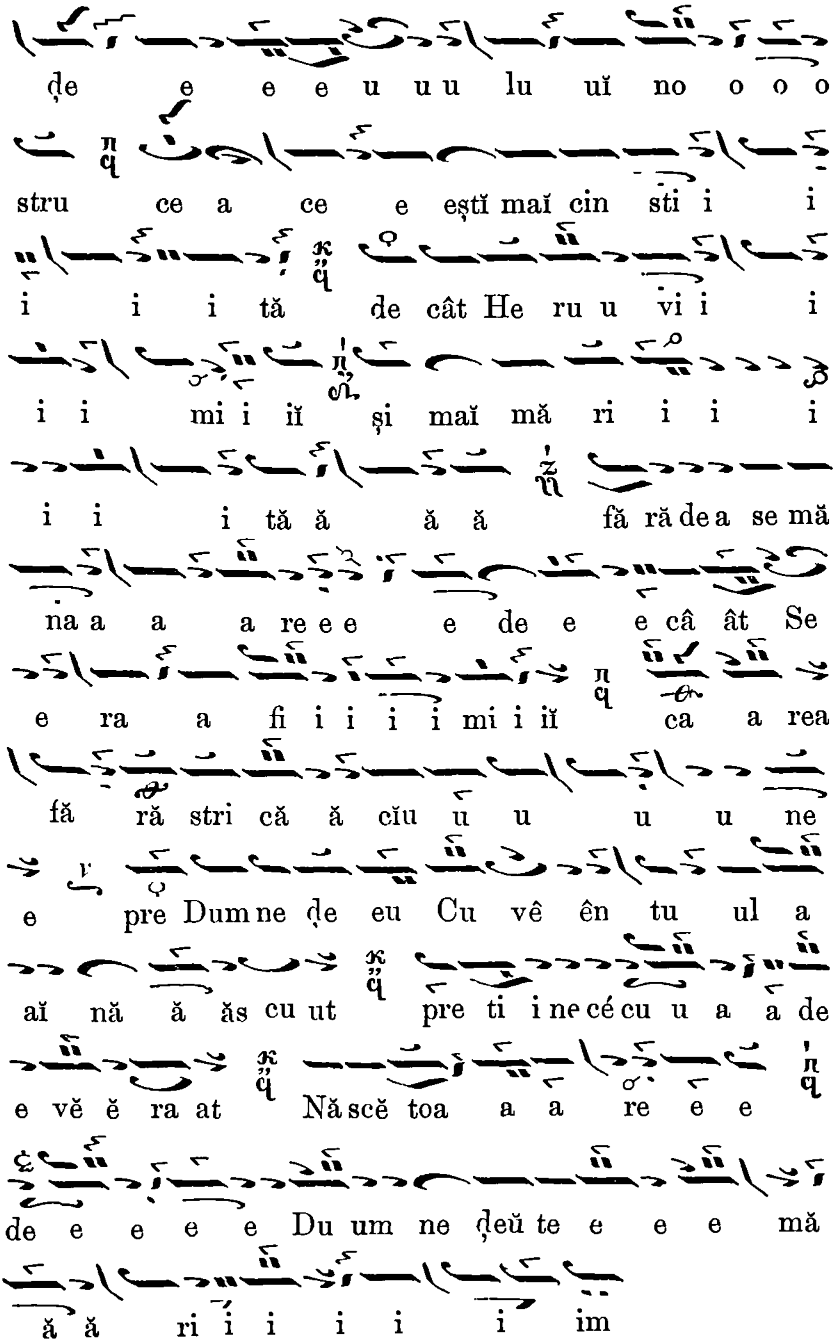
DE

PĂRINTELE NECTARIE. (1)

Glas, 1. pa.

1). Parintele Nectarie Ieroschimonahul, traitor de ḑecimı de anı în Sfântul Munte al Athonuluı, este Român de neam, din Huşĭ de loc. Fama acestuı barbat este respândita în tot Orientul şi în special în Sfântul Munte al Athonulnı, ca cel întaıu cântareţ şi compositor în arta musiceı Orientale Bisericeştı. Pentru a face cunoscut ómenilor noştri eclesiastici cântările acestuĭ barbat, ce face lauda neamuluı nostru, ni-am propus a reproduce cu timpul în Revista „Biserica Orthodoxă“ unele din lucrarile luı originale, spre a se folosi de ele şi cântareţiı noştri. Asupra vieţeĭ şi activitaţeı sale, ca Psalt renumit, ne rezervam a trata în uu alt numer a Revisteı maı amanunţit.

REDACȚIUNEA.

DONAȚIUNI.

La biserica din satul Larga, comuna Dofteana, s'aŭ dăruit de Domnii I. Simionescu și Nicolae Lazarescu, o sfânta Evanghelie cu litere noue, legata cu pele și poleita, în valóre de 30 lei; idem Faptele Sfinților Apostoli, în valóre de 20 lei, daruita de Domnul I. Antimiu.

La biserica din Lapoș, comuna Darmanești și la acea din satul Plop, tot comuna Darmanești, s'au oferit câte o Sfânta Evanghelie, legata frumos, de Domnii: Theodor Florian, N. Florian, Ión Mahu și Spiridon Mahu.

La biserica din Plop, s'a oferit o cruce în valóre de 50 lei, de catre Dómnele: Ruxanda I. Gosav și Pauna Munteanu, pentru carĭ fapte creștinești li se aduc mulțamiri publice.

Domnul Ioan Verdeș, din comuna Boziia, județul Falciu, facênd cu a sa cheltuiala pridvorul la biserica cu hramul S-tul Gheorghie din menționata comuna, i se exprima mulțamiri din partea acelei Biserici.

Domnul Draghici Radulescu, împreuna cu soția sa Brândușa, din Capitala, a oferit bisericei din comuna Boranești, Plasa Câmpului, județul Ialomița, un rînd de vestminte preoțești de stofă de matase în valóre de 230 lei, pentru care fapta li se exprimă mulțamiri din partea epitropiei prin publicitate.